

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 89

(2003–2004)

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998
nr. 56 om årsregnskap m.v.
(regnskapsloven) og enkelte andre lover
(gjennomføring av EØS-regler om
anvendelse av internasjonale
regnskapsstandarder m.m.)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	3.5.1	EØS-rett	26
			3.5.2	Gjennomføringen i andre land	26
2	Bakgrunnen for lovforslaget	8	3.5.3	Lovutvalgets forslag	27
2.1	Nye EØS-regler	8	3.5.4	Høringsinstansenes merknader	27
2.1.1	Forordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS- forordningen)	8	3.5.5	Departementets vurdering	28
2.1.2	Direktiv 2003/38/EF om endring av fjerde selskapsrettsdirektiv	8	4	Organisering av en kontroll- ordning for børsnoterte foretaks finansielle rapportering	29
2.1.3	Direktiv 2003/51/EF om endring av EUs regnskapsdirektiver	8	4.1	Eksisterende kontrollordninger	29
2.2	Regnskapslovutvalgets utredning – NOU 2003:23	9	4.2	EØS-rett og europeiske anbefalinger	30
2.3	Høring	11	4.3	Lovutvalgets forslag	31
			4.4	Høringsinstansenes merknader	36
			4.5	Departementets vurdering	37
3	Gjennomføring av EØS-regler etter forordning (EF) nr. 1606/ 2002 – IFRS-forordningen	13	5	Krav om å gi et rettviseende bilde .	41
3.1	Generelt om forordningen	13	5.1	Gjeldende rett	41
3.2	Gjennomføring av IFRS- forordningens pliktige del – anvendelse i konsernregnskapet til børsnoterte foretak	14	5.2	EØS-rett	41
3.2.1	Gjeldende rett	14	5.3	Internasjonal regnskapsstandard	41
3.2.2	EØS-rett	14	5.4	Lovutvalgets forslag	41
3.2.3	Lovutvalgets forslag	14	5.5	Høringsinstansenes merknader	42
3.2.4	Høringsinstansenes merknader	16	5.6	Departementets vurdering	46
3.2.5	Departementets vurdering	17	6	Regnskapsføring av aksjebasert betaling – kostnadsføring av opsjoner m.v.	48
3.3	Gjennomføring av IFRS- forordningens valgfrie del – anvendelse i konsernregnskapet til unoterte foretak	18	6.1	Gjeldende rett	48
3.3.1	Gjeldende rett	18	6.2	EØS-rett	48
3.3.2	EØS-rett	18	6.3	Internasjonal regnskapsstandard	48
3.3.3	Gjennomføringen i andre land	19	6.4	Lovutvalgets forslag	48
3.3.4	Lovutvalgets forslag	19	6.5	Høringsinstansenes merknader	48
3.3.5	Høringsinstansenes merknader	20	6.6	Departementets vurdering	49
3.3.6	Departementets vurdering	20	7	Terskelverdier for små foretak	50
3.4	Gjennomføring av IFRS-forord- ningens valgfrie del – anvendelse i selskapsregnskapet	21	7.1	Gjeldende rett	50
3.4.1	Gjeldende rett	21	7.2	EØS-rett	50
3.4.2	EØS-rett	21	7.3	Lovutvalgets forslag	50
3.4.3	Gjennomføringen i andre land	21	7.4	Høringsinstansenes merknader	53
3.4.4	Lovutvalgets forslag	21	7.5	Departementets vurdering	54
3.4.5	Høringsinstansenes merknader	22	8	Årsberetningen	55
3.4.6	Departementets vurdering	24	8.1	Gjeldende rett	55
3.5	Gjennomføring av IFRS-for- ordningens valgfrie del – utsatt anvendelse til 2007 for visse børsnoterte foretak	26	8.2	EØS-rett	55
			8.3	Lovutvalgets forslag	56
			8.3.1	Årsberetningens formål	56
			8.3.2	Finansiell informasjon	57
			8.3.3	Ikke-finansiell informasjon	58
			8.4	Høringsinstansenes merknader	59
			8.4.1	Årsberetningens formål	59
			8.4.2	Finansiell informasjon	60
			8.4.3	Ikke-finansiell informasjon	60
			8.5	Departementets vurdering	62

8.5.1	Årsberetningens formål	62	11	Merknader til de enkelte bestemmelser i forslaget	75
8.5.2	Finansiell informasjon	63		Til lovforslaget del I –	
8.5.3	Ikke-finansiell informasjon	64		regnskapsloven	75
8.5.4	Årsberetningen for små foretak	65		Til lovforslaget del II –	
8.5.5	Oppsummering av departementets forslag	66		kredittilsynsloven	75
9	Andre lovendringer	68		Til lovforslaget del III –	
9.1	Sparebanker – endring av sammensetningen av forstanderskapet	68		sparebankloven	75
9.1.1	Bakgrunn for forslaget	68		Til lovforslaget del IV – verdipapirfondloven	75
9.1.2	Gjeldende rett	68		Til lovforslaget del V – aksjeloven ...	75
9.1.3	Banklovkommisjonens forslag	68		Til lovforslaget del VI –	
9.1.4	Høringsinstansenes merknader	68		allmennaksjeloven	76
9.1.5	Departementets vurderinger	69		Til lovforslaget del VII – verdipapirhandelloven	76
9.2	Verdipapirfond – grenser for plassering i særskilt sikre obligasjoner utstedt av samme foretak	69		Til lovforslaget del VIII – revisorloven	76
9.2.1	Oversikt	69		Til lovforslaget del IX – ikraft-tredelse og overgangsregler	76
9.2.2	Gjeldende rett	70			
9.2.3	Høringsforslaget og etterfølgende forslag til teknisk endring	70		Forslag til lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)	77
9.2.4	Høringsinstansenes merknader	70			
9.2.5	Departementets vurdering	70		Vedlegg	
10	Forslagets økonomiske og administrative konsekvenser	72		1 Forordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder	82
10.1	Forslag i kapittel 3 – anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder	72			
10.2	Forslag i kapittel 4 – håndhevingsordning og klagenemnd	73			
10.3	Forslag i kapittel 5 til 9 – øvrige forslag	73			

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 89

(2003–2004)

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

*Tilråding fra Finansdepartementet av 25. juni 2004,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Departementet fremmer i proposisjonen her forslag til endringer i regnskapsloven og i enkelte andre lover som skal sikre internasjonalt sammenlignbar regnskapsinformasjon av høy kvalitet, med særlig vekt på de børsnoterte foretakenes finansielle rapportering. Forslagene gjennomfører EØS-regler og europeiske anbefalinger på regnskapsområdet.

Departementet foreslår lovregler til gjennomføring av EØS-reglene som svarer til forordning (EF) nr. 1602/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS-forordningen). Forordningen pålegger børsnoterte foretak å utarbeide konsernregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene International Financial Reporting Standards – IFRS (tidligere International Accounting Standards – IAS) fra 2005. Departementet foreslår videre å benytte adgangen etter forordningen til å tillate anvendelse i konsernregnskapet til andre foretak og i selskapsregnskapet.

Det Europeiske Råd i Lisboa 2000 understreket,

på bakgrunn av EU-kommisjonens Handlingsplan for finansielle tjenester¹, viktigheten av et felles finansmarked for å bidra til å nå EUs sentrale målsetninger om vekst og høy sysselsetting. Det var et prioritert punkt å bedre sammenlignbarheten mellom foretakenes regnskaper. Kommisjonens handlingsplan understreker at sammenlignbar, gjennomsiktig og pålitelig finansiell informasjon er fundamental for et effektivt og integrert kapitalmarked. EU utviklet på denne bakgrunn en regnskapsstrategi² om å innføre de internasjonale regnskapsstandardene IFRS som et felles sett regnskapsregler for børsnoterte foretak. Strategien omfatter også behov for streng håndheving av at regnskapsreglene blir fulgt.

¹ EU-kommisjonens meddelelse av 11. mai 1999: Implementing the framework for financial markets: Action Plan

² EU-kommisjonens meddelelse av 13. juni 2000 til Rådet og Europaparlamentet: EU Financial Reporting Strategy: the way forward

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Departementet mener at det viktig at denne strategien følges aktivt opp også i Norge. Etter departementets vurdering ligger det mulighet for store gevinster for norsk næringsliv og norske kapitalmarkeder i at det på denne måten etableres et felles grunnlag for finansiell rapportering i EØS-området. Gjennom det pågående programmet for å bringe sammen IFRS og de amerikanske regnskapsreglene US GAAP, er det videre et mer reelt mål enn på lenge å etter hvert etablere et felles regnskapspråk som grunnlag for den finansielle rapporteringen til noterte foretak i hele verden.

Det bør stilles strenge krav til den finansielle rapporteringen til foretak som henvender seg til allmennheten gjennom kapitalmarkedene. Det er viktig at den finansielle rapporteringen er basert på internasjonalt anerkjente standarder. Til nå er dette søkt oppnådd ved at norske regnskapsregler og regnskapsstandarder i stor grad har vært tilpasset internasjonale standarder. Departementet anser at en vil oppnå fordelene ved denne tilpasningen i betydelig større grad når børsnoterte foretak i hele EØS-området nå skal utarbeide konsernregnskap i samsvar med IFRS.

Det er samtidig vesentlig å etablere tillit til at regnskapsreglene blir fulgt. Den senere tids finansskandaler understreker betydning av dette. Departementet foreslår derfor at det etableres en særskilt håndhevingsordning for børsnoterte foretaks finansielle rapportering i samsvar med forutsetningen om dette i EUs regnskapsstrategi. Forslaget følger de europeiske anbefalingene for slik håndheving fastsatt av Den europeiske komiteen for verdipapirtilsynsmyndigheter (Committee of European Securities Regulators – CESR). Departementet foreslår at Kredittilsynet blir ansvarlig og utførende for håndhevingsordningen. Det foreslås lovhjemmel for å etablere en særskilt klagenemnd for behandling av klager på enkeltvedtak i håndhevingsordningen. Etter forslaget skal nemnden også kunne tillegges myndighet til å avgjøre klager på det tilgrensende området tilsyn med revisorer.

Departementet foreslår å lovfeste et overordnet krav om at årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av den regnskapspliktiges eller konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat. Hvis anvendelse av en bestemmelse i regnskapsloven i særlige unntakstilfeller skulle være uforenlig med kravet til å gi et rettviseende bilde, foreslås det at regnskapslovens regel skal fravikes for å kunne gi et slikt rettviseende bilde. Departementet mener at lovfesting av disse overordnede kravene vil tydeliggjøre foretakenes ansvar for å gi korrekt og dekkende informasjon i årsregnskapet. En egen lovbestemmelse vil framheve EØS-reglene om dette på

en klarere måte enn den gjeldende gjennomføringen som del av kravet til god regnskapsskikk.

Departementet foreslår å skjerpe inn at opsjonsavtaler og annen aksjebasert betaling skal regnskapsføres til virkelig verdi i samsvar med transaksjonsprinsippet. Praksis har vært varierende og det har ikke vært vanlig å kostnadsføre verdien av aksjebasert avlønning av ansatte og styremedlemmer mv. Etter departementets vurdering er det nødvendig å stramme inn denne praksisen for å sikre tilstrekkelig og relevant regnskapsinformasjon fra foretak som tilbyr opsjonsprogrammer og annen aksjebasert betaling. Dette er i samsvar med den internasjonale regnskapsstandarden IFRS 2 som ble fastsatt i februar 2004. Departementet anser at forenklingshensyn tilsier at små foretak unntas fra kravet. Departementet mener videre det er nødvendig å presisere visse minstekrav til opplysninger om aksjebasert betaling i noter til årsregnskapet.

Departementet foreslår å heve terskelverdiene som definerer små foretak i regnskapsloven til det EØS-reglene om dette tillater. Etter forslaget heves grensen for balansesum fra 20 til 30 millioner kroner og for salgsinntekt fra 40 til 60 millioner kroner. Grensen for antall ansatte skal fortsatt være 50. Departementet legger vekt på forenklinger for de foretak som vil bli omfattet av økningen. Forslaget innebærer at flere foretak kan benytte forenklingmulighetene for små foretak i regnskapsloven, bl.a. adgangen til å unnlate å utarbeide konsernregnskap.

Departementet foreslår å styrke kravene til finansiell informasjon i årsberetningen. For små foretak foreslås et overordnet krav om å gi en rettviseende oversikt over utviklingen og resultatet av virksomheten og av dens stilling. For øvrige foretak foreslås i tillegg krav om å beskrive sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer og analysere utviklingen av virksomheten og resultatet inkludert opplysninger om miljø og personalsaker. Forslagene gjennomfører nye EØS-regler om endringer i regnskapsdirektivene. Det foreslås i tillegg at andre enn små foretak skal redegjøre for om tidligere angitte forventninger er i samsvar med resultatet.

Departementet foreslår i hovedsak å videreføre gjeldende krav til ikke-finansiell informasjon i årsberetningen om arbeidsmiljøet, det ytre miljø og likestilling mellom kjønnene. Av hensyn til personvernet for de ansatte foreslår departementet at foretak med færre enn 5 ansatte unntas fra kravet om å opplyse særskilt om sykefravær.

Forslagene i proposisjonen er utredet av Regnskapslovutvalget i NOU 2003: 23 Evaluering av regnskapsloven. Utredningen omfatter i tillegg en rekke forslag om endringer i regnskapsloven dels på bakgrunn av en kartlegging av erfaringer med

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

gjeldende regnskapslov og dels for å sikre at regnskapsloven ikke skal være til hinder for å føre regnskaper i samsvar med prinsippene i IFRS. Departementet legger opp til å behandle disse forslagene i en lovproposisjon som etter planen skal fremmes i løpet av året.

Departementet fremmer også forslag om endringer i sparebankloven som skal gi økt fleksibilitet ved sammensetningen av forstanderskapet og i verdipapirfondloven som øker plasseringsgrensene for verdipapirfonds investeringer i særskilt sikre obligasjoner utstedt av samme foretak

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Nye EØS-regler

2.1.1 Forordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS-forordningen)

Forordning (EF) nr. 1606/2002 av 19. juli 2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS-forordningen) er det EF-rettslige instrumentet for europeisk vedtakelse og anvendelse av de internasjonale regnskapsstandardene International Financial Reporting Standards – IFRS (tidligere International Accounting Standards – IAS).

Forordningen er tatt inn i EØS-avtalen ved EØS-komiteens beslutning nr. 37/2003 om endring av EØS-avtalen vedlegg XXII (selskapsrett). Stortinget samtykket 16. juni 2003 i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 37/2003, jf. St.prp. nr. 64 (2002-2003) og Innst. S. nr. 237 (2002–2003).

En uoffisiell norsk oversettelse av forordningen følger som trykt vedlegg til proposisjonen her og er nærmere omtalt i pkt. 3.1.

2.1.2 Direktiv 2003/38/EF om endring av fjerde selskapsrettsdirektiv

Direktiv 2003/38/EF ble vedtatt av EU 13. mai 2003, og endrer direktiv 78/660/EF (fjerde selskapsrettsdirektiv) artikkel 11 og artikkel 27. Direktivet er innlemmet i EØS-avtalen vedlegg XXII (selskapsrett) punkt 4 ved EØS-komiteens beslutning 23. april 2004.

Fjerde selskapsrettsdirektiv gjelder for alle aksjeselskaper (og enkelte andre) uten hensyn til størrelse. Innenfor direktivet er det likevel adgang til å foreta en viss differensiering på bestemte områder, men medlemslandene er ikke forpliktet til å gjennomføre differensieringen i nasjonal rett. Differensieringsreglene forutsetter at selskapene ikke overskrider to av de tre nærmere angitte grensene som er fastsatt for disse variablene innenfor hver av to grupper for differensierte regnskapskrav. Disse terskelverdiene er uttrykt i artikkel 11 og 27.

De områdene hvor det er adgang til å foreta en differensiering er:

- adgang til å tillate en forenklet oppstillingsplan for resultatregnskapet (artikkel 27 – foretak)

- adgang til å tillate en forenklet oppstillingsplan for balansen (artikkel 11 – foretak)
- adgang til å unnlate å kreve enkelte noteopplysninger (artikkel 11 – foretak)
- adgang til å gjøre unntak fra kravet til årsberetning (artikkel 11 – foretak)
- adgang til å gjøre modifikasjoner i plikten til å offentliggjøre regnskapene (artikkel 27 – foretak)
- adgang til å gjøre unntak fra morselskapers plikt til å utarbeide konsernregnskap (artikkel 27 – foretak)

Direktiv 38/2003/EF endrer terskelverdiene som er fastsatt i fjerde selskapsrettsdirektiv. Ettersom medlemsstatene ikke er pliktige til å gjennomføre differensieringen direktivet åpner for, er det ikke påkrevd med endringer i norsk rett som følge av dette. Hvorvidt direktivet likevel skal gjennomføres i norsk rett, drøftes i kapittel 8 nedenfor.

2.1.3 Direktiv 2003/51/EF om endring av EUs regnskapsdirektiver

Ved EØS-komiteens beslutning nr. 176/2003 av 5. desember 2003 ble vedlegg IX (finansielle tjenester) og vedlegg XXII (selskapsrett) i EØS-avtalen endret for å innlemme europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/51/EF om endring av direktiv 78/660/EØF, 83/349/EØF, 86/635/EØF og 91/674/EØF om årsregnskaper og konsoliderte regnskaper for visse selskapsformer, banker og andre finansinstitusjoner og forsikringsselskaper.

Formålet med direktiv 2003/51/EF er å legge til rette for at medlemsstatene kan harmonisere sin regnskapslovgivning med de internasjonale regnskapsstandardene IFRS. Bakgrunnen er særlig en tilpasning til kravet etter IFRS-forordningen (se pkt. 2.1.1) om at børsnoterte foretak skal anvende de internasjonale regnskapsstandardene IFRS i konsernregnskapet fra 1. januar 2005. Direktivet skal videre styrke årsberetningen gjennom opplysningskrav om utviklingen av selskapets eller konsernets virksomhet og stilling i tråd med internasjonal beste praksis på området. Direktivet skal også gi mer sammenlignbare og forståelige revisjonsberetninger gjennom endringer i kravene til utformin-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

gen og innholdet av revisjonsberetningen i tråd med internasjonal beste praksis.

2.2 Regnskapslovutvalgets utredning – NOU 2003:23

Regnskapslovutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 7. juni 2002. Bakgrunnen for oppnevning følger av mandatet. Følgende ble oppnevnt som medlemmer av utvalget:

- statsautorisert revisor Finn Berg Jacobsen, Oslo (leder)
- regnskapsdirektør Idar Eikrem, Oslo (Norsk RegnskapsStiftelse)
- ass. direktør Kari Fallmyr, Oslo (Finansnæringens Hovedorganisasjon og Sparebankforeningen)
- advokat Cathrine Møller Faaberg, Oslo (Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon)
- advokat Ingebjørg Harto, Oslo (Næringslivets Hovedorganisasjon)
- fagsjef Catharina Hellerud, Oslo (Oslo Børs)
- seniorrådgiver Espen D. Knudsen, Oslo (Finansdepartementet)
- statsautorisert revisor Elisabet Sulen, Bergen (Den norske Revisorforening)
- fagsjef Hanne Opsahl, Drammen (Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening)
- spesialrådgiver Hans Robert Schwencke, Bærum (Kredittilsynet)
- ekspedisjonssjef Asta Tjølsen, Hønefoss (Nærings- og handelsdepartementet)
- rådgiver, registrert revisor og cand.philol Fanny Voldnes (Landsorganisasjonen i Norge)
- chefskonsulent Jan-Christian Nilsen, Danmark (utenlandsk ekspert)
- professor Per Christiansen, Tromsø (juridisk ekspert)
- professor Frøystein Gjesdal, Bergen (regnskapsekspert)

Utvalgets sammensetning ble høsten 2002 endret ved at Håvard S. Abrahamsen (Oslo Børs) trådte ut av utvalget og Catharina Hellerud ble oppnevnt som ny representant fra Oslo Børs. Videre trådte Janne Næss (FNH) ut av utvalget, og Kari Fallmyr ble oppnevnt som ny representant fra FNH/Sparebankforeningen. Anne Böhmer Gravidahl (NARF) trådte ut av utvalget og Hanne Opsahl ble oppnevnt som ny representant fra NARF.

Utvalget ble gitt følgende mandat:

«Stortinget vedtok 19. juni 1998 å be Regjeringen evaluere ny regnskapslov etter tre regnskapsår. Utvalget skal evaluere regnskapsloven

som grunnlag for Regjeringens oppfølging av stortingsvedtaket. Utvalget bør ved evalueringen ta i betraktning erfaringene med anvendelsen av regnskapsloven siden loven trådte i kraft 1. januar 1999, samt den internasjonale utvikling på regnskapsområdet som har funnet sted i denne perioden. Dersom utvalget kommer til at det bør gjøres endringer i regnskapslovgivningen, skal det foreslå konkrete lovregler om dette.

Det skal være retningsgivende for utvalget at regnskapsinformasjon skal være relevant, pålitelig og sammenlignbar innen rammene av Norges internasjonale forpliktelser på regnskapsområdet og at kostnadene med å framskaffe regnskapsinformasjonen bør stå i et rimelig forhold til informasjonsverdien.

2

Rådet i EU (ECOFIN) ga i juli 2000 politisk tilslutning til en strategiplan for finansiell rapportering utarbeidet av EU-kommisjonen. Hovedelementer i strategiplanen er en plikt for børsnoterte foretak til å avlegge konsernregnskaper etter de internasjonale regnskapsstandardene IAS fra 2005, tilpasning av EUs regnskapsdirektiver (4. og 7. selskapsrettsdirektiv) til IAS-rapportering, en særskilt prosedyre for å innlemme IAS-standarder i EU-retten samt samordnet og effektiv fortolkning og håndheving av kravene til regnskapsrapportering. EU-kommisjonen har fulgt opp strategiplanen gjennom et forslag fra februar 2001 til en europaparlaments- og rådsforordning om plikt for børsnoterte foretak til å anvende IAS innen 2005. En EU-forordning basert på forslaget ble vedtatt 4. juni 2002. I samsvar med strategiplanen fremmet EU-kommisjonen 28. mai 2002 et forslag om tilpasning til IAS i regnskapsdirektivene. I tillegg er europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/65/EF av 27. september 2001 om bruk av virkelig verdi i årsregnskapet en del av IAS-tilpasningen av regnskapsdirektivene. Det vises videre til EU-kommisjonens anbefaling 2001/453/EF av 30. mai 2001 om miljøinformasjon i årsregnskap og årsberetning. EUs regnskapsdirektiver er tatt inn i EØS-avtalen. Utvalget kan legge til grunn at også de vedtatte og foreslåtte rettsakter som er nevnt her vil bli tatt inn i EØS-avtalen.

Utvalget skal vurdere behovet for endringer i regnskapslovgivningen som følge av den utviklingen i EØS-rammeverket som er nevnt her. Utvalget skal også ta i betraktning annen internasjonal utvikling på regnskapsområdet som utvalget mener bør få betydning for innretningen av den norske regnskapslovgivningen.

Utvalget bør særlig vurdere:

- om det bør være adgang eller plikt for andre enn børsnoterte foretak til å utarbeide kon-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

- sernregnskapet i samsvar med IAS, inkludert kravet i IAS 1 pkt. 11 om at alle krav i alle enkeltstandardene i IAS må være oppfylt (full IAS),
- om og i tilfelle i hvilken utstrekning det bør være adgang eller plikt til å utarbeide selskapsregnskapet i samsvar med full IAS,
- om det bør gjøres tilpasninger i regnskapsloven for å legge til rette for utarbeidelse av regnskaper i samsvar med deler av IAS, f.eks. regnskaper som følger vurderingsreglene i IAS men ikke oppfyller alle opplysningskravene,
- om alle regnskapsvalg som det er åpnet for i IAS bør tillates etter regnskapsloven,
- om reglene i regnskapsloven kan og ev. bør danne en ramme også for regnskaper utarbeidet etter full IAS, eller om det må eller bør gjøres unntak. Utvalget bør i denne sammenheng ta i betraktning forutsetningen i EU-kommisjonens forslag til IAS-forordning om at IAS-kravet for børsnoterte foretak vil komme i tillegg til kravene i regnskapsdirektivene (motivene pkt. 3.2), og
- forholdet mellom selskaps- og konsernregnskapet. Utvalget bør vurdere om de forhold som er nevnt over eller om ulike formål med regnskapsinformasjonen tilsier at en bør lempe på kravet om konsistens mellom selskaps- og konsernregnskapet. Utvalget bør i så fall også vurdere om det på enkelte punkter bør gjelde ulike regler for selskapsregnskapet og konsernregnskapet.
- ytterligere forenklinger for små og «normale» foretak der dette anses forsvarlig og hensiktsmessig,
- beløpsgrenser og andre terskelverdier for regnskapsplikt etter regnskapsloven § 1–2 første ledd,
- begrenset regnskapsplikt for autoriserte regnskapsførere og ev. andre tilsynspliktige foretak som nevnt i regnskapsloven § 1–2 første ledd nr. 5 som drives i en foretaksform som ellers ville gi begrenset regnskapsplikt (særlig mindre enkeltmannsforetak eller samvirkelag),
- regnskapsplikt og innsendingsplikt for indre selskaper, jf. regnskapsloven § 1–2 første ledd nr. 4,
- kravene til miljøinformasjon i årsberetningen og årsregnskapet,
- behovet for særskilte regnskapsregler for regnskapspliktige foretak uten økonomisk formål, og
- reglene om bruk av egenkapitalmetoden og bruttometoden herunder innretningen av systemet med et fond for vurderingsforskjeller, jf. regnskapsloven §§ 5–17, 5–18 og 9–3 sjette ledd og aksjeloven og allmennaksjeloven § 3–3. Utvalget bør vurdere om det bør være forbud, plikt eller adgang til å bruke egenkapitalmetoden/bruttometoden for små, «normale» og/eller store foretak og i hhv. selskaps- og konsernregnskapet. Det vises til vurderingen av egenkapitalmetoden i Ot.prp. nr. 13 (2000–2001) kapittel 4, der det legges opp til en endelig vurdering i forbindelse med evalueringen av regnskapsloven.

3

Utvalget skal på hensiktsmessig måte kartlegge erfaringene med anvendelsen av den nye regnskapsloven. Utvalget bør vurdere nærmere de deler av regnskapslovgivningen der kartleggingen viser at det er grunn til en ny gjennomgang av reglene.

Henvendelser til Finansdepartementet om erfaringer med anvendelsen av regnskapsloven viser at utvalget bl.a. bør vurdere:

- større og mer presise krav til informasjon om lederlønninger i årsregnskapet og årsberetningen på bakgrunn av forslag i dokument 8:136 (2001–2002) fra stortingsrepresentantene Jens Stoltenberg og Kristin Halvorsen om tiltak for å oppnå større åpenhet og bevissthet om lederlønninger,
- kriteriene og terskelverdiene i regnskapsloven § 1–5 for å angi store foretak og § 1–6 for å angi små foretak. Inndelingen gir grunnlag for mer omfattende plikter for store foretak og enklere regler for små foretak enn det som gjelder for foretak som verken defineres som store eller små («normale» foretak),

4

Utvalget skal vurdere om det er behov for en full eller begrenset gjennomgang av de grunnleggende regnskapsprinsippene i regnskapsloven kapittel 4 slik at disse blir basert direkte på eller tilpasset det begrepsmessige rammeverk for IAS.

5

I EUs strategiplan for finansiell rapportering forutsettes det forsvarlig og streng håndheving av at børsnoterte foretak fører sine konsernregnskaper i samsvar med IAS. Etter strategiplanen omfatter effektiv håndheving (1) klare regnskapsstandarder, (2) tilgjengelige fortolkninger og veiledning om anvendelsen, (3) pliktig revisjon, (4) kontroll av tilsynsmyndigheter og (5) effektive sanksjoner.

Utvalget skal vurdere nærmere hvordan forutsetningene i strategiplanen om kontroll av tilsynsmyndigheter og effektive sanksjoner (punkt 4 og 5) bør gjennomføres i Norge.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

6

Utvalget skal avgi sin utredning av punkt 2 i mandatet innen 31. desember 2002. Utvalget skal avgi sin endelige utredning innen 30. juni 2003.

Utvalget skal avgi sine utredninger til Finansdepartementet. Finansdepartementet skal holdes orientert om utvalgets arbeid. Finansdepartementet kan gjøre endringer, utdypninger og tillegg i mandatet.»

Utvalget sendte 15. november 2002 brev til Finansdepartementet om endret opplegg for delutredningen. Finansdepartementet skriver i sitt svarbrev av 17. desember 2002 blant annet:

«Departementet endrer etter dette utvalgets mandat i henhold til det justerte opplegget for utredningsarbeidet som utvalget har beskrevet. Mandatet pkt. 6 første avsnitt skal lyde:

«Utvalget skal avgi sin utredning innen 30. juni 2003. Utvalget skal utarbeide et høringsnotat innen 31. desember 2002 om gjennomføring av EØS-regler som svarer til direktiv 2001/65/EF og om fortsatt utsatt plikt til å anvende egenkapitalmetoden og bruttometoden i selskapsregnskapet.»»

Fristen for å avgi utredningen ble senere utsatt til 15. august 2003.

2.3 Høring

Utredningen fra Regnskapslovutvalget har vært sendt på høring til følgende instanser:

Akademikerne
 Aksjonærforeningen i Norge
 AktuarKonsulenters Forum
 Alle departementene
 Arbeidsgiverforeningen for Skip og Offshorefartøyer
 Banklovkommisjonen
 Brønnøysundregistrene
 Datatilsynet
 De selvstendige kommunale pensjonskasser
 Deloitte Touche
 Den norske Advokatforening
 Den Norske Aktuarforening
 Den norske Revisorforening
 Det juridiske Fakultet, Universitetet i Bergen
 Det juridiske Fakultet, Universitetet i Oslo
 Det juridiske Fakultet, Universitetet i Tromsø
 Eiendomsmeglerforetakenes Forening
 ENOVA
 Ernst & Young
 Finansforbundet
 Finansieringsselskapenes forening

Finansnæringens Hovedorganisasjon
 Folketrygdfondet
 Forbrukerombudet
 Forbrukerrådet
 GRIP
 Gruppen av store foretak (*Aker Kværner, Norsk Hydro, Orkla, Telenor, Schibsted, Norske Skog og Statoil*)
 Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
 Handelshøyskolen BI
 Høgskolen i Agder
 Høgskolen i Bodø
 Innsamlingskontoret i Norge
 Kommunenes Sentralforbund
 Konkurransetilsynet
 KPMG
 Kredittilsynet
 Landslaget for Regnskapskonsulenter
 Landsorganisasjonen i Norge (LO)
 Ligestillingsombudet
 Lotteritilsynet
 Nord Pool ASA
 Nordaudit
 Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
 Norges Bank
 Norges Bondelag
 Norges Eiendomsmeglerforbund
 Norges Fondsmeglerforbund
 Norges Handelshøyskole
 Norges Ingeniørorganisasjon
 Norges Juristforbund
 Norges Kommunerevisorforening
 Norges Kooperative Landsforening
 Norges Rederiforbund
 Norges Røde Kors
 Norges Skogeierforbund
 Norsk Bedriftsforbund
 Norsk Helse- og Sosialforbund
 Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning
 Norsk Investorforum
 Norsk RegnskapsStiftelse
 Norsk Tillitsmann ASA
 Norske Boligbyggelags Landsforbund
 Norske Finansanalytikerens Forening
 Norske Finansmegleres Forening
 Norske Forsikringsmegleres Forening
 Norske Kredittopplysningsbyråers Forening
 Norske Pensjonskassers Forening
 Norske Privatskolers Landsforbund
 Norske Siviløkonomers Forening
 NOS Clearing ASA
 NTL-Skatt v/sekretær Erling Broen
 NVE
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Oljeindustriens Landsforening

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Oslo Børs
 Politidirektoratet
 Premium Forvaltningssystemer AS
 Price Waterhouse Coopers
 Regjeringsadvokaten
 Riksadvokaten
 Riksrevisjonen
 Rikstrygdeverket
 Sjøassurandørenes Centralforening
 Skattebetalerforeningen
 Skattedirektoratet
 Skatterevisorenes Forening
 SND
 Sparebankforeningen i Norge
 Statens pensjonskasse
 Statistisk Sentralbyrå
 Stortingets ombudsmann for forvaltningen
 Tollvesenet
 Verdipapirfondenes Forening
 Verdipapirsentralen
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
 ØKOKRIM

Følgende instanser har hatt merknader til høringen:

Arbeids- og administrasjonsdepartementet
 Brønnøysundregistrene
 Den norske Advokatforening
 Den norske Revisorforening
 Energibedriftenes landsforening
 ENOVA
 Ernst & Young
 Finansieringsselskapenes Forening
 Finansnæringens Hovedorganisasjon
 GRIP
 Gruppen av store foretak (*Aker Kværner, Norsk Hydro, Orkla, Telenor, Schibsted, Norske Skog og Statoil*)
 Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
 Handelshøyskolen BI
 Innsamlingskontrollen i Norge
 Justis- og politidepartementet
 Kommunal- og regionaldepartementet
 Konkurransetilsynet
 Kredittilsynet
 Landsorganisasjonen i Norge
 Likestillingsombudet
 Lotteritilsynet

Miljøverndepartementet
 Nord Pool
 Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
 Norges Bank
 Norges Fondsmeglerforbund
 Norges Kommunerevisorforbund
 Norges Rederiforbund
 Norsk RegnskapsStiftelse
 Norsk Øko-forum
 Norske Finansanalytikerens Forening
 Norske Pensjonskassers Forening
 Norske Siviløkonomers Forening
 NTL-skatt
 Nærings- og handelsdepartementet
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Oljeindustriens Landsforening
 Oslo Børs
 Politidirektoratet
 Riksadvokaten
 Skattebetalerforeningen
 Skattedirektoratet
 Sparebankforeningen i Norge
 Statistisk sentralbyrå
 Toll- og avgiftsdirektoratet
 Universitetet i Oslo
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
 Økonomiforbundet

I tillegg har følgende instanser gitt merknader:

Bellona
 Egil Bru Overaa
 Kristen-Norges Innkjøpsfelleskap
 Coop nkl
 Peto

Følgende instanser har opplyst at de ikke har merknader til høringen:

Barne- og familiedepartementet
 Datatilsynet
 Forbrukerrådet
 Helsedepartementet
 Landbruksdepartementet
 NOS Clearing ASA
 Olje- og energidepartementet
 Regjeringsadvokaten
 Utdannings- og forskningsdepartementet
 Utenriksdepartementet

3 Gjennomføring av EØS-regler etter forordning (EF) nr. 1606/2002 – IFRS-forordningen

3.1 Generelt om forordningen

Innlemmelsen av forordning (EF) nr. 1606/2002 av 19. juli 2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS-forordningen) i EØS-avtalen er omtalt i pkt. 2.1.

Forordningen artikkel 4 pålegger børsnoterte selskaper å utarbeide konsernregnskap i samsvar med IAS/IFRS slik disse er vedtatt etter forordningens system (se pkt. 3.2). Artikkel 4 omtales her som forordningens pliktige del. I EU gjelder denne plikten med direkte virkning, dvs. uten at reglene må gjennomføres i lovgivningen i de enkelte medlemsstatene. Etter EØS-avtalen artikkel 7 skal rettsakter som er tatt inn i avtalen være bindende for avtalepartene og skal gjøres til del av deres interne rettsorden. Norge og de andre EFTA-statene i EØS må gjennomføre forordningen i sin nasjonale lovgivning. Etter artikkel 7 bokstav a, skal rettsakter som tilsvarer en EØF/EF-forordning «som sådan gjøres til del av avtalepartenes interne rettsorden». Det er forstått slik at forordninger skal gjennomføres i nasjonal rett ord for ord. Slik gjennomføring kan sikres ved inkorporasjon (dvs. at det inntas en henvisning til EØS-forordningen i norsk lov eller forskrift) eller ved transformasjon (dvs. at EØS-forordningen gjentas ord for ord i norsk lov eller forskrift), jf. nærmere omtale i pkt. 3.2.5.

Forordningen artikkel 5 gir medlemsstatene anledning til å tillate eller kreve at unoterte selskaper utarbeider konsernregnskap i samsvar med IAS/IFRS slik disse er vedtatt etter forordningens system (se pkt. 3.3). Etter bestemmelsen kan medlemsstatene videre tillate eller kreve at børsnoterte og unoterte selskaper utarbeider selskapsregnskap i samsvar med vedtatte IFRS (se pkt. 3.4). Etter artikkel 9 kan medlemsstatene tillate utsatt anvendelse av vedtatte IFRS til 2007 i konsernregnskapet til to nærmere angitte grupper av børsnoterte selskaper (se pkt. 3.5). Artiklene 5 og 9 omtales her som forordningens valgfrie del.

Etter forordningen artikkel 1 er målet med forordningen «å vedta og anvende internasjonale regnskapsstandarder i Fellesskapet med sikte på å harmonisere den finansielle informasjonen som framlegges av selskapene omhandlet i artikkel 4 for å sikre en høy grad av innsyn i og sammenlignbarhet

mellom finansregnskaper og dermed en rasjonell virkemåte for kapitalmarkedet i Fellesskapet og det indre marked».

Forordningen artikkel 2 definerer at «I forordningen menes med «internasjonale regnskapsstandarder» International Accounting Standards (IAS), International Financial Reporting Standards (IFRS) og tilhørende fortolkninger (SIC/IFRIC-fortolkninger), etterfølgende endringer av disse standardene og tilhørende fortolkninger, framtidige standarder og tilhørende fortolkninger som utgis eller vedtas av International Accounting Standards Board (IASB)».

Forordningen artikkel 3 fastsetter en hjemmel for at de enkelte internasjonale regnskapsstandarder kan fastsettes som kommisjonsforordninger etter en særskilt framgangsmåte og på visse vilkår. Framgangsmåten er fastsatt i artikkel 6 nr. 2, og krever behandling og godkjenning i en egen komité for regnskapsregulering der medlemsstatene møter (Norge møter som observatør). De internasjonale regnskapsstandardene kan bare vedtas i henhold til denne prosedyren dersom

- de ikke strider mot prinsippet om at årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av foretakets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat,
- de er i den europeiske offentlighetens interesse, og
- de oppfyller kriteriene med hensyn til lettfattelighet, relevans, pålitelighet og sammenlignbarhet for den finansielle informasjonen som er nødvendig for å treffe økonomiske beslutninger og vurdere selskapsledelsens arbeid.

Artikkel 6 oppretter Komiteen for regnskapsregulering (Accounting Regulatory Committee – ARC) og angir hvilken av framgangsmåtene i den såkalte «komitologibeslutningen» (Rådsbeslutning 1999/468/EF) som skal anvendes ved vedtakelse av internasjonale regnskapsstandarder. Artikkel 7 gir bestemmelser om at EU-kommisjonens løpende skal konsultere Komiteen for regnskapsregulering om IASB-prosjekter og underrette Komiteen dersom den akter å foreslå at en standard ikke skal vedtas.

Artikkel 8 pålegger medlemsstatene å underrette Kommisjonen og andre medlemsstater dersom

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

den vedtar tiltak i henhold til artikkel 5, jf. ovenfor. Etter EØS-avtalen protokoll 1 nr. 4 skal Norge underrette EFTAs overvåkingsorgan, de andre EFTA-statene i EØS og EFTA-statenes faste komité.

Etter artikkel 10 skal Kommisjonen gjennomgå forordningen og framlegge en rapport om dens anvendelse for Europaparlamentet og Rådet innen 1. juli 2007.

Etter artikkel 11 trer forordningen i kraft den tredje dag etter at den er kunngjort i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*, dvs. 14. september 2002.

Forordningen følger som trykt vedlegg til proposisjonen her.

3.2 Gjennomføring av IFRS-forordningens pliktige del – anvendelse i konsernregnskapet til børsnoterte foretak

3.2.1 Gjeldende rett

Etter regnskapsloven § 3–1 skal regnskapspliktige for hvert regnskapsår utarbeide årsregnskap i samsvar med bestemmelsene i regnskapsloven. Foretak med aksjer notert på børs eller autorisert markedsplass er regnskapspliktige etter regnskapsloven § 1–2 første ledd nr. 2. Foretak med noterte grunnfondsbevis er regnskapspliktige etter regnskapsloven § 1–2 førte ledd nr. 5. De fleste utstedere av noterte gjeldsdokumenter – og som ikke har noterte aksjer eller grunnfondsbevis – er regnskapspliktige etter regnskapsloven § 1–2 første ledd. Det gjelder imidlertid ikke for

- staten,
- kommuner og fylkeskommuner,
- utstedere som er kommunale foretak, med mindre foretaket i medhold av kommuneloven § 75 er pålagt å føre regnskap etter regnskapsloven, og for
- utstedere som er interkommunale selskap der det i medhold av lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper § 27 er bestemt at selskapet skal avgi regnskap etter kommunale regnskapsprinsipper.

For morselskap består årsregnskapet, etter regnskapsloven § 3–2 tredje ledd, av selskapsregnskap og konsernregnskap. Regnskapspliktige som ikke er morselskap, jf. regnskapsloven § 1–3, har ikke konsernregnskapsplikt. Det inkluderer børsnoterte foretak som ikke er morselskap.

3.2.2 EØS-rett

IFRS-forordningen artikkel 4 fastsetter at for hvert regnskapsår som starter 1. januar 2005 eller senere skal selskaper som er underlagt en medlemsstats lovgivning, utarbeide sine konsoliderte regnskaper (dvs. konsernregnskap) i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2 (vedtatte IFRS), dersom deres verdipapirer på balansedagen er notert på et regulert marked i en medlemsstat i henhold til artikkel 1 nr. 13 i rådsdirektiv 93/22/EØF av 10. mai 1993 om investeringstjenester i forbindelse med verdipapirer.

Utvalget skriver i utredningen pkt. 2.4.2 følgende om selskapsbegrepet i bestemmelsen:

«Det er EF-traktatens alminnelige definisjon i artikkel 48 av et selskap som skal legges til grunn. Bestemmelsen er en del av artikkel 34 i EØS-avtalen, og definisjonen av selskap lyder slik:

«Ved selskaper skal forstås selskaper i sivil- eller handelsrettslig forstand, herunder også kooperative selskaper, samt andre juridiske personer i offentlig- eller privatrettslig forstand, unntatt dem som ikke driver ervervsmessig virksomhet.»

Dette er en vid definisjon som i praksis omfatter alle foretak med børsnoterte verdipapirer, herunder offentlig eide foretak som for eksempel kommunale kraftverk. Kommuner og fylkeskommuner er imidlertid ikke inkludert i dette, selv om flere kommuner og fylkeskommuner har rentepapirer som er notert på Oslo Børs. Kommuner og fylkeskommuner driver ikke ervervsmessig virksomhet.»

Bestemmelsene i forordningen som fastsetter systemet for vedtakelse av internasjonale regnskapsstandarder er omtalt i pkt. 3.1 over.

3.2.3 Lovutvalgets forslag

Utvalget foreslår en ny bestemmelse i regnskapsloven § 3–9 om at EØS-avtalen vedlegg XXII punkt 10b (europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder med tilpasninger til EØS-avtalen) med de endringer og tillegg som følger av protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig, skal gjelde som lov. Utvalget foreslår videre en bestemmelse om gjennomføring av EØS-regler som svarer til kommisjonsforordninger fastsatt i medhold av forordningen artikkel 3.

Forslaget gjennomfører på denne måten plikten etter forordningen artikkel 4 for børsnoterte fore-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

tak til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med IFRS slik disse er vedtatt som kommisjonsforordninger etter IFRS-forordningen.

Utvalget foreslår en hjemmel til å fastsette som forskrifter de internasjonale regnskapsstandarder som er vedtatt etter IFRS-forordningens system og fastsatt som kommisjonsforordninger etter forordningen artikkel 3. Systemet er nærmere omtalt i pkt. 3.1 over. Etter utvalgets forslag til regnskapsloven ny § 3–9 annet ledd, fastsetter departementet forskrifter om gjennomføring av EØS-regler som svarer til kommisjonsforordninger fastsatt i medhold av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder artikkel 3.

Utvalget omtaler i utredningen pkt. 2.4.2.2 hva som omfattes av IAS-(IFRS-)forordningen. På bakgrunn av informasjon fra EU-kommisjonen, uttaler utvalget dette om hvilke regler som ikke kan gjøres gjeldende for regnskaper utarbeidet etter internasjonale regnskapsstandarder i medhold av lovforslaget § 3–9:

«Etter utvalgets oppfatning er IAS-forordningens saklige virkeområde *innholdet av årsregnskapet* - etter utvalgets forslag begrenset til konsernregnskapet. Bestemmelser i regnskapsloven som ikke direkte gjelder innholdet av årsregnskapet, vil derfor fortsatt gjelde for alle norske foretak. Dette inkluderer etter utvalgets oppfatning reglene om *regnskapsplikt, konsernregnskapsplikt, registrering og dokumentasjon* av regnskapsopplysninger, *årsberetning, offentlighet, innsendingsplikt, og straff*. IAS-forordningen hindrer etter utvalgets oppfatning ikke at en har enkelte norske regler om opplysningsplikter også utenfor årsregnskapet på annen måte enn i årsberetningen, jf. opplistingen nedenfor i dette avsnitt.

Utvalget mener at en i størst mulig grad bør unngå overlapping mellom IAS-forordningen og annet regnskapsregelverk. Det er således en hovedoppgave å legge regnskapsloven slik opp at dens regler ikke er til hinder for bruk av IAS/IFRS. I den grad virkeområdet for reglene som gjennomfører IAS-forordningen og øvrige regnskapsregler likevel skulle overlappe, legger utvalget til grunn at forholdet til norsk rett for de foretak som må eller frivillig *velger* å følge IAS-forordningens system for konsernregnskapet (IAS-foretakene) blir som omtalt her:

Generelt: Det vil ikke være adgang for norske myndigheter til å gjøre gjeldende regler i regnskapsloven som hindrer eller begrenser foretakets adgang til å føre regnskapet i samsvar med godkjente IAS/IFRS, inkludert valgmuligheter innen IAS/IFRS. Dette følger av det overordnede behov for ensartede regler innenfor

EØS, og vil normalt bli resultatet av alminnelige fortolkningsregler etter norsk rett.

Vurderingsregler og grunnleggende regnskapsprinsipper: IAS/IFRS utgjør et uttømmende sett regnskapsregler. Systemet er basert på prinsipper som for viktige transaksjonstyper og andre hendelser utdypes med eksplisitt angitte regnskapsløsninger. Øvrige regnskapsregler som hindrer eller begrenser anvendelsen av en regnskapsløsning som er eksplisitt angitt i IAS/IFRS, inkludert eksplisitt angitte alternativer, kan ikke gjøres gjeldende for IAS-foretak. Det samme vil gjelde tilfelle der IAS/IFRS ikke eksplisitt angir noen regnskapsløsning. I slike tilfeller angir IAS 1.22 at foretaket ut fra eget skjønn må velge den mest egnede regnskapsmessige behandling, hensyn tatt til IAS' rammeverk, definisjoner, andre standarder og beste praksis.

Utvalget har hatt som et mål at regnskapsloven ikke skal hindre eller begrense adgangen til å anvende IAS/IFRS. Utvalget har foreslått tilpasninger i regnskapsloven med sikte på å etablere slikt samsvar (se avsnitt 2.6 og kapitlene 5–18). I den grad det likevel skulle oppstå motstrid mellom IAS-forordningens og regnskapslovens system, må IAS-forordningens system gå foran for IAS-foretakenes del. Etter utvalgets vurdering innebærer det i praksis at de grunnleggende regnskapsprinsippene i gjeldende regnskapslov kapittel 4 og vurderingsreglene i kapittel 5 ikke får anvendelse for IAS-foretak.

Oppstillingsplaner – resultatregnskap, balanse og kontantstrømsanalyse: Gjeldende IAS/IFRS inneholder ikke oppstillingsplaner for resultatregnskap, balanse eller kontantstrømsanalyse. IAS 1 krever imidlertid at det utarbeides slike oppstillinger og gir anvisning på visse prinsipper for dette. Under forutsetning av at gjeldende IAS/IFRS blir vedtatt av Kommisjonen etter IAS-forordningen, legger utvalget til grunn at det ikke vil være anledning til å gi reglene i regnskapsloven kapittel 6 om oppstillingsplaner anvendelse for IAS-foretak. Oppstillingsplanen for resultatregnskapet i regnskapsloven § 6–1 og for balansen i § 6–2 vil ikke kunne gjøres gjeldende.

Opplysningskrav – noter: Utvalget legger til grunn at norske myndigheter ikke kan kreve noteopplysninger ut over det som følger av IAS-forordningen. Norske myndigheter kan heller ikke hindre bruk av noteopplysninger eller begrense notekrav som følger av IAS-forordningen. Men utvalget mener det kan være uklart om visse av notekravene etter regnskapsloven faller innenfor eller utenfor det saklige virkeområdet til IAS-forordningen. En mulig tolkning av IAS-forordningen er at virkeområdet omfatter noteopplysninger i sin helhet, og at forordningen dermed avskjærer adgangen for myndighe-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

ter til å fastsette notekrav i nasjonal lovgivning for IAS-foretak overhode. Etter utvalgets vurdering er imidlertid IAS-forordningens virkeområde snevrere enn det. Utvalget legger til grunn at IAS-forordningens virkeområde ikke omfatter notekrav i regnskapsloven om eierskap og selskapskapital med videre. (§§ 7–15, 7–18, 7–26, 7–27, 7–36 første til fjerde ledd og 7–42) og om ansatte og tillitsvalgte – inkludert ytelse til ledende ansatte – med videre. (§§ 7–30, 7–31, 7–32, 7–43, 7–44 og 7–45).

Utvalget har lagt vekt på at EU-kommisjonen i sitt utkast til «spørsmål og svar»-notat (se også ovenfor) har lagt en tilsvarende fortolkning av IAS-forordningen til grunn i forhold til notekrav etter regnskapsdirektivene. Kommisjonen uttaler blant annet:

«Additional disclosure may still be required of matters which [. . .] are to be given within the notes to the annual (or consolidated) accounts to which the IAS Regulation applies when the subject matter is perceived as highly relevant to those general purpose accounts (for example, certain corporate governance related disclosures such as management remuneration by individual) but falls outside the scope of IAS as it is not necessary for the presentation of a true and fair view in accordance with IAS.»

For konsernregnskapet legger Kommisjonen konkret til grunn at følgende notekrav etter syvende selskapsrettsdirektiv fortsatt vil være relevante for IAS-foretak (henvisningene til regnskapsloven er forklart i listen nedenfor):

- artikkel 34(2)-(5) som er gjennomført ved regnskapsloven §§ 7–15 om datterselskap, tilknyttet selskap med videre, § 7–18 om aksjer og andeler i andre selskaper og § 7–36 om konsern, tilknyttet selskap – bestemmelsens første til fjerde ledd,
- artikkel 34(9) som er gjennomført ved regnskapsloven §§ 7–30 og 7–43, begge om antall ansatte,
- artikkel 34(12) som er gjennomført ved regnskapsloven §§ 7–31 og 7–44, begge om ytelse til ledende personer med videre og
- artikkel 34(13) som er gjennomført ved regnskapsloven §§ 7–32 og 7–45, begge om lån og sikkerhetsstillelse til ledende personer med videre.

Utvalget legger etter dette til grunn at følgende regler i regnskapsloven ikke skal kunne gjøres gjeldende for IAS-foretaks konsernregnskap:

- § 1–4 om tilknyttet selskap,
- § 1–9 om fusjon,
- § 3–2 om årsregnskapets innhold, bestemmelsens første, annet og fjerde ledd samt tredje ledd annet og tredje punktum,

- § 3–4 om at årsregnskapet skal føres i norske kroner,
- § 3–6 om konsernregnskap,
- § 3–8 om utelatelse av datterselskap fra konsolidering,
- kapittel 4 om grunnleggende regnskapsprinsipper og god regnskapskikk,
- kapittel 5 om vurderingsregler,
- kapittel 6 om resultatregnskap, balanse og kontantstrømpstilling,
- §§ 7–1 til 7–14 hhv om opplysningsplikt; om regnskapsprinsipper; om virkning av endring av regnskapsprinsipper med videre; om virkning av endring i konsernsammensetning; om finansiell markedsrisiko; om enkelttransaksjoner; om sammenslåing av poster i oppstillingsplanen; om salgsinntekter; om langsiktige tilvirkningskontrakter; om varer; om lønnskostnader; om anleggsmidler; om varige driftsmidler og om immaterielle eiendeler,
- § 7–16 om investering som regnskapsføres etter egenkapitalmetoden,
- § 7–17 om virkning av bruk av markedsverdi prinsippet,
- §§ 7–19 til 7–25 hhv om fordringer; om obligasjoner; om gjeld; om mellomværende med foretak i samme konsern med videre; om skattekostnad; om ekstraordinære inntekter og kostnader og om egenkapital,
- § 7–28 om garantiforpliktelser,
- § 7–29 om andre forpliktelser,
- § 7–33 om betingede utfall (som utvalget i avsnitt 15.2 foreslår opphevet),
- § 7–35 om regnskapsprinsipper med videre,
- § 7–36 om konsern, tilknyttet selskap med videre femte til åttende ledd og
- §§ 7–37 til 7–41 hhv om virkning av bruk av markedsverdi prinsippet; om spesifisering av poster i resultatregnskapet; om anleggsmidler; om fordringer, gjeld, garantiforpliktelser og om ekstraordinære inntekter og kostnader.»

Utvalget foreslår at det presiseres i en egen bestemmelse at disse bestemmelsene i regnskapsloven ikke skal gjelde for regnskaper utarbeidet etter internasjonale regnskapsstandarder i medhold av lovforslaget § 3–9. Forslaget er begrenset til konsernregnskapet, i og med at utvalget ikke foreslår å åpne for at selskapsregnskap kan utarbeides etter internasjonale regnskapsstandarder i medhold av lovforslaget § 3–9. Andre regler i regnskapsloven skal fortsatt gjelde. Det vises til utvalgets forslag til regnskapsloven ny § 3–1a.

3.2.4 Høringsinstansenes merknader

De høringsinstansene som uttaler seg på dette punktet, støtter utvalgets forslag til gjennomføring

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

av de alminnelige bestemmelsene i IFRS-forordningen og forordningens pliktige del (artikkel 4 om konsernregnskapene til børsnoterte foretak).

De fleste høringsinstansene støtter eller har ikke merknader til forslaget om å presisere hvilke bestemmelser i regnskapsloven som ikke skal gjelde for regnskaper utarbeidet etter internasjonale regnskapsstandarder i medhold av lovforslaget § 3–9. *Norsk RegnskapsStiftelse og Ernst & Young* går imidlertid mot en slik presisering, og mener at de grunnleggende regnskapsprinsippene i regnskapsloven kan og bør gjelde også for slike regnskaper. Regnskapsstiftelsen uttaler:

«I EUs medlemsstater trer IAS-forordningen i kraft uten lovendring og gjelder parallelt med regnskapsreglene i loven. Ved eventuell konflikt går IAS-forordningens regler foran andre regler. For Norge vil IAS-forordningen etter EØS-avtalen gjelde når den er gjennomført i regnskapsloven. Forordningens regler går foran regnskapslovens ved eventuell konflikt.

NRS er uenig med utvalget i at IAS/IFRS er et uttømmende sett av regnskapsregler. Det såkalte kildehierarkiet i IAS 1 (revidert IAS 8) viser hvordan god regnskapsskikk i Norge skal anvendes når det ikke foreligger standard, fortolkning eller retningslinjer fra IASB. I revidert IAS 1 er det for øvrig henvisninger til «relevant regulatory framework» i par. 13 og 15.

Utvalgets forslag til unntaksregler er ikke lovteknisk nødvendig, da forordningens regler går foran regnskapslovens ved en eventuell konflikt. Forslaget er heller ikke hensiktsmessig. NRS mener at de grunnleggende prinsippene i regnskapsloven vil være en viktig kilde til å utlede løsninger tilpasset kildehierarkiet i IAS 1/IAS 8. Med utvalgets forslag vil IAS-foretakene fritt kunne velge mellom god regnskapsskikk og praksis fra andre land innenfor de begrensninger som kildehierarkiet setter.

NRS vil anbefale at IAS-forordningen gjennomføres i regnskapsloven uten de foreslåtte unntakene for IAS-foretaks konsernregnskap.»

3.2.5 Departementets vurdering

Forordninger må gjennomføres i norsk rett som sådan, jf. EØS-avtalen artikkel 7 bokstav a). Et første spørsmål er om forordningen bør gjennomføres ved inkorporasjon (dvs. med en henvisning til forordningen) eller ved transformasjon (dvs. at forordningen inntas i sin helhet som lov eller forskrift). I tråd med praksis ved gjennomføring av forordninger og i samsvar med utvalgets forslag, foreslår departementet at EØS-reglene etter forordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS-forordningen) gjen-

nomføres ved inkorporasjon. Det vises blant annet til at denne gjennomføringsformen vil sikre mest mulig korrekt gjennomføring av denne forordningen i EØS-tilpasset form. Det vises til lovforslaget del I (regnskapsloven) ny § 3-9 første ledd.

Departementet foreslår videre, på samme måte som utvalget, en bestemmelse i regnskapsloven om at departementet fastsetter forskrifter om gjennomføring av EØS-regler som svarer til kommisjonsforordninger fastsatt i medhold av IFRS-forordningen artikkel 3. Bestemmelsen skal gi hjemmel for å fastsette EØS-reglene etter kommisjonsforordning (EF) nr. 1725/2003 om vedtakelse av visse internasjonale regnskapsstandarder i medhold av IFRS-forordningen og senere nye og endrede EØS-regler om det samme. Slike regler vil være meget omfangsrike og av forholdsvis teknisk karakter. Det vil videre være viktig å foreta raske tilpasninger til den internasjonale regelverksutvikling, som alt nå viser seg å bli endret hyppig. Det anses derfor lite hensiktsmessig å legge opp til lovendring hver gang det innføres en ny regnskapsstandard. Det vises til lovforslaget del I (regnskapsloven) ny § 3-9 annet ledd.

Departementet deler utvalgets vurdering av at det bør presiseres i regnskapsloven hvilke bestemmelser i loven som ikke gjelder for regnskaper utarbeidet etter internasjonale regnskapsstandarder i medhold av forordningen. Det vil gi god veiledning og forutberegnelighet for de aktuelle regnskapspliktige. EU-kommisjonen publiserte i november 2003 et eget dokument med kommentarer til enkelte artikler i IFRS-forordningen, der det legges til grunn at nasjonal regnskapslovgivning ikke kan gjøres gjeldende innen forordningens virkeområde. Virkeområdet omfatter regler om årsregnskapet, blant annet grunnleggende regnskapsprinsipper. Et viktig formål med forordningen er å etablere regnskapsregler som skal anvendes på samme måte i hele EØS-området. Det innebærer blant annet at regnskapsskikk i et enkelt land i prinsippet ikke skal tillegges større vekt for foretak i det aktuelle landet enn for foretak i andre land.

I det nevnte dokumentet avgrenser EU-kommisjonen forordningens virkeområde mot visse opplysningskrav som skal bidra til god foretaksstyring snarere enn til å belyse selskapets finansielle stilling og resultat. I dokumentet nevnes spesielt «certain corporate governance related disclosures such as management remuneration by individual», og det kan derfor fortsatt fastsettes nasjonale krav om å opplyse om godtgjørelse til de enkelte ledende ansatte mv. Dokumentet angir videre hvilke bestemmelser i regnskapsdirektivene som fortsatt skal gjelde også for regnskap utarbeidet etter for-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

ordningen. Dette omfatter noteopplysninger om ytelser til ledende personer, konsernselskaper, aksjonærer og antall ansatte.

Ut fra dette og i samsvar med utvalgets forslag, foreslår departementet en bestemmelse som presiserer at følgende bestemmelser i regnskapsloven ikke skal gjelde for regnskaper utarbeidet etter IFRS-forordningen:

- § 1–4 om tilknyttet selskap,
- § 1–9 om fusjon,
- § 3–2 om årsregnskapets innhold, bestemmelsens første, annet og fjerde ledd samt tredje ledd annet og tredje punktum,
- ny § 3–2a om rettvisende bilde
- § 3–4 om at årsregnskapet skal føres i norske kroner,
- § 3–6 om konsernregnskap,
- § 3–8 om utelatelse av datterselskap fra konsolidering,
- kapittel 4 om grunnleggende regnskapsprinsipper og god regnskapsskikk,
- kapittel 5 om vurderingsregler,
- kapittel 6 om resultatregnskap, balanse og kontantstrømoppstilling,
- §§ 7–1 til 7–14 hhv om opplysningsplikt; om regnskapsprinsipper; om virkning av endring av regnskapsprinsipper med videre; om virkning av endring i konsernsammensetning; om finansiell markedsrisiko; om enkelttransaksjoner; om sammenslåing av poster i oppstillingsplanen; om salgsinntekter; om langsiktige tilvirkningskontrakter; om varer; om lønnskostnader; om anleggsmidler; om varige driftsmidler og om immaterielle eiendeler,
- 7–15 fjerde ledd om konsolideringsutelatelse
- § 7–16 om investering som regnskapsføres etter egenkapitalmetoden,
- § 7–17 om virkning av bruk av markedsverdi-prinsippet,
- §§ 7–19 til 7–25 hhv om fordringer; om obligasjoner; om gjeld; om mellomværende med foretak i samme konsern med videre; om skattekostnad; om ekstraordinære inntekter og kostnader og om egenkapital,
- § 7–28 om garantiforpliktelser,
- § 7–29 om andre forpliktelser,
- § 7–33 om betingede utfall,
- § 7–34 om utvinning av petroleum, kraftproduksjon m.v.,
- § 7–35 (små foretak) om regnskapsprinsipper m.v.,
- § 7–36 (små foretak) om konsern, tilknyttet selskap m.v. fjerde til åttende ledd og
- §§ 7–37 til 7–41 (små foretak) hhv om virkning av bruk av markedsverdi-prinsippet; om spesifi-

sering av poster i resultatregnskapet; om anleggsmidler; om fordringer, gjeld, garantiforpliktelser og om ekstraordinære inntekter og kostnader.

Etter forslaget skal dermed følgende opplysningskrav i regnskapsloven fortsatt gjelde også for regnskaper utarbeidet etter forordningen:

- § 3–3 og forslaget til § 3–3a om årsberetning (hhv små og øvrige foretak),
- § 7–15 første til tredje ledd om datterselskap, tilknyttet selskap m.v.
- § 7–18 om aksjer og andeler i andre selskaper,
- § 7–26 om antall aksjer, aksjeeiere m.v.,
- § 7–27 om egne aksjer,
- § 7–30 om antall ansatte,
- § 7–31 om ytelser til ledende personer m.v.,
- § 7–32 om lån og sikkerhetsstillelse til ledende personer, aksjeeiere m.v.,
- § 7–36 (små foretak) om konsern, tilknyttet selskap m.v. første til fjerde ledd,
- §§ 7–42 til 7–45 (små foretak) hhv om antall aksjer, aksjeeiere m.v., antall ansatte, ytelser til ledende personer m.v. og lån og sikkerhetsstillelse til ledende personer, aksjeeiere m.v.

Det vises til lovforslaget del I (regnskapsloven) § 3–1 nytt tredje ledd.

3.3 Gjennomføring av IFRS-forordningens valgfrie del – anvendelse i konsernregnskapet til unoterte foretak

3.3.1 Gjeldende rett

Etter regnskapsloven § 3–1 skal regnskapspliktige for hvert regnskapsår utarbeide årsregnskap i samsvar med bestemmelsene i regnskapsloven. For morselskap består årsregnskapet av selskapsregnskap og konsernregnskap, jf § 3–2 tredje ledd. Regnskapspliktige som ikke er morselskap, jf. konsernbestemmelsen i § 1–3, har ikke konsernregnskapsplikt. Små foretak, jf. definisjonen i § 1–6, kan etter § 3–2 fjerde ledd unnlate å utarbeide konsernregnskap. Det er videre unntak fra konsernregnskapsplikt for morselskap i underkonsern på visse vilkår, jf. § 3–7.

3.3.2 EØS-rett

Etter IFRS-forordningen artikkel 5 bokstav b kan medlemsstatene tillate eller kreve at selskaper som ikke er omhandlet i artikkel 4, utarbeider sine kon-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

sernregnskaper i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2 (vedtatte IFRS).

Bestemmelsene i forordningen som fastsetter systemet for vedtakelse av internasjonale regnskapsstandarder er omtalt i pkt. 3.1 over.

3.3.3 Gjennomføringen i andre land

EU-kommisjonen har innhentet opplysninger fra medlemsstatene, EFTA-statene i EØS og tiltredelseslandene om hvordan de legger opp til å gjennomføre IFRS-forordningens valgfrie del. Dette er til vurdering i flere av statene. Opplysningene nedenfor er derfor foreløpige og kan bli endret.

Det er bare *Slovakia* som legger opp til å kreve at konsernregnskapene til alle unoterte foretak skal utarbeides i samsvar med vedtatte IFRS, mens enkelte stater legger opp til begrensede krav: *Belgia* vurderer det for kredittinstitusjoner og på sikt for andre, *Tyskland* – for foretak som har søkt om børsnotering, *Italia* – for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og selskaper som utsteder finansielle instrumenter overfor allmennheten, *Sverige* vurderer det for finansinstitusjoner, *Estland* – for finansinstitusjoner og *Litauen* – for banker.

Følgende stater legger opp til å tillate at konsernregnskapene til unoterte foretak utarbeides i samsvar med vedtatte IFRS: Østerrike, Belgia, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Hellas, Italia, Irland, Luxemburg, Nederland, Portugal, Spania, Sverige, Storbritannia, Island, Liechtenstein, Tsjekkia, Estland, Ungarn, Slovakia og Slovenia.

Følgende stater legger opp til verken å kreve eller tillate at konsernregnskapene til unoterte foretak utarbeides i samsvar med vedtatte IFRS: *Polen, Litauen og Latvia.*

3.3.4 Lovutvalgets forslag

Flertallet i lovutvalget går ikke inn for å innføre en plikt for andre enn børsnoterte foretak til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS slik disse er fastsatt som forskrifter (utvalgets forslag om gjennomføring av vedtatte IFRS i forskrifter er omtalt i pkt. 3.2.3). Flertallet uttaler om dette (utredningen pkt. 2.5.2.1):

«For den langt overveiende del av norske ikke-børsnoterte foretak vil IAS/IFRS gå lenger enn det som det er rimelig og naturlig å kreve i regnskapsrapporteringen. En kosnad/nytte betraktning taler klart mot å pålegge små foretak å benytte internasjonale standarder.

[...]

Det kan være et nærliggende spørsmål om *store, ikke-børsnoterte foretaks* konsernregnskap bør omfattes av IAS-forordningens system. Man må anta at systemet vil være velegnet for slike foretak. På den annen side tilsier ikke IAS-forordningens formål, som særlig tar sikte på kapitalmarkedets funksjonsmåte, noen slik utvidelse til ikke-børsnoterte foretak. Hensynet til oversiktighet i reguleringen taler mot en utvidelse.

For mellomstore og i sær for små foretaks konsernregnskap vil behovet for å anvende de internasjonale standarder normalt være mindre. I tillegg kommer at en kosnad/nytte betraktning taler mot en utvidet bruk av IAS-forordningens system.

Dessuten kan det legges vekt på at i de tilfelle hvor det kan være behov for det, følger det av flertallets forslag (se avsnitt 2.5.2.2) at et ikke-børsnotert foretak *frivillig* kan følge IAS-forordningens system med hensyn til konsernregnskapet. Utvalgets flertall vil derfor ikke foreslå at en utvidelse av IAS-forordningens system skal kreves for konsernregnskapet for andre enn de børsnoterte foretak.»

Flertallet foreslår at andre enn børsnoterte foretak skal få anledning til å velge å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS. Flertallet uttaler om dette (utredningen pkt. 2.5.2.2):

«De grunner som taler mot å *pålegge* ikke-børsnoterte foretak å anvende IAS-forordningens system på konsernregnskapet fører ikke uten videre til at slike foretak bør *hindres* fra å følge dette system på frivillig basis. Utvalget ser i det hele ikke at det gjennomgående er noen tungtveiende grunner til å forby et foretak å anvende IAS/IFRS i sine *konsernregnskap*. Utvalget ønsker derfor å *tillate* bruk av IAS/IFRS for alle andre norske foretak enn de børsnoterte på frivillig basis når det gjelder konsernregnskapet. Den generelle utvikling av norsk regnskapsrett går i retning av de internasjonale standarder. Dessuten gjør en slik valgmulighet det enklere å forsvare at en ikke krever bruk av IAS/IFRS for store foretak. Utvalget antar at en frivillig bruk av IAS/IFRS ved konsernregnskapet vil kunne være aktuelt blant annet for større foretak innen gruppen andre foretak. Slike foretak kan ha behov for bruk av IAS/IFRS som ledd i en børsstrategi eller av andre grunner. Norsk datterselskap av utenlandsk foretak kan også ha et slikt behov.»

Et mindretall (medlemmet Voldnes) foreslår at alle konsern skal ha plikt til å følge IFRS-forordningens system i konsernregnskapet.

Utvalget foreslår en bestemmelse i regnskapsloven ny § 3–9 om at Regnskapspliktig som ikke

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

omfattes av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1606/2002 om bruk av internasjonale regnskapsstandarder artikkel 4, har anledning til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter annet ledd, jf. forordningen artikkel 5 bokstav b.

3.3.5 Høringsinstansenes merknader

Finansnæringens Hovedorganisasjon, Den norske Revisorforening, «Gruppen av store foretak», Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Kredittilsynet, Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening, Norsk RegnskapsStiftelse, Norske Siviløkonomers Forening og Næringslivets Hovedorganisasjon støtter utvalgslertallets forslag om adgang men ikke plikt til å anvende vedtatte IFRS i konsernregnskapet også til andre enn børsnoterte foretak. Kredittilsynet uttaler:

«Utvalget foreslår at andre foretak enn børsnoterte foretak skal ha anledning, men ikke plikt, til å følge IAS-forordningens system ved utarbeidelse av konsernregnskap. Det innebærer at foretakene kan velge å utarbeide konsernregnskap fullt ut etter IAS/IFRS-forskriftene, eller etter regnskapslovens ordinære regler for utarbeidelse av årsregnskap. I likhet med utvalget kan ikke Kredittilsynet se at det foreligger noen tungtveiende grunner til å forby et foretak å utarbeide konsernregnskap etter IAS-forskriftene. Det forhold at kravene i IAS/IFRS er så omfangsrike og komplekse tilsier at andre enn børsnoterte foretak ikke pålegges bruk av IAS-forskriftene. Kredittilsynet støtter derfor utvalgets forslag på dette punkt, men antar at en på et senere tidspunkt kan vurdere spørsmålet på nytt når en har vunnet erfaringer med bruk av IAS/IFRS.»

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon uttaler:

«Voldnes mener at alle konsernregnskap skal avlegges etter IAS/IFRS. Dette vil HSH advare sterkt mot. Det vises til at også EU-forordningen kun er pliktig for børsnoterte selskapers konsernregnskap. Konsernregnskap avlagt på denne måten vil være kostbart for de regnskapspliktige, men kostnaden vil være omtrent den samme for alle konserner. Det betyr at desto mindre konsernet er, desto større kostnader er det forbundet med å avgi konsernregnskap fullt ut etter IAS/IFRS. Det er forskjell på at et konsern selv ønsker å påta seg ekstrakostnader ved å avlegge konsoliderte regnskaper etter IAS-forordningen, noe annet er det å pålegge dem denne ekstrabyrden. En slik ordning vil

også stride mot forenklingstankegangen for SMB-foretakene.»

LO støtter mindretallet i utvalget som går inn for å pålegge også andre enn børsnoterte foretak å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS. LO uttaler:

«LO mener alle konserner, også ikke børsnoterte, skal følge IAS-forordningen for konsernregnskapet, mens alle selskapsregnskaper skal avlegges etter regnskapsloven. Vi viser til at selskaper kan organiseres i konserner etter hva eierne ser på som best for seg, og at dette ikke nødvendigvis tilsier enklere regnskapsregler. Konsernregnskaper inneholder informasjon som ikke fremkommer andre steder.»

Øvrige høringsinstanser har ikke uttalt seg om dette.

3.3.6 Departementets vurdering

Det grunnleggende hensynet til ensartet og sammenlignbar regnskapsinformasjon tilsier i utgangspunktet at det ikke bør være valgfritt å utarbeide konsernregnskap enten etter regnskapsloven eller vedtatte IFRS. Mindretallet i utvalget legger avgjørende vekt på dette, og foreslår en plikt for alle morselskap til å utarbeide konsernregnskap etter IFRS. Departementet deler imidlertid utvalgslertallets vurdering av at for den langt overveiende del av norske unoterte foretak vil IFRS gå lenger enn det som er rimelig og naturlig å kreve i regnskapsrapporteringen. Departementet anser at en plikt for alle til å anvende vedtatte IFRS i konsernregnskapet, ikke kan forsvares ut fra en kostnad/nytte betraktning. Departementet slutter seg imidlertid til utvalgets vurdering av at det ikke er tungtveiende grunner til å forby andre enn børsnoterte foretak å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS. Departementet legger vekt på at børsnoterte foretak har plikt til å anvende vedtatte IFRS og at disse standardene bør angi retningen for utviklingen av regnskapsreglene også for andre regnskaper.

Betenkelighetene ved valgfri anvendelse av vedtatte IFRS reduseres også betraktelig dersom regnskapsloven og norsk god regnskapsskikk krever de samme regnskapsløsningene som IFRS. Utvalget foreslår endringer i regnskapsloven som i stor grad legger til rette for det, selv om utvalget av forenklingshensyn foreslår enkelte alternative regnskapsløsninger. Departementet vil vurdere disse forslagene i en egen lovproposisjon, jf. nærmere omtale i kapittel 1. Slik IFRS-tilpasning forutsetter videre, slik utvalget også legger vekt på, at norsk god regnskapsskikk og norske regnskapsstandar-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

der utvikler seg i retning av et forenklet IFRS-regelverk basert på vurderingsprinsippene i IFRS. For små foretak må det legges særlig vekt på hensynet til enkle løsninger, slik at en i større grad må akseptere løsninger som kan avvike fra IFRS. Små konsern er imidlertid unntatt fra konsernregnskapsplikt etter regnskapsloven § 3–2 fjerde ledd, jf. § 1–6 annet ledd.

The International Accounting Standards Board – IASB arbeider også med et forenklet sett IFRS beregnet på mindre foretak (SME-IFRS). På litt sikt kan det være aktuelt å vurdere plikt for andre enn børsnoterte foretak til å utarbeide konsernregnskap enten etter IFRS eller SME-IFRS. Før det kan skje, er det imidlertid nødvendig å se resultatet av IASBs arbeid med SME-IFRS og om dette blir fulgt opp med EØS-relevante EF-regler.

Departementet går etter dette inn for at andre enn børsnoterte foretak får adgang til å anvende vedtatte IFRS i konsernregnskapet. Departementet foreslår, i samsvar med utvalgets forslag, at regnskapspliktig som ikke omfattes av IFRS-forordningen artikkel 4, skal ha anledning til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte internasjonale regnskapsstandarder slik disse er fastsatt som forskrifter i medhold av lovforslaget § 3–9 annet ledd (se pkt. 3.2.5), jf. forordningen artikkel 5 bokstav b. Det vises til lovforslaget del I (regnskapsloven) ny § 3–9 fjerde ledd.

3.4 Gjennomføring av IFRS-forordningens valgfrie del – anvendelse i selskapsregnskapet

3.4.1 Gjeldende rett

Regnskapspliktige skal etter regnskapsloven § 3–1 første ledd for hvert regnskapsår utarbeide årsregnskap i samsvar med bestemmelsene i loven. Etter annet ledd kan små foretak ved utarbeidelse av årsregnskap følge de unntaksbestemmelser som fremgår av loven. I motsetning til konsernregnskapet, har selskapsregnskapet betydning i forhold til enkelte skatteregler og selskapsrettslige regler, jf. nærmere omtale i pkt. 3.4.6.

3.4.2 EØS-rett

Etter IFRS-forordningen artikkel 5 bokstav a kan medlemsstatene tillate eller kreve at selskapene omhandlet i artikkel 4 utarbeider sine årsregnskaper (selskapsregnskaper) i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt et-

ter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2. Etter bokstav b gjelder det samme for selskaper som ikke er omhandlet i artikkel 4.

3.4.3 Gjennomføringen i andre land

Som nevnt i pkt. 3.3.3 har EU-kommisjonen innhentet foreløpige opplysninger fra medlemsstatene, EFTA-statene i EØS og tiltredelseslandene om hvordan de legger opp til å gjennomføre IFRS-forordningens valgfrie del.

Ingen stater legger opp til en allmenn plikt til å utarbeide selskapsregnskap i samsvar med vedtatte IFRS. Enkelte legger opp til begrensede krav: *Italia* – for kredittinstitusjoner og selskaper som utsteder finansielle instrumenter overfor allmennheten, *Estland* – for finansinstitusjoner, *Litauen* – for banker og *Slovenia* for banker og forsikringsselskaper.

Følgende stater legger opp til å tillate at selskapsregnskapet utarbeides i samsvar med vedtatte IFRS: *Danmark, Finland, Tyskland, Hellas, Italia* (ikke små foretak), *Irland, Luxemburg* (fra 2007), *Nederland, Portugal, Sverige, Storbritannia, Island, Liechtenstein, Estland og Slovenia*. Tyskland vil i tillegg fortsatt kreve selskapsregnskap utarbeidet etter nasjonale regnskapsregler. De andre av disse landene har ikke opplyst om det samme gjelder hos dem.

Følgende stater legger opp til verken å kreve eller tillate at selskapsregnskapet utarbeides i samsvar med vedtatte IFRS: *Østerrike, Belgia* (men vurderes), *Frankrike, Spania, Tsjekkia, Ungarn, Latvia, Litauen, Polen og Slovakia*.

3.4.4 Lovutvalgets forslag

Utvalget foreslår ingen plikt til å utarbeide selskapsregnskapet i samsvar med vedtatte IFRS. Utvalget har vurdert dette særskilt for selskapsregnskapene til børsnotert foretak som ikke er konsern, børsnoterte foretak som er konsern, andre foretak – inkludert datterselskap i børsnoterte konsern og små foretak. Utvalget uttaler dette om anvendelsen i børsnotert foretak som ikke er konsern (utredningen pkt. 2.5.2.1):

«Utvalget mener at man i dette tilfelle ikke bør velge «forordningslinjen», selv om det er anledning til det og det vil gjelde et beskjedent antall foretak. Det er ønskelig å kunne gjøre enkelte tilpasninger i regnskapsrapporteringen etter norsk regelverk, særlig ut fra sammenhengen det er mellom selskapsregnskapet og beskatningen, samt ut fra selskapsrettslige forhold. Dette tilsier at en bør anvende regnskapslovens regler i forhold til selskapsregnskapet. Sammenligningsgrunner kan tale for at slike børs-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

noterte foretak legger IAS/IFRS til grunn i selskapsregnskapet, men utvalget mener at dette ikke oppveier mulige ulemper.

Utvalget legger således opp til at børsnoterte foretak som ikke utarbeider konsernregnskap, skal anvende regnskapslovens regler, (herunder vurderingsregler og opplysningskrav, inkludert oppstillingsplaner og notekrav). Utvalget utelukker imidlertid ikke at den enkelte markeds plass helt eller delvis kan kreve at rapportering av finansiell informasjon til markedet fra slike foretak skjer i samsvar med IAS-forordningen innen rammen av regnskapsloven.»

Utvalget mener at de sammen hensyn til skattemessige og selskapsrettelige forhold gjør seg gjeldende her som for børsnotert foretak som ikke er konsern. For de små foretak kommer i tillegg at kostnad/nytte betraktninger taler mot å pålegge bruk av IFRS.

Et flertall i utvalget foreslår at det heller ikke åpnes for frivillig anvendelse av vedtatte IFRS i selskapsregnskapet. Flertallet uttaler om dette (utredningen pkt. 2.5.2.2):

«Utvalget foreslår at IAS-forordningens system ikke skal kreves anvendt for selskapsregnskapet. Men utvalget har ikke dermed tatt stilling til at et foretak ikke selv skal kunne velge å følge IAS-forordningen. Dette kunne for eksempel være aktuelt for et børsnotert foretaks selskapsregnskap, dersom foretaket ikke har konsernregnskap.

Utvalget har likevel kommet til at en inntil videre heller ikke bør åpne for frivillig bruk av IAS-forordningens system for selskapsregnskapet. Det vises til de vurderinger som er gjort av de særlige hensyn ved selskapsregnskapet og som utvalget mener bør være utslagsgivende også her. Foretakene må således uten unntak følge regnskapslovens regler, herunder vurderingsregler og opplysningskrav, inkludert oppstillingsplaner og notekrav, når det gjelder selskapsregnskapet.»

Et mindretall i utvalget går inn for å tillate at selskapsregnskapet utarbeides i samsvar med vedtatte IFRS. Mindretallet uttaler om dette (utredningen pkt. 2.5.2.2):

«Et mindretall i utvalget bestående av Harto, Eikrem og Hellerud er kommet til at også norske selskapsregnskaper bør tillates avlagt etter IAS-forordningens system. I denne vurderingen har mindretallet lagt avgjørende vekt på hensynet til internasjonal harmonisering, behov for fortløpende tilpasning til utviklingen innen IAS samt adgangen til at selskapsregnskapene i konsern kan avlegges etter identiske bestemmelser som konsernregnskapet.

En rekke EU land, herunder Sverige, Danmark, Finland, Storbritannia og Tyskland synes å ville tillate at selskapsregnskapene blir avlagt etter IAS. Dette er land som har stor betydning for norske selskaper, og hvor en rekke norske datterselskaper inngår i konsern hjemmehørende i disse land. Norske konsern har også i stor utstrekning datterselskaper i disse landene. En harmonisering med disse lands adgang til bruk av IAS i selskapsregnskapet, vil etter mindretallets oppfatning være ønskelig.

Også for «helnorske» konsern vil det etter mindretallets oppfatning være ønskelig å åpne for at selskapsregnskapet avlegges etter forordningens system. Dette vil medføre forenklinger og besparelser hvor konsernregnskapene også avlegges etter IAS forordningens system, enten på grunn av at konsernet er børsnotert, eller fordi konsernet velger dette av andre årsaker. Dette gjelder selv om det i stor grad åpnes for å følge de fleste IAS/IFRS standardene under «moderniseringslinjen». Mindretallet er særlig opp-tatt av at utviklingen innen IAS kan gå svært raskt, og at man kan risikere at tilpasningen av nasjonalt regelverk tar for lang tid i forhold til denne utviklingen og behovet for å følge IAS også i selskapsregnskapene.

I forhold til behovet for nasjonal regulering av selskapsregnskapet for selskapsrettslige og skattemessige hensyn, viser den foreliggende gjennomgang i kapittel 21 i utredningen at konsekvensene ved dagens IAS er begrensede. Mindretallet har derfor ikke funnet å kunne legge avgjørende vekt på disse hensyn, og vil påpeke at det også med bruk av IAS vil være mulig å oppfylle for eksempel selskapsrettslige krav om avsetning til bundne fond.»

Selskapsrettslige forhold

Utvalgets vurderinger av selskapsrettslige konsekvenser av utvalgets forslag til tilpasning av reglene i regnskapsloven til IFRS, er i stor grad relevant også ved utarbeiding av selskapsregnskap etter vedtatte IFRS. Selskapsrettslige forhold er nærmere omtalt i kapittel 10.

3.4.5 Høringsinstansenes merknader

Skattedirektoratet, Kredittilsynet, Statistisk sentralbyrå, NTL-Skatt, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, LO og Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening støtter utvalgsflertallets forslag om ikke å åpne for anvendelse av vedtatte IFRS i selskapsregnskapet.

Skattedirektoratet uttaler:

«Benyttelse av IAS/IFRS sine vurderingsregler fjerner årsregnskapet fra skattemessige vurderinger. Dette gjennom økt bruk av nåverdier,

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

markedsverdier og mer dekomponering av kostpris (renteelement, garanti- og service del etc) . Dette skaper flere forskjeller mot skatte-regnskapet, noe som i vesentlig grad kompliserer regnskapsavleggelsen for selskapene og vår kontroll. Vi er innforstått med at dette er en utvikling internasjonalt og i Norge som andre interessenter ønsker. Vi må derfor akseptere denne utviklingen, men mener dette er et argument for at man beholder de muligheter man har til å gjøre forenklinger i Norge, dvs. i første rekke for små selskaper. Det er også et argument for ikke å tillate selskapsregnskap ført etter forordningslinjen.

[...]

Skattedirektoratet støtter utvalgets flertall i at moderniseringslinjen av regnskapsloven bør velges for selskapsregnskapene. Dette utfra ønsket om at de endringer som «må gjøres» bør underlegges en vurdering, ikke minst for å se konsekvenser mot selskaps-, skatte- og avgiftslovgivningen. Vi mener derfor det er meget viktig at selskapsregnskapet reguleres i regnskapsloven for alle. Det vil også være enkelte områder hvor det fortsatt vil kunne gjøre norske tilpasninger, og vi bør ikke gi fra oss denne retten ved å tillate IAS-forordningens system for selskapsregnskapene. Sammenhengen mellom beskatning og årsregnskapet er i Norge så tett at dette er et sentralt argument.»

Kredittilsynet uttaler:

«Kredittilsynet er enig i utvalgets forslag av flere grunner. Selskapsregnskapet er i langt sterkere grad enn konsernregnskapet, grunnlag for annen regulering som skatt, utdeling av utbytte og statistikkrapportering for foretak generelt, kapitaldekningsrapportering for finansnæringen, samt kundetildeling for livsforsikrings-selskaper. Ved å tillate IAS-forordningens system anvendt på selskapsregnskapet, fratar man reelt sett norske myndigheter retten til å regulere selskapsregnskapets innhold i forhold til blant annet oppstillingsplaner, presentasjonsvaluta og vurderingsprinsipper. I forhold til offentlig rapportering vil det være viktig med en standardisert oppstillingsplan som av forenklingshensyn bygger på foretakenes offisielle regnskap. Videre vil det i slik rapportering være viktig med rapportering i norske kroner. Dersom IAS-forordningens system tillates anvendt i selskapsregnskapet vil offentlige myndigheter måtte innføre særskilte rapporteringskrav, noe som trolig vil gi merarbeid og være byrdefullt både for den enkelte regnskapspliktige og for offentlige myndigheter. En av fordelene ved å bygge på foretakenes offisielle regnskaper er at regnskapstallene er revidert. Ved avvikende oppstillinger og presentasjonsvaluta oppstår et

særskilt behov for revisjon av forskjellen mellom de offisielle regnskapene og hva som er rapportert til offentlige myndigheter.»

Statistisk sentralbyrå uttaler:

«Selskapsregnskapene står sentralt som grunnlag for økonomisk statistikk. Som påpekt under punkt 1 er det viktig for statistikkformål at regnskapsinformasjonen er mest mulig ensartet. SSB støtter derfor utvalgets forslag om at IAS-forordningens system ikke tillates for selskapsregnskapet til noen regnskapspliktige.»

Næringslivets Hovedorganisasjon, Energibedriftenes Landsforening, Oljeindustriens Landsforening, Norsk RegnskapsStiftelse, Oslo Børs (som mener en bør vurdere plikt for børsnoterte selskaper som ikke er konsern), *Den norske Revisorforening, Finansnæringens Hovedorganisasjon, Sparebankforeningen, Gruppen av store foretak, Handelshøyskolen BI, Nord Pool, Norske Pensjonskassers Forening, Norske Siviløkonomers Forening, Ernst & Young og Nærings- og handelsdepartementet* støtter forslaget fra mindretallet i utvalget om å tillate at selskapsregnskapet, i tillegg til konsernregnskapet, kan utarbeides etter vedtatte IFRS.

Næringslivets Hovedorganisasjon uttaler:

«NHO er uenig med flertallet når det gjelder muligheten til å avlegge selskapsregnskap fullt ut etter IAS. NHO støtter her det mindretallet som foreslår at selskapsregnskapene skal kunne velge å avlegge selskapsregnskapet etter full IAS (forordningsveien). NHO viser i den forbindelse til den begrunnelse dette mindretallet (Eikrem, Hellerud og Harto) har gitt for dette. I tillegg vil NHO fremheve at det etter at utvalget avga innstilling er blitt ytterligere klart at sentrale land for norske bedrifter vil tillate selskapsregnskap avlagt etter IAS, og de hensyn som mindretallet legger vekt på, vil derfor få ytterligere vekt. Flertallets begrunnelse for ikke å tillate IAS i selskapsregnskapene er forholdet til selskaps- og skatteretten, uten at flertallet gir noen oversikt over hvilke eventuelle selskapsrettslige eller skatterettslige forhold som vil være problematiske. Etter NHOs oppfatning må eventuelle utfordringer i forhold til kryssende lovgivning ivaretas av denne lovgivningen.»

Oslo Børs uttaler:

«Enkelte av foretakene som har noterte verdipapirer på Oslo Børs er ikke organisert som konsern. Dette er på nåværende tidspunkt i første rekke aktuelt for foretak med noterte rentepapirer. Etter utvalgets flertallsforslag skal disse foretakene avlegge regnskaper i henhold til regnskapslovens bestemmelser (ikke IAS/IFRS). Som angitt i mindretallets innstilling tilsier hen-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

synene til internasjonal harmonisering, behov for fortløpende tilpasning til utviklingen innen IAS/IFRS samt adgangen til å kunne avlegge selskapsregnskapene i konsern etter identiske bestemmelser som for konsernregnskapet, *at det i det minste åpnes opp for å tillate at IAS/IFRS også benyttes i selskapsregnskapene*. Børsen støtter dette forslaget.»

Den norske Revisorforening uttaler:

«DnR mener at det er uheldig at norske foretak ikke vil få anledning til å avlegge selskapsregnskapet i henhold til IFRS. Selv om selskapsregnskapet har et annet bruksområde enn konsernregnskapet, mener vi at det heller ikke for selskapsregnskapet er «tungtveiende grunner» til å forby anvendelsen av IFRS.
[...]

Som vi har redegjort for ovenfor, begrunner vi dette med at de selskapsrettslige og skatterettslige problemstillinger kan løses av norske myndigheter i selskaps- og skattelovgivningen og at dette er kostnadseffektivt og reduserer faren for feil i konsernregnskapet. Dessuten vil ikke dette gi problemer i forhold til forsinket endring av norsk lovverk ved endringer i IFRS og ønsket om at norske foretak skal ha samme rammebetingelser som sine internasjonale konkurrenter vil bli oppfylt.»

Finansnæringens Hovedorganisasjon uttaler:

«FNH mener at også selskapsregnskaper bør tillates avlagt etter IAS-forordningens system, slik at selskapsregnskapene i konsern til enhver tid kan avlegges etter identiske bestemmelser som konsernregnskapet. Vi er i og for seg enig i at det vil være vanskelig å overskue selskapsrettslige og skattemessige konsekvenser ved å innføre nye vurderingsprinsipper som er fastsatt av et internasjonalt organ og at dette isolert sett kan tilsi at det bør være anledning for norske myndigheter til å gjøre enkelte tilpasninger i regnskapsrapporteringen etter norsk regelverk for å unngå uønskede selskapsrettslige og skattemessige virkninger. Ulempene for foretak som inngår i konsern ved at det er forskjeller mellom konsernregnskap og selskapsregnskap bør imidlertid være utslagsgivende i denne sammenheng. Eventuelle uønskede selskapsrettslige og skattemessige konsekvenser av de internasjonale regnskapsstandardene vil dessuten kunne unngås ved å foreta tilpasninger i selskaps- og skattelovgivningen slik det ble gjort ved den forrige endringen av regnskapsloven.»

3.4.6 Departementets vurdering

Hensyn til god regnskapsinformasjon og internasjonal sammenlignbarhet

Departementet legger vekt på at vedtatte IFRS gjennom IFRS-forordningen har fått status som de allment aksepterte regnskapsstandardene i Europa. IFRS er et omfattende regnskapsregelverk utarbeidet for å gi best mulig finansiell informasjon. Standardene er internasjonalt kjent, og anvendelse av dem kan derfor være en særlig fordel for foretak som ønsker å finansiere virksomheten ved lån eller gjennom kapitalmarkeder i utlandet. Departementet mener på denne bakgrunn at det er ønskelig å gi mulighet for en så bred anvendelse av vedtatte IFRS som mulig, inkludert i selskapsregnskapet. Hensynet til god regnskapsinformasjon, inkludert mulighet for foretak i konsern til å utarbeide selskapsregnskap etter identiske regler som konsernregnskapet, tilsier etter departementets vurdering at det i utgangspunktet legges til rette for å *tillate* at selskapsregnskapet utarbeides i samsvar med vedtatte IFRS.

En vil nå lengst i å oppnå bred anvendelse av vedtatte IFRS ved å fastsette en *plikt* til å utarbeide selskapsregnskap i samsvar med vedtatte IFRS. Etter departementets syn er det imidlertid ikke forsvarlig, ut fra kostnadene det kan medføre for de regnskapspliktige, å innføre en slik plikt. De forhold som taler mot plikt til å anvende vedtatte IFRS i konsernregnskapet til unoterte foretak (se pkt. 3.3.6) har samme vekt her.

Håndtering av selskapsrettslige og skattemessige forhold samt forhold knyttet til kontroll og statistikk

Dersom en skal tillate at vedtatte IFRS skal kunne anvendes i selskapsregnskapet, må det finnes tilfredsstillende løsninger på de konsekvenser dette kan få for utbyttebegrensning og andre selskapsrettslige forhold, skattegrunnlag og skattekontroll, annen offentlig kontroll og grunnlaget for utarbeiding av statistikk.

Selskapsrettslige forhold ved anvendelse av vedtatte IFRS i selskapsregnskapet omfatter forsvarlig håndtering av konsekvenser for utbyttegrunnlaget og annen utdeling av selskapets midler til eierne. Dette er særlig knyttet til vurdering av eiendeler og gjeldsposter til virkelig verdi, oppskrivning av anleggsmidler og føring av regnskap i fremmed valuta. Departementet antar at slike forhold kan håndteres ved særskilt regulering i aksjelovgivningen som sikrer kreditorinteressene på en forsvarlig måte. Slik regulering vil kunne gjøre det mer komplisert for selskapene å beregne fri egenkapital. De-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

partementet legger imidlertid til grunn at det vil kunne etableres praktiserbare løsninger. Det er nødvendig å vurdere enkelthetene i dette nærmere før det kan fremmes lovforslag. I samråd med Justisdepartementet fremmes det imidlertid forslag nå om en forskriftshjemmel i aksjeloven og allmennaksjeloven om den selskapsrettslige håndteringen av selskapsregnskaper som er ført i fremmed valuta i forhold til kravet i aksjeloven og allmennaksjeloven § 3–1 første ledd om at aksjekapitalen skal være i norske kroner. Det foreslås at departementet i forskrift skal kunne gi regler om beregning av fri og bundet egenkapital når årsregnskapet er ført i en annen valuta enn norske kroner. Det vises til lovforslaget del V (aksjeloven) og VI (allmennaksjeloven) § 3–6 nytt tredje ledd. Finansdepartementet vil samarbeide med Justisdepartementet om den videre oppfølgingen.

Skattemessige forhold ved anvendelse av vedtatte IFRS i selskapsregnskapet omfatter konsekvenser for skattegrunnlaget og skattekontrollen. Departementet legger vekt på at skattemessige forhold ikke bør hindre anvendelse av vedtatte IFRS i selskapsregnskapet, og at det i nødvendig utstrekning heller bør foretas justeringer i skatte- og ligningslovgivningen.

Konsekvensene for skattegrunnlaget knytter seg bl.a. til skattemessige effekter av at det etter endrede regnskapsregler kan oppstå nye/endrede forskjeller mellom den regnskapsrettslig og skattemessige behandling. Det kan oppstå ulike tidfestingsregler for objekter som klassifiseres likt, og/eller ved at like objekter klassifiseres ulikt etter de to regelsett. Både tidfestingsreglene og klassifiseringsreglene i norsk regnskapsrett kan avvike fra løsningene etter IFRS. Det må foretas en kartlegging og vurdering av hvordan slike forskjeller skal behandles. I tillegg kommer at de skattemessige vurderingene, herunder vurderingen av kontrollhensyn, også bør ta høyde for effektene av mulige fremtidige endringer av regnskapsstandardene. Dertil må bl.a. de særlige skatteregler som bygger på balansestørrelser/regnskapsmessig egenkapital vurderes. Løsningene må også vurderes i sammenheng med de skatteforslag som fremmes i oppfølgingen av St. meld. nr. 29 (2003–2004) *Om skattereform*.

Departementet legger, i samsvar med utvalgets vurdering og innspillene i høringen, til grunn en forutsetning om at endringer i regnskapsreglene skal være skattemessig nøytrale. Endrede regnskapsregler skal verken medføre økning eller reduksjon i skattegrunnlaget. Dersom regnskapsreglene åpner for valgadgang mellom ulike regnskapsløsninger, skal det ha samme skattemessige conse-

kvenser uansett hvilken løsning som velges. Nøytralitetsforutsetningen krever at de skattemessige konsekvensene av endringene i regnskapsreglene må identifiseres og vurderes som nevnt. Dette har også høringsinstansene gjennomgående lagt vekt på. Departementet vil foreta en slik nærmere vurdering. Departementet legger deretter opp til å fremme forslag om nødvendige endringer i skattelovgivningen.

Konsekvenser for skattekontrollen knytter seg til anvendelse av vurderingsreglene i IFRS, fravær av detaljerte regnskapsoppstillinger for resultatregnskapet og balansen etter IFRS og føring av regnskap i fremmed valuta. Disse forholdene har konsekvenser også for annen myndighetskontroll – særlig avgiftskontroll og kontroll med finansinstitusjoner – og utarbeiding av offisiell statistikk. De nevnte forholdene kan etter omstendighetene svekke regnskapets anvendelse som kontrollgrunnlag og datagrunnlag for utarbeiding av statistikk. De kan også komplisere regnskapsavleggelsen for de regnskapspliktige.

Departementet legger vekt på at adgang til å utarbeide selskapsregnskap i samsvar med vedtatte internasjonale regnskapsstandarder (IFRS), ikke skal svekke grunnlaget for utarbeiding av sentral offisiell statistikk. Selskapsregnskapet benyttes som grunnlag for utarbeiding av bl.a. nasjonalregnskapet. Det fordrer at resultatregnskapet og balansen stilles opp etter standardiserte oppstillingsplaner. IFRS inneholder ikke slike oppstillingsplaner. Nasjonalregnskapet og annen sentral statistikk er dessuten avhengig av resultatinformasjon etter art, slik regnskapsloven § 6–1 krever. IFRS (IAS 1) tillater også funksjonsinndeling av resultatregnskapet. Regnskapet må videre presenteres i norske kroner for å være egnet som grunnlag for utarbeiding av statistikk. Departementet er også opptatt av å videreføre, i det minste som en mulighet, de forankringer for de regnskapspliktige som følger av at statistikkmyndighetene i stor grad benytter årsregnskapet som datagrunnlag. Det kan være aktuelt å kreve særskilt tilleggsrapportering for regnskapspliktige som anvender IFRS i selskapsregnskapet og som presenterer selskapsregnskapet i fremmed valuta eller ikke benytter oppstillingsplaner i tråd med de som er fastsatt i regnskapsloven. Regnskapsutvalget antyder i utredningen at Altinn-løsningen for elektronisk innsending av regnskap og ligningsopplysninger¹, kan legge til rette for forankrede løsninger. Departementet vil vurdere dette nærmere.

¹ Altinn er myndighetenes offisielle nettsted for elektronisk levering av offentlige skjema. Altinn omfatter bl.a. levering av årsregnskap til Regnskapsregisteret og selvangivelse for næringsdrivende og andre ligningsoppgaver til Skatteetaten.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Viktige samfunnshensyn begrunner effektiv myndighetskontroll blant annet på skatteområdet og med foretak i finanssektoren. Enkelte høringsinstanser påpeker aktuelle negative konsekvenser for myndighetskontrollen av å anvende IFRS i selskapsregnskapet. Departementet har merket seg det, men antar likevel at også et IFRS-regnskap vil ha verdi som kontrollgrunnlag. Særskilt tilleggsrapportering som kan være aktuelt å kreve som grunnlag for utarbeiding av statistikk, antas i tilfelle også å bidra til å bedre kontrollgrunnlaget.

Forslag

Departementet foreslår etter dette at både børsnoterte foretak og andre regnskapspliktige skal ha anledning til også å utarbeide selskapsregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter lovforslaget § 3–9 annet ledd. Det vises til lovforslaget del I (regnskapsloven) ny § 3–9 tredje ledd og fjerde ledd annet punktum.

Det vil vurderes om særskilte forhold knyttet til soliditetsreguleringen av og tilsynet med finansinstitusjonene gjør det nødvendig å avskjære eller begrense adgangen til å utarbeide selskapsregnskap i samsvar med vedtatte IFRS for disse. Blant annet er kravene til kapitaldekning knyttet til balansestørrelsene i selskapsregnskapet. Regnskapsloven § 10–1 tredje ledd gir departementet adgang til å fastsette forskrifter om det.

Ikrafttredelse

Departementet vil prioritere arbeidet med å avdekke endringsbehov, utvikle og foreslå skattemessige løsninger og løsninger for offentlig kontroll/rapportering med sikte på at nødvendige endringer i skatte- og ligningslovgivningen og eventuelt andre regler skal kunne tre i kraft fra og med inntektsåret 2005. Det legges opp til at lovforslag om disse spørsmål skal kunne vedtas i løpet av 2005.

Tilsvarende vil Finansdepartementet i samarbeid med Justisdepartementet prioritere arbeidet med nødvendig selskapsrettslig regulering. Det vises til lovforslaget del V (aksjeloven) og VI (allmenaksjeloven) § 3-6 nytt tredje ledd.

Departementet tar ut fra dette sikte på at den foreslåtte adgangen til å anvende vedtatte IFRS både i konsernregnskapet og selskapsregnskapet kan tre i kraft fra 1. januar 2005, og legger opp til at dette fastsettes i medhold av lovforslaget del IX nr. 1 om at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

3.5 Gjennomføring av IFRS-forordningens valgfrie del – utsatt anvendelse til 2007 for visse børsnoterte foretak

3.5.1 EØS-rett

Etter IFRS-forordningen artikkel 9 kan medlemsstatene fastsette at kravene i artikkel 4 (plikt for børsnoterte selskaper til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS – se pkt. 3.1.2) bare får anvendelse på regnskapsår som starter i januar 2007 eller senere for de selskaper

- a) som kun har gjeldsinstrumenter tatt opp til notering på et regulert marked i en medlemsstat i henhold til artikkel 1 nr. 13 i direktiv 93/22/EØF, eller
- b) hvis verdipapirer er tatt opp til notering for offentlig handel i en tredjestat og som for det formål har anvendt internasjonalt aksepterte standarder fra og med et regnskapsår som startet før denne forordning ble offentliggjort i *De Europæiske Fellesskaps Tidende* (11. september 2002).

3.5.2 Gjennomføringen i andre land

Som nevnt i pkt. 3.3.3 har EU-kommisjonen innhentet foreløpige opplysninger fra medlemsstatene, EFTA-statene i EØS og til tredjelandene om hvordan de legger opp til å gjennomføre IFRS-forordningens valgfrie del.

Følgende stater legger opp til å benytte adgangen til å utsette plikten til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS til 2007 etter artikkel 9 bokstav a for selskaper som kun har børsnoterte gjeldsinstrumenter: *Østerrike, Belgia, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Luxemburg, Spania* (bortsett fra selskaper i banksektoren), *Sverige, Island og Polen*. Følgende stater legger opp til ikke å benytte adgangen etter artikkel 9 bokstav a: *Hellas, Italia, Irland, Nederland, Portugal, Storbritannia, Liechtenstein, Tsjekkia, Estland, Latvia, Litauen, Slovakia og Slovenia*.

Følgende stater legger opp til å benytte adgangen til å utsette plikten til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS til 2007 etter artikkel 9 bokstav b for selskaper som har verdipapirer tatt opp til offentlig notering i en tredjestat og som for det formål har anvendt internasjonalt aksepterte standarder: *Østerrike, Belgia, Tyskland og Island*. Følgende stater legger opp til ikke å benytte adgangen etter artikkel 9 bokstav b: *Danmark, Finland, Frankrike, Hellas, Italia, Irland, Nederland, Portugal, Spania, Sverige, Storbritannia, Liechten-*

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

stein, Tsjekkia, Estland, Latvia, Litauen, Polen, Slovakia og Slovenia.

3.5.3 Lovutvalgets forslag

Utvalget foreslår å benytte adgangen til å utsetteplikten til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS til 2007 etter artikkel 9 bokstav a for selskaper som kun har børsnoterte gjeldsinstrumenter. Utvalget foreslår også å benytte adgangen til å utsetteplikten til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS til 2007 etter artikkel 9 bokstav b for selskaper som har verdipapirer tatt opp til offentlig notering i en tredjestat og som for det formål har anvendt internasjonalt aksepterte standarder.

Utvalget uttaler om dette (utredningen pkt. 2.5.3):

«Utvalget vil foreslå at den fleksibilitet som ligger i artikkel 9 benyttes. Dette innebærer at IAS-forordningens system, som skal gjennomføres med virkning fra 2005, ikke gjøres gjeldende fra før 2007 for norske foretak med børsnoterte verdipapirer, forutsatt at foretaket året før tidspunktet for vedtaket av IAS-forordningen

- ikke har andre verdipapirer notert på børs i EØS enn gjeldspapirer eller
- har sine verdipapirer notert på børs utenfor EØS samtidig som foretaket av den grunn anvender internasjonalt godkjente standarder for sin primære regnskapsrapportering.

Det første alternativ vil omfatte norske foretak med børsnoterte rentepapirer, som ikke samtidig har egenkapitalinstrumenter notert, blant annet kan nevnes en del kredittforetak og kraftforetak. Etter det andre alternativ kan utsettelsen gjøres gjeldende for foretak som har avlagt regnskap etter U.S. GAAP senest i år 2001. Etter det utvalget har brakt i erfaring er det få norske foretak som tilfredsstillt kravene som gjelder for at norske myndigheter skal kunne benytte den fleksibilitet som artikkel 9 åpner for.

Norske foretak med børsnoterte rentepapirer og foretak med aksjer som omsettes på et tredjelands marked vil således ha mulighet til å gjennomføre IAS-forordningens system med virkning fra regnskapsåret 2007. Foretakene kan likevel etter utvalgets forslag velge å foreta denne tilpasning tidligere.»

Det vises til utvalgets lovforslag del X (overgangsregler) nr. 1.

3.5.4 Høringsinstansenes merknader

Næringslivets Hovedorganisasjon, Energibedriftenes landsforening, Oljeindustriens Landsforening, Kredittilsynet, Oslo Børs og Petoro støtter utvalgets forslag om å benytte adgangen etter IFRS-forordningen artikkel 9 til utsatt IFRS-plikt til 2007 for visse børsnoterte selskaper. De øvrige høringsinstansene har ikke uttalt seg om dette.

Oslo Børs uttaler:

«Selv om børsen ovenfor har poengtert viktigheten av ensartet finansiell rapportering i kapitalmarkedet, har børsen ingen innvendinger til at man i en tidsbegrenset periode åpner opp for at enkelte foretak med noterte verdipapirer kan velge å avlegge regnskaper i henhold til andre regnskapsprinsipper enn IAS/IFRS. Det vises i denne forbindelse til at enkelte av renteutstederne med noterte lån har vært underlagt krav om børsnotering av sine lån. Dette kravet lå i emisjonsforskriften som var gjeldende frem til 1. januar 1997. Børsen antar også at markedet vil regulere dette selv. Dersom investorene vurderer IAS/IFRS-rapportering som avgjørende, vil de kreve dette i forbindelse med emisjonen uavhengig av lovkrav. Rentemarkedet består hovedsakelig av profesjonelle investorer.»

Kredittilsynet uttaler:

«Kredittilsynet ser at det kan være argumenter for å tillate at kravet om at enkelte grupper av børsnoterte foretak utarbeider konsernregnskap fullt ut etter EU-godkjente IAS/IFRS, først kreves gjennomført fra regnskapsåret 2007. Det forhold at IAS/IFRS-regelverket er omfattende, samt fortsatt er under endring, kan gjøre overgangen til et slikt regelverk ressurskrevende. Dette vil imidlertid gjelde for alle børsnoterte foretak. Hensynet til sammenlignbarhet og like rammebetingelser tilsier i utgangspunktet at alle børsnoterte foretak blir underlagt de samme regler. Det kan likevel være grunn til å skille mellom foretak som har aksjer notert på børs og foretak som kun har obligasjoner notert på børs. Det må kunne antas at verdien av børsnoterte obligasjoner er mindre sensitiv for finansiell informasjon om det utstedende foretaket, enn verdien av børsnoterte aksjer. Etter det vi forstår er det et betydelig antall mindre børsnoterte foretak i Norge som faller inn under denne unntaksbestemmelsen. Kredittilsynet finner derfor å støtte utvalgets forslag om å anvende adgangen i artikkel 9 bokstav a) i IAS-forordningen for børsnoterte foretak som kun har gjeldspapirer notert på børs.

I forhold til den andre gruppen av foretak som omfattes av artikkel 9 er det først og fremst US GAAP som vil omfattes av begrepet internasjonalt aksepterte regnskapsstandarder. Etter

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Kredittilsynets vurdering er det ikke åpenbart at norske foretak kan anvende denne overgangsregelen. EU-kommisjonen har i utkast til «spørsmål og svar»-notat gitt uttrykk for følgende: «the appropriate test is whether US GAAP is permitted as the basis for the preparation of the primary statements and has been so adopted.» Det er klart at regnskapsloven ikke åpner for at regnskap avlegges etter US GAAP, men det har naturligvis ikke vært til hinder for at foretak i tillegg utarbeider US GAAP regnskap. Utvalgets vurderinger på dette område bør derfor vurderes i lys av det «spørsmål og svar»-notat som ventes offentliggjort av EU-kommisjonen i nærmeste fremtid.

Dersom man kommer til at enkelte norske foretak faktisk omfattes av IAS-forordningens overgangsregel, er spørsmålet om det er reelle grunner til å innvilge slike foretak utsettelse. Etter det vi forstår er det kun et fåtall større børsnoterte foretak som dette er aktuelt for. Hensynet til sammenlignbarhet og like rammebetingelser i forhold til andre foretak med børsnoterte aksjer trekker i retning av ikke å gi slike foretak utsettelse. Likeså at de foretakene som er aktuelle er store, ressurssterke foretak. På den annen side ser Kredittilsynet at det er enkelte argumenter som trekker i retning av å tillate overgangsregelen for norske foretak. For det første vil dobbelrapportering i form av et IAS-regnskap og et US GAAP regnskap kunne være byrdefullt. Det forhold at IASB og FASB² har gått sammen om et såkalt «convergence project» der forskjellene regelverkene i mellom søkes redusert, vil medføre at regelverkene nærmer seg hverandre på sikt. Således kan dobbelrapportering i 2007 være mindre byrdefullt enn i 2005. Etter en samlet vurdering finner Kredittilsynet å støtte utvalgets forslag, forutsatt at IAS-forordningen åpner for dette.»

3.5.5 Departementets vurdering

Hensynet til ensartet regnskapsføring og sammenlignbare regnskaper taler for at alle børsnoterte foretak utarbeider konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS fra 2005. Departementet mener likevel det vil være forsvarlig å tillate selskaper som

kun har børsnoterte gjeldsinstrumenter å utarbeide konsernregnskap i samsvar med vedtatte IFRS først fra regnskapsår som starter i 2007, slik IFRS-forordningen artikkel 9 bokstav a åpner for.

Departementet legger til grunn at IFRS-forordningen artikkel 9 bokstav b omfatter norske selskaper som omfattes av artikkel 4 fordi de er børsnotert Norge, når selskapet samtidig er børsnotert i USA og derfor har utarbeidet fullstendig konsernregnskap etter US GAAP fra og med regnskapsåret 2002. Etter departementets forståelse får artikkel 9 bokstav b anvendelse selv om selskapet etter regnskapsloven samtidig har hatt plikt til å avlegge konsernregnskap etter norske regnskapsregler og norsk god regnskapsskikk. Departementet viser til at regnskapsloven ikke er til hinder for at foretak med konsernregnskapsplikt etter regnskapsloven i tillegg utarbeider et konsernregnskap etter US GAAP, jf. Ot.prp. nr. 41 (1997–98) pkt. 2.6.4 der departementet «legger til grunn at lovforslaget ikke vil være til hinder for at konsernregnskapet presenteres både etter norske og utenlandske regnskapsregler».

Departementet legger vekt på at unntaket i artikkel 9 bokstav b – utsettelse av IFRS-plikten til 2007 – i Norge særlig vil få anvendelse på foretak som utarbeider konsernregnskap etter de internasjonalt anerkjente standardene US GAAP og som driver vesentlig virksomhet innen petroleumssektoren. The International Accounting Standards Board (IASB) arbeider for tiden med IFRS-standarder for denne bransjen. I den situasjonen anser departementet at det vil gi god og tilstrekkelig sammenlignbar finansiell informasjon, om disse foretakene i overgangsperioden fortsetter å utarbeide konsernregnskap etter US GAAP og etter regnskapsloven.

Departementet foreslår etter dette en overgangsbestemmelse om at for selskaper som nevnt i IFRS-forordningen artikkel 9, får kravene i forordningen artikkel 4 anvendelse først for regnskapsår som starter i januar 2007. Departementet foreslår også å presisere at slike selskaper kan unnlate å benytte denne overgangsregelen.

Det vises til lovforslaget del IX nr. 2.

² FASB er forkortelse for Financial Accounting Standards Board som utgir regnskapsstandarder i USA

4 Organisering av en kontrollordning for børsnoterte foretaks finansielle rapportering

4.1 Eksisterende kontrollordninger

Regnskapslovutvalget omtaler eksisterende kontrollordninger i Norge i utredningen pkt. 3.3.

Utvalget omtaler interne kontrollmekanismer og revisjon i utredningen pkt. 3.3.1. Utvalget uttaler bl.a:

«Kontroll av finansiell informasjon skjer på mange nivåer hos den regnskapspliktige. Typiske kontrolltiltak omfatter:

- Intern kvalitetskontroll gjennom linjeledelsen
- Involvering av ulike interne organer før fastsettelse av årsregnskap o.l.
- Interne kontrollorganer, for eksempel intern revisjon
- Ekstern revisjon

Fastsettelse av årsregnskap for den regnskapspliktige medfører at ulike selskapsorganer skal godkjenne regnskapet før det offentliggjøres. Regnskapet skal underskrives av den regnskapspliktiges styre og administrerende direktør og godkjennes av eventuell bedriftsforsamling før det fastsettes av generalforsamling, selskapsmøte eller tilsvarende organ. Mange regnskapspliktige har i tillegg etablert interne kontrollsystemer i form av intern revisjon eller spesielle utvalg oppnevnt av de påbudte selskapsorganer.

Årsregnskapspliktige har, med enkelte unntak på grunn av størrelse, revisjonsplikt etter revisorloven. Den valgte revisor skal i sin revisjonsberetning uttale seg om årsregnskapet og styrets beretning er utarbeidet og fastsatt i samsvar med lov og forskrifter. Kontrollarbeidet utføres i samsvar med god revisjonsskikk og omfatter de kontrollhandlinger som anses nødvendige for å kunne bekrefte at regnskapet og beretning gir et forsvarlig uttrykk for den økonomiske stilling og underliggende drift og er avlagt i samsvar med lovgivning og god regnskapsskikk. Den valgte revisor er således pålagt betydelige kontrolloppgaver. Omfanget av kontrollhandlingene er langt mer vidtrekkende enn de kontrolloppgaver som utføres av andre eksterne kontrollinstanser. Revisorenes formelle kompetanse godkjennes av Kredittilsynet og utførelsen av deres arbeider er underlagt tilsyn.»

Utvalget omtaler kontroll ved Oslo Børs i pkt. 3.3.3. Utvalget uttaler bl.a:

«Børsen har tilsyn med finansiell informasjon avgitt av noterte foretak dels i forbindelse med prospektpliktige transaksjoner, herunder ved opptak til børsnotering, og dels som ledd i den alminnelige oppfølging av informasjonsplikten. Informasjonsplikten innebærer at utstederen av omsettelige verdipapirer skal offentliggjøre opplysninger av betydning for en riktig vurdering av verdipapirene. Børsen kan kreve at utstederens tillitsvalgte og ansatte uten hinder av taushetsplikt gir børsen de opplysninger som er nødvendige.

Børsen har gjennom en årrekke utgitt årlige regnskapssirkulærer med fortolkninger innenfor regnskapsområdet. Regnskapssirkulærenes formål har vært å sikre lik praksis blant de børsnoterte selskapene. Børsen har også et eget regnskapsutvalg med eksterne representanter som har vært benyttet som rådgivende organ i vanskelige regnskapsmessige problemstillinger for å gi nødvendig forankring og sikkerhet for de faglige vurderinger.

Etter børsloven er børsen tillagt myndighet til å ilegge nærmere angitte sanksjoner ved utstederens brudd på regelverket i børsloven og børsforskriften, herunder selskapenes informasjonsplikt som også omfatter selskapenes finansielle informasjon. Børsen kan således vedta følgende sanksjoner overfor de noterte selskapene:

- overtredelsesgebyrer, jf. børsloven § 5–12 og børsforskriften § 25–5,
- løpende mulkt, jf. børsloven 5–13 og børsforskriften § 25–4,
- suspensjon, jf. børsloven 5–9 og børsforskriften § 25–1,
- strykning og midlertidig strykning fra børsnotering, jf. børsloven § 5–8 og børsforskriften §§ 25–2 og 25–3

Videre skal børsen i de tilfeller hvor det foreligger grove eller gjentatte overtredelser av utstедers opplysningsplikt etter børsloven § 5–7 meddele dette til Kredittilsynet, jf. verdipapirhandelloven § 12–1 tredje ledd. Selskapenes opplysningsplikt etter børsloven § 5–7 omfatter både selskapets informasjonsplikt overfor markedet, jf. børsloven § 5–7 første ledd, og selska-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

pets opplysningsplikt overfor børsen, jf. børsloven § 5–7 annet ledd. Videre er også selskapets tillitsvalgte og ansatte omfattet av opplysningsplikten til børsen.

[...]

Børsens kontroll av utstedernes avlagte regnskaper har i flere tilfeller medført at noterte selskaper har måttet endre sin regnskapsføring. Hovedsakelig har selskapene akseptert å endre sin regnskapsrapportering etter dialog med børsen. Det har derfor sjeldent vært behov for å sanksjonere brudd på informasjonsplikten i forbindelse med regnskapsrapportering. Det foreligger imidlertid eksempler på at selskapene har avlagt regnskaper som etter børsens oppfatning ikke har vært i henhold til god regnskaps-skikk, og hvor selskapene derfor har blitt ilagt overtredelsesgebyr for brudd på informasjonsplikten. I et fåtall tilfelle har de noterte foretakene måttet utarbeide nye regnskaper.»

Utvalget omtaler Kredittilsynets kontroll i pkt. 3.3.4. Utvalget uttaler bl.a:

«Kredittilsynet fører tilsyn med blant annet banker, finansieringsforetak, forsikringsselskaper, pensjonskasser, verdipapirforetak, revisorer og autoriserte regnskapsførere, jf. tilsynsloven § 1. Tilsynet skal se til at de institusjoner det har tilsyn med virker på en hensiktsmessig måte, jf. § 3 første ledd. I dette arbeidet skal tilsynet blant annet granske regnskaper og andre oppgaver fra institusjonene, som tilsynet finner nødvendig, jf. § 3 annet ledd. Kredittilsynet kan ved enkeltvedtak pålegge de institusjoner det har tilsyn med å innrette årsregnskapet på en bestemt måte, jf. § 4 første ledd nr 1. Det foreligger et betydelig omfang av særskilte regnskapsregler i egne forskrifter for tilsynsenhetene, som hovedsakelig er initiert av Kredittilsynet.

Kredittilsynet foretar i en viss utstrekning kontroll av regnskaper i forbindelse med stedlige og dokumentbasert tilsyn, samt i tilfeller der institusjonene er involvert i større enkelttransaksjoner og omorganiseringer. Fokus har i særlig grad vært rettet mot forhold som har betydning for institusjonenes soliditet og rapportering av denne, samt mot overholdelse av regnskapslov og tilhørende årsregnskapsforskrifter. Eksempelvis er regnskapsføring av tap på utlån i banker et sentralt tema ved stedlige tilsyn.

[...]

I tilfeller der Kredittilsynet har innvendinger til regnskapsføringen, vil reaksjonsformen variere, fra uformell dialog til (offentlig) brev om pålegg om å rette regnskapet. Sistnevnte reaksjonsform er hjemlet i tilsynsloven § 4 første ledd nr 7 hvor det fremgår at tilsynet kan pålegge de institusjoner det har tilsyn med 'å rette på

forholdet dersom en institusjons organer ikke har overholdt sine plikter i henhold til bestemmelser gitt i eller i medhold av lov'. Manglende oppfyllelse av slike pålegg kan lede til løpende tvangsmulkt i henhold til tilsynsloven § 10 annet ledd og eventuelt straff etter tilsynsloven § 10 første ledd. Regelmessig overtredelse av formelle lover og forskrifter, samt pålegg gitt av Kredittilsynet, vil kunne gi grunnlag for tilbakekalling av tillatelse eller konsesjon gitt foretaket avhengig av omfang og overtredelsens karakter.»

Utvalget omtaler i tillegg kontroll ved Regnskapsregisteret i pkt. 3.3.5 og Stiftelsestilsynet i pkt. 3.3.6.

4.2 EØS-rett og europeiske anbefalinger

Fortalen til IFRS-forordningen avsnitt 16 omtaler medlemsstatenes plikt til å sørge for at vedtatte IFRS (se pkt. 3.1 og 3.2.2) blir fulgt:

«16) En egnet og streng håndhevingsordning er avgjørende for å sikre investorenes tillit til finansmarkedene. Medlemsstatene er i samsvar med traktatens artikkel 10 forpliktet til å treffe tiltak som er egnet til å sikre at internasjonale regnskapsstandarder overholdes. Kommisjonen akter å samarbeide med medlemsstatene, særlig gjennom Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn (CESR), for å utarbeide en felles tilnærming til håndheving.»

Det vises her til EF-traktaten artikkel 10, som motsvares av artikkel 3 i EØS-avtalen. Etter EØS-avtalen artikkel 3 første ledd skal avtalepartene «treffe alle generelle eller særlige tiltak som er egnet til å oppfylle de forpliktelser som følger av denne avtale».

Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn (Committee of European Securities Regulators – CESR) arbeider med å følge opp forutsetningen i fortalen om å utarbeide en felles tilnærming til håndheving. CESR publiserte 12. mars 2003 «Standard nr. 1 om finansiell informasjon – Håndheving av standarder for finansiell informasjon i Europa». Standarden omfatter prinsipper for formålet med håndheving av standarder for finansiell informasjon; organisering, omfang og metode for utføring av håndhevingen; reaksjoner ved brudd på reglene; europeisk koordinering samt offentlighet. I denne sammenheng er det nødvendig å omtale prinsippene om formål, organisering, omfang og reaksjoner.

Formålet med håndheving er etter standarden å beskytte investorer og styrke tilliten til finansmar-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

kedet ved å bidra til gjennomsiktigheten av finansiell informasjon som er relevant for beslutningsprosessen hos investorene (prinsipp 1). Håndhevingen skal bestå i kontroll med at den finansielle informasjonen er i samsvar med de aktuelle reglene for finansiell rapportering og treffe egnede tiltak der håndhevingen avdekker brudd på reglene (prinsipp 2).

Etter standarden skal *håndhevingen organiseres* ved såkalte kompetente uavhengige administrative myndigheter etablert av statene som skal ha det overordnede ansvaret for å håndheve at den finansielle informasjonen fra de utstedere som omfattes er i samsvar med reglene for finansiell rapportering (prinsipp 3). Andre organer kan utføre håndheving på vegne av de kompetente administrative myndighetene, forutsatt at slike organer er underlagt tilsyn av og er ansvarlig overfor den relevante kompetente administrative myndighet (prinsipp 4). CESRs standarder for håndheving skal følges uansett hvilket organ som utfører håndhevingen (prinsipp 5). Kompetent administrativ myndighet skal være tilstrekkelig uavhengig og ha nødvendige fullmakter og tilstrekkelige ressurser (prinsipp 6). De nødvendige fullmaktene, som kan delegeres til organ som handler på vegne av de kompetente administrative myndigheter – skal minst omfatte kompetanse til å kontrollere finansiell informasjon, kreve tilleggsinformasjon fra utstedere og revisorer og til å iverksette tiltak i samsvar med formålet med håndhevingen (prinsipp 7). De kompetente administrative myndighetene skal være ansvarlig for å utarbeide og gjennomføre en formålstjenlig håndhevingsprosess i tråd med prinsippene i standarden (prinsipp 8).

I omtalen av prinsippene anerkjenner CESR at håndhevingen i dag er organisert på ulike måter i EUs medlemsstater, inkludert håndheving utført av verdipapirtilsynsmyndigheter, børser og særskilte nemnder ('review panels'). Hensynet til tilliten i finansmarkedene tilsier at håndheving av finansiell informasjon bør overvåkes av en uavhengig administrativ myndighet. Uavhengig innbefatter i denne sammenheng at myndighetene ikke skal være under utilbørlig innflytelse av utstedere, utstederes revisorer, mellommenn, sentrale myndigheter eller andre interessenter. Dette kravet anses også oppfylt når et selvregulert organ er involvert i håndhevingen så lenge den aktuelle kompetente administrative myndighet kontrollerer at håndhevingen følger prinsippene i standarden.

Standarden omfatter prinsipper for *omfanget av håndhevingen*. Prinsippene bør etter standarden omfatte finansiell informasjon fra utstedere hvis verdipapirer er tatt opp til notering på et regulert

marked (omfatter børs og autorisert markedsplass etter børsloven) og utstedere som har søkt om å få sine verdipapirer notert på et regulert marked (prinsipp 9). Håndhevingsprinsippene bør omfatte finansiell informasjon i alle harmoniserte dokumenter, inkludert årsregnskap, delårsregnskap og andre finansielle rapporter utarbeidet for selskaps- og konsernnivået samt i prospekter og lignende dokumenter (prinsipp 10).

Etter prinsippene om *reaksjoner* i standarden, skal håndhevingsorganene, i tilfeller der det avdekkes vesentlig misvisende framstilling av finansiell informasjon, reagere på passende måte for å oppnå at det blir gitt riktige opplysninger. Der det er relevant skal håndhevingen sørge for offentlig korrigerende av en misvisende framstilling i samsvar med kravene i rammeverket for finansiell rapportering. Avvik fra rammeverket som ikke er vesentlige, skal normalt ikke utløse offentlig korrigerende selv om det normalt bør reageres også i slike tilfeller (prinsipp 16). Det bør skilles mellom reaksjoner fra håndhevingsorganer og sanksjoner etter nasjonal lovgivning. Reaksjoner er tiltak rettet mot å forbedre markedets integritet og tillit (prinsipp 17). Reaksjoner bør være effektive, iverksatt til rett tid og forholdsmessige i lys av virkningen av det avdekkede regelbruddet (prinsipp 18). Det bør utvikles en ensartet praksis for å gi reaksjoner. Liknende reaksjoner bør anvendes ved likeartede brudd på reglene (prinsipp 19).

Lovutvalget omtaler CESR-standardene i utredningen pkt. 3.4.2.

4.3 Lovutvalgets forslag

Utgangspunkt for vurderingen

Utvalget anbefaler at en ordning for håndheving av børsnoterte foretaks finansielle rapportering baseres på de prinsipper som Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn (CESR) anbefaler (se omtalen i pkt. 4.2 av CESR standard nr. 1 om finansiell informasjon). Utvalget uttaler om dette i utredningen pkt. 3.4.2.8:

«Utvalget kan ikke se at Norge vil være tjent med å innføre særordninger i strid med de retningslinjer som CESR foreslår. Tvert imot er det viktig at utenlandske investorer og långivere har tillit til det norske kapitalmarkedet og etterlevelse av kjente internasjonale kontrollprinsipper vil være et verdifullt bidrag til å oppnå dette. Det kan være nyanser i oppfatningen av enkelte prinsipper blant utvalgets medlemmer, men prinsippene utgjør en helhet som utvalget

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

slutter seg til. Etter utvalgets oppfatning bør derfor de prinsipper som CESR anbefaler, legges til grunn for håndheving av internasjonale regnskapsstandarder i Norge.»

Utvalget har i første rekke vurdert gjennom hvilke organer håndhevingsordningen bør organiseres. Utvalget omtaler denne avgrensningen og hvilke kriterier det har lagt vekt på i utredningen pkt. 3.4.4.1:

«Innføring av CESR-prinsippene innebærer at omfang, innhold, oppbygging, kontrolltiltak, reaksjonsformer, rapportering m.m. i det alt vesentlige allerede er avklart. Den videre konkretisering av retningslinjer og arbeidsform bør overlates til de organer som skal overvåke og gjennomføre håndhevingsoppgavene; jf. prinsipp 8 som foreskriver at den kompetente, administrative myndighet skal forberede og iverksette håndhevingsordningen. Den etterfølgende drøftelse av mulige løsninger i Norge er derfor begrenset til å vurdere hvorledes håndhevingen skal organiseres dvs. gjennom hvilke organer kontrollen skal utøves. Det må tas stilling til hvilket organ som skal være kompetent, uavhengig, administrativ myndighet og om den praktiske gjennomføring skal skje gjennom det samme organet eller delegeres til et annet kompetent organ.

Som det fremgår av den korte gjennomgang av utviklingen i enkelte andre land jf. avsnitt 3.2, er det ennå uklart hvorledes håndhevingsordningene vil bli organisert med unntak av i USA hvor SEC har en etablert rolle. De forslag som så langt er blitt fremmet, tilsier at kompetent myndighet ofte vil bli lagt til den nasjonale tilsynsmyndighet for verdipapirmarkedene. I tilfeller der tilsynsmyndigheter ikke er kompetent organ, er andre offentlige organ foreslått som kompetent myndighet. I spørsmålet om delegering av kontrolloppgavene synes det ikke å være en felles løsningsmodell. Ved valg av løsning synes det å bli lagt vekt på utnyttelse av fagressurser, kostnadseffektivitet, håndhevingsorganets uavhengighet og videreføring av eksisterende kontrollordninger. Utvalget slutter seg til disse valgkriteriene.»

Utvalget har vurdert hvem som i Norge bør være «kompetent administrativ myndighet» som etter prinsipp 3 i CESR standard nr. 1 om finansiell informasjon skal ha det overordnede ansvaret for håndhevingsordningen. Utvalget har videre vurdert om vi bør benytte adgangen etter CESR standarden til å delegere ansvaret for å utføre kontrollen med finansiell informasjon til et annet organ.

Overordnet administrativ myndighet

Utvalget går inn for at Kredittilsynet skal tillegges oppgaven som overordnet administrativ myndighet, jf. «kompetente uavhengige administrative myndigheter» etter CESR standard nr. 1 prinsipp 3. Utvalget har vurdert og forkastet alternativer med å legge oppgaven til Regnskapsregisteret eller et nyopprettet organ. Utvalget uttaler (utredningen pkt. 3.4.4.2):

«Av de organer som er involvert i gjennomføring av nåværende kontrolltiltak i Norge tilfredsstillende både Kredittilsynet og Regnskapsregisteret kravene til uavhengighet. Kredittilsynet må under enhver omstendighet ha relevant fagkompetanse som følge av dets kontroll med foretak underlagt tilsyn, mens Regnskapsregisteret verken har, eller forventes å få, behov for å utvikle tilsvarende kompetanse. Etablering av et nytt organ med oppbygging av egen fagkompetanse vil medføre unødvendig duplisering av knappe ressurser uten at utvalget kan se at det foreligger tungtveiende fordeler ved en slik løsning. Etter en samlet vurdering foreslår utvalget at Kredittilsynet forestår den overordnede kontrollmyndighet. Avgjørende for forslaget er kravet til uavhengighet og effektiv ressursutnyttelse.»

Delegasjon av ansvaret for å utføre kontrollen

Et flertall i utvalget (*medlemmene Christiansen, Eikrem, Møller Faaberg, Gjesdal, Harto, Hellerud, Sullen og lederen Berg Jacobsen*) går inn for at ansvaret for å utføre kontrollen med finansiell informasjon delegeres til Oslo Børs. Utvalget anser at dette vil være i samsvar med CESR standard nr. 1. Et mindretall (*medlemmene Fallmyr, Opsahl, Schwencke, Tjolsen og Voldnes*) går inn for at Kredittilsynet, i tillegg til å være «kompetent administrativ myndighet» for håndhevingen, også skal utføre kontrollen. Utvalget anbefaler ikke et alternativ der kontrolloppgavene fordeles mellom Kredittilsynet (regnskapspliktige under tilsyn) og Oslo Børs (børsnoterte foretak for øvrig).

Flertallet uttaler (utredningen pkt. 3.5.1):

«Håndheving av regnskapsstandarder er en naturlig videreføring av oppfølgingen av den alminnelige opplysningsplikt. Regnskapsproducentene vil oppfatte de utvidede kontrolltiltak som en naturlig del av den løpende kommunikasjon med børsen. De er også godt kjent med de virkemidler og sanksjonsmuligheter som børsen allerede benytter. Innføring av håndhevingskontroll vil derfor ikke representere noen vesentlig endring av det kontrollmiljø de noter-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

te foretak allerede må forholde seg til. Flertallet er av den oppfatning at denne løsning vil innebære mindre arbeidsbelastning for produsentene enn andre løsninger.

Oslo Børs har en nærhet til de noterte foretak som gir muligheter for raskt å fange opp aktuelle problemstillinger og brudd på regnskapsstandarder. Avdekking av feil vil kunne skje raskere og kunne resultere i tidsriktig korrigerende av feilaktig finansiell informasjon. Ved avdekking av manglende eller mangelfull overholdelse av informasjonsplikten fra utstedernes side, vurderer børsen løpende bruk av virkemidler i forhold til den daglige kursnotering. Eksempler på dette er børspause eller suspensjon. En delegasjon av kontrolloppgavene til børsen, vil således medføre en videreføring og utvidelse av dagens etablerte system. Børsen vil kunne trekke på sin erfaring, og vil kunne bidra til at effekten av allerede eksisterende virkemidler for å sikre overholdelse av informasjonsplikten, herunder riktig regnskapsinformasjon, forbedres ytterligere. En deling av kontrolloppgavene mellom børs og et annet organ vil gjøre at børsen i mindre grad er 'hands on' i forhold til den finansielle informasjonen. Det vil kunne bidra til at kvaliteten på eksisterende kontroll og effekten av eksisterende virkemidler, svekkes. De tiltak håndhevingsorganet vil iverksette vil primært være rettet mot å sørge for at korrekt informasjon avgis i utgangspunktet, og at evt. feilaktig informasjon blir korrigeret. Dette utgjør en av de viktigste kjerneoppgavene for en børs. Børsens administrasjon av markedsplassen, markedsovervåkning, kontroll med utstedernes informasjonsplikt og administrasjon av virkemidler i kursnoteringen, gir en innsikt og kompetanse i forhold til prisdannelsen i børsmarkedet som derved kan utnyttes til beste for markedsaktørene.

Oslo Børs har behov for betydelig regnskapsfaglig kompetanse for å følge opp den alminnelige opplysningsplikt. En mulig overføring av prospektkontrollen til Kredittilsynet vil svekke børsens øvrige eksponering til regnskapsfaglige problemstillinger – og fjerne en vesentlig del av grunnlaget for oppbygging av et regnskapsfaglig miljø. Plassering av håndheving av regnskapsstandarder hos Oslo Børs vil gjøre det lettere å opprettholde og sikre et sterkt regnskapsfaglig miljø hos Oslo Børs, noe som er en forutsetning for at betryggende kontroll skal kunne utøves.

Kontroll av regnskapsavleggelsen og overholdelse av informasjonsplikten for øvrig knyttet til finansiell og annen markedsinformasjon fra børsnoterte selskaper utføres i dag av Oslo Børs, og Kredittilsynet fører tilsyn med at Oslo Børs gjennomfører en tilfredsstillende kontroll. I henhold til børsloven § 5–11 skal børsen over-

våke handelen og kursnoteringen, og sørge for at dette skjer i overensstemmelse med lov og forskrift, samt børsens regler og forretningsvilkår. Departementet kan gi nærmere regler om markedsovervåkingen. Finansdepartementets forskrift av 30. mars 2001 nr. 319 om markedsovervåking presiserer at 'markedsovervåking' i tillegg til overvåking av handelen også omfatter utsteders overholdelse av 'adferds-, opplysnings- og rapporteringsregler'. Kredittilsynets primæroppgave i denne sammenheng, er å kontrollere at Oslo Børs som tilsynsobjekt etterlever de plikter som børsen er pålagt gjennom lovbestemmelser og/eller konsesjonsvilkår. Det skilles således mellom det organ som utøver den faktiske kontroll av informasjonsplikten, og det organ som fører tilsyn med at kontrollen skjer på en tilfredsstillende måte. Dette har vist seg å være en ryddig og praktisk fordeling av oppgaver og ansvar, og bør derfor videreføres også i forhold til den utvidede kontroll av regnskapsavleggelsen som nå skal skje gjennom etableringen av håndhevingsorganet.

Oslo Børs har i dag sanksjonsmyndighet knyttet til brudd på utstedernes informasjonsplikt, herunder finansiell rapportering. Opprettelse av et håndhevingsorgan vil ikke endre på dette forholdet. I en modell hvor f.eks. Kredittilsynet er utøvende håndhevingsorgan og vedtar tiltak, vil børsen basert på Kredittilsynets vedtak uansett måtte vurdere behov for etterfølgende sanksjoner i forhold til børs, som følge av brudd på informasjonsplikten. En slik organisering, hvor tiltak og sanksjoner legges til to forskjellige organer, kan medføre en unødvendig tungvint og sendrektig modell.

Flertallet ser ikke at Oslo Børs har et problem knyttet til uavhengighet. Børsens primære kundegruppe er investorene, og det er ikke grunn til å trekke i tvil at deres interesser vil bli tilfredsstillende ivaretatt. Det er av avgjørende betydning for tilliten til Oslo Børs som markeds plass at børsen har et system som ivaretar en tilfredsstillende oppfølging av selskapenes opplysningsplikt. En aktiv og profesjonell overvåking er en del av børsens virkemidler for å kunne opprettholde sin tillit som markeds plass for norske verdipapirer til beste for utstedere, investorer og andre som er avhengige av et vel fungerende verdipapirmarked. Både tilliten til markeds plassen og derigjennom børsens mulighet for økonomisk overlevelse, hviler helt og holdent på at investorene har tillit til den informasjon som tilflyter markeds plassen fra ulike aktører, og som børsen per i dag er satt til å følge opp og overvåke. Det er grunn til å tro at den part som har størst nytte av aktørenes tillit, også vil sørge for at virkemidlene for å oppnå dette blir iverksatt og fulgt opp. Det er derfor ingen grunn til å anta at børsen vil gjennomføre en

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

mindre streng kontroll enn for eksempel Kredittilsynet. Børsen er også organisatorisk bygget opp for å ivareta eventuelle problemstillinger knyttet til uavhengighet og tillit i forhold til gjennomføring av de oppgaver børsen er tillagt. Dette vil også gjelde i forhold til en utvidet kontroll av finansiell informasjon. Børsens virksomhet er underlagt tilsyn fra Kredittilsynet og har både en lovpålagt kontrollkomite med ansvar for å overvåke børsens tillit i markedet og en intern revisjonsfunksjon.

I en rekke land vurderes nå hvilke løsninger som skal innføres for kontroll av finansiell rapportering. Som det fremgår av utredningens pkt 3.2, er det foreløpig ikke trukket noen endelig konklusjon i de land det vil være naturlig å sammenligne seg med. Det som imidlertid er klart, er at det i flere land foreslås delegasjonsløsninger hvor private organer utfører selve kontrollen.

Sanksjoner ilagt av Børsen kan etter nåværende regler påklages til Børsklagenemnden. Den foreslåtte arbeidsdeling mellom Kredittilsynet og Børsen tilsier at Kredittilsynet blir klageinstans i forbindelse med de tiltak som vedtas i forbindelse med utøvelse av håndhevingsordningen.»

Mindretallet uttaler (utredningen pkt. 3.5.2):

«Utvalgsmedlemmene Fallmyr, Opsahl, Schwencke, Tjølsen og Voldnes mener at Kredittilsynet som overordnet kontrollmyndighet også bør forestå den løpende gjennomføringen av kontrolltiltakene. Det er et sentralt premiss at den kontrollordningen som etableres, skal være egnet til å inngi tillit i kapitalmarkedet, jf innledningen i pkt 3.5 ovenfor. I sin vurdering har mindretallet således lagt særlig vekt på følgende momenter:

- En tillitsvekkende ordning krever *uavhengighet* i forhold til markedsaktørene.
- Både norske og kanskje spesielt internasjonale investorer vil forvente at det norske systemet bygges opp på en måte som tilsvarer ordningen i de fleste europeiske land, som for eksempel de andre nordiske landene, Tyskland og Storbritannia.

Mindretallet har også lagt vekt på at ordningen som etableres

- er robust mot endringer i omgivelsene.
- gir mest mulig hensiktsmessig ressursutnyttelse.

Disse hovedsynspunktene utdypes nærmere nedenfor.

For å sikre kapitalmarkedets tillit, er det avgjørende at det ikke kan stilles spørsmål ved

kontrollorganets uavhengighet i forhold til markedsaktørene. Gjennom sin oppbygning som offentlig forvaltningsorgan må Kredittilsynet etter mindretallets oppfatning klart anses som den mest uavhengige av de aktuelle institusjoner.

Mindretallet registrerer i denne sammenheng at Sanksjonsutvalget i NOU 2003:15 Fra bot til bedring (s. 239) gir uttrykk for at det bør unngås at et privat rettssubjekt fører tilsyn med sine egne eiere. Sanksjonsutvalget uttaler videre:

’Det kan dessuten være betydelige kostnader forbundet med å drive tilsynsarbeid, og usikkerheten knyttet til finansiering kan være større ved private ordninger enn offentlige. Videre vil det for private rettssubjekter med aksjonærer eller andre eiere lett kunne oppstå interessekonflikter mellom eiernes krav til overskudd og avkastning på investert kapital, og bruken av ressurser på tilsyns- og sanksjonsoppgaver.’

Spesielt i forhold til internasjonale investorer vil det være av betydning at organiseringen av kontrollordningen i Norge ikke oppfattes å være atypisk i europeisk sammenheng. Mindretallet kjenner ikke til at noe nærliggende land har foreslått delegering av kontrolloppgaver til en privat børs.

Videre mener mindretallet at en løsning der Kredittilsynet påtar seg ansvaret for gjennomføringen av de løpende kontrolltiltakene, vil være mer robust mot endringer i omgivelsene. I denne forbindelse vil det bemerkes at privateide organisasjoner er mer utsatt for strukturelle endringer, og at det i så fall vil kunne resultere i behov for fremtidig omlegging av det norske IFRS-tilsynet. Her er det for øvrig nærliggende å vise til at morselskapene til to av børsene (Helsingfors og Stockholm) i det nordiske børs-samarbeidet NOREX (hvor Oslo Børs deltar) nylig har bestemt seg for å slå seg sammen.

Uavhengig av om kontrolloppgaver delegeres, vil Kredittilsynet som overordnet kontrollmyndighet ha en rekke oppgaver som krever ressurser.

Den europeiske koordineringen er allerede nevnt. En kontrollordning i to nivåer (ved delegasjon) innebærer dessuten at tilsynet må påse/kontrollere at det etableres en hensiktsmessig kontrollprosess og tilsynsmetodikk, jf CESR Standard No 1 prinsipp 8. Dessuten vil klagesaker måtte behandles i Kredittilsynet.

Ved en eventuell delegering må Kredittilsynet også føre tilsyn med det underliggende organet, jf CESR Standard No 1 prinsipp 4. Dette innebærer at Kredittilsynet fortløpende må kontrollere at den delegerte regnskapskontrollen fungerer, og må inngripe hvis så ikke er tilfelle. Mindretallet mener derfor også at det er klare

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

ressursmessige fordeler ved at Kredittilsynet som overordnet kontrollmyndighet tillegges alle kontrolloppgaver. Mindretallet vil for øvrig tilføye at det kan vise seg vanskelig å etablere gode og klare grenser for hvilke oppgaver Kredittilsynet som overordnet kontrollmyndighet skal utføre, og hvilke oppgaver som tilligger det underordnede organet. Også dette forholdet tilsier at en ordning på to nivåer bør unngås.

Videre vil det kunne være en hensiktsmessig ressursutnyttelse å legge håndhevingsoppgavene til samme organ som har tilsyn med børsnoterte foretak i finansnæringen, revisorer og regnskapsførere. Dette forsterkes ytterligere dersom Kredittilsynet blir tillagt prospektkontrollen. Etter det nye prospektdirektivet skal ansvaret for og utførelsen av prospektkontrollen legges til et organ uavhengig av markedsaktører. Etter det mindretallet forstår, er det kun Kredittilsynet innenfor finansmarkedsområdet som tilfredsstillende de egenskaper som er oppstilt i direktivforslaget. Direktivet åpner imidlertid for at kontrolloppgavene kan delegeres i en 8-års periode etter vedtakelsen av direktivet, til for eksempel en privateiet børs eller lignende.

Kredittilsynet må som overordnet kontrollmyndighet ivareta den europeiske koordineringen av kontrollordningene. I en slik funksjon kan tilsynet nytte seg eksisterende europeiske nettverk og informasjonstilfang. For best å ivareta den europeiske koordineringen er det mindretallets oppfatning at Kredittilsynet bør ha det operative ansvar for den løpende IFRS-kontrollen.»

IFRS ekspertutvalg

Utvalget mener det bør etableres et rådgivende ekspertutvalg for vurdering av regnskapsfaglige spørsmål som har betydning for å avgjøre om konsernregnskap avlagt av børsnoterte foretak er i strid med de internasjonale regnskapsstandardene IFRS. Utvalget uttaler (utredningen pkt. 3.5.3):

«Uansett hvor ansvaret for gjennomføring plasseres, foreslår utvalget at det etableres et uavhengig rådgivende ekspertutvalg som vurderer hvorvidt konsernregnskap avlagt av børsnoterte foretak er utarbeidet i strid med IFRS. Det bør utarbeides klare regler for ekspertutvalgets saksbehandling som dekker beslutningsprosedyrer og utvalgets delaktighet i konkrete saker. Håndhevingsorganet bør forelegge saker for ekspertutvalget til regnskapsfaglig vurdering, når det vurderes å rette kritikk og iverksette sanksjoner mot utstedere. Ekspertutvalgets uttalelse vil være offentlig samtidig med at håndhevingsorganets vedtak blir offentlig. Utvalget

anbefaler at medlemmene i utvalget oppnevnes etter forslag fra sentrale brukergrupper.»

Sanksjoner

Utvalget uttaler om dette (utredningen pkt. 3.5.4):

«Dersom håndhevingsansvaret legges til Oslo Børs, synes de sanksjoner som Oslo Børs har hjemmel til å ilegge, å være så omfattende at det ikke foreligger ytterligere behov jf. avsnitt 3.3.3. Dersom ansvaret for håndhevingsoppgavene legges til Kredittilsynet bør det vurderes om det er behov for å utvide Kredittilsynets sanksjonsadgang eller om Oslo Børs skal sanksjonere etter instruks fra Kredittilsynet.»

Lovregulering

Utvalget har vurdert et mer overordnet lovgrunnlag for en håndhevingsordning. Utvalget mener det er uhensiktsmessig og unødvendig å kodifisere CESR standard nr. 1 i sin helhet. Utvalget antar at fastsettelse av prinsippene ligger innenfor de vedtak som kan treffes av den overordnede administrative myndighet – Kredittilsynet.

Utvalget har vurdert alternativer for lovregulering i regnskapsloven, kredittilsynsloven, verdipapirhandeloven og børsloven. Utvalget foreslår lovregulering i verdipapirhandeloven. Flertallet foreslår i tillegg lovregler i børsloven.

Utvalget foreslår følgende tilføyelse i verdipapirhandeloven § 12–1 om tilsyn med handel i finansielle instrumenter:

«Kredittilsynet fører kontroll med at årsregnskap, årsberetning, delårsregnskap og annen finansiell rapportering fra utstedere av børsnoterte finansielle instrumenter er i samsvar med lov og forskrifter. Kredittilsynet kan ved forskrift fastsette at børs skal utføre kontrollen i forhold til alle eller enkelte utstedere av finansielle instrumenter som er notert på børsen. Kredittilsynet fastsetter i så fall forskrifter om omfanget og utførelsen av kontrollen.

Kontrollen etter foregående ledd kan støttes av skriftlige uttalelser fra et regnskapsfaglig ekspertorgan. Regler om ekspertorganets sammensetning, oppgaver, arbeidsform og uttalelser fastsettes i forskrift gitt av Kredittilsynet.»

Flertallet foreslår i tillegg følgende tilføyelse i børsloven § 5–11 om markedsovervåking og utstederkontroll:

«Børsens kontroll av utsteders etterlevelse av regler for finansiell rapportering skal gjøres etter opplegg godkjent av Kredittilsynet som

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

overordnet administrativ myndighet. Kredittilsynet kan gi nærmere forskrifter om børsens kontroll.»

Finansiering

Under utvalgets vurderinger av økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget om plikt for børsnoterte foretak til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med internasjonal regnskapsstandarder (utredningen pkt. 22.2), uttaler utvalget bl.a:

«Basert på antatt omfang av en slik kontroll og den kontroll Oslo Børs utfører i dag, anslår utvalget at kostnadene til slik håndheving vil kunne gjennomføres innen en ramme på 5 millioner kroner årlig. Det kan bli aktuelt å pålegge de børsnoterte foretakene å finansiere en slik håndhevingsordning.»

4.4 Høringsinstansenes merknader

Overordnet administrativ myndighet

Det er bred enighet i høringen om at Kredittilsynet bør være overordnet administrativ myndighet for håndhevingsordningen.

Delegasjon av ansvaret for å utføre kontrollen

Følgende høringsinstanser støtter utvalgsovervalgets forslag om at Oslo Børs bør være utøvende organ: *Den norske Advokatforening, Den norske Revisorforening, Finansnæringens Hovedorganisasjon, «Gruppen av store foretak»* (Aker Kværner, Norsk Hydro, Orkla, Telenor, Schibsted, Norske Skog, Statoil), *Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon, Nord Pool, Rederiforbundet, Norsk Regnskapsstiftelse, Finansanalytikerforbundet, Norske Siviløkonomers Forening, Nærings- og handelsdepartementet, Næringslivets Hovedorganisasjon, Oslo Børs og Toll- og avgiftsdirektoratet.* Disse høringsinstansene har særlig anført følgende argumenter for at Oslo Børs bør utføre kontrollen:

- Kontroll av at selskapene oppfyller informasjonsplikten er en sentral oppgave for børsen, og regnskapsinformasjon er sentral i denne sammenheng.
- God regnskapskontroll gir tillit og bidrar til at børsen blir en attraktiv markedsplass. Det gir børsen et forretningsmessig insentiv til å sørge for effektiv kontroll.
- Samling av regnskapskompetanse ved børsen bidrar til at børsen blir en bedre og mer attraktiv markedsplass.
- Dersom en ikke viderefører og utvikler regnskapskontrollen ved Oslo Børs, vil det kunne fø-

- re til at sentrale børsfunksjoner forsvinner. Dette vil undergrave Oslo Børs som selvstendig markedsplass og kan føre til at handelen flytter.
- Regnskapskontroll ved børsen vil være en videreføring av den regnskapskontrollen børsen utfører i dag. Dette har fungert godt.
- Kredittilsynet som overordnet administrativ myndighet følger det etablerte mønsteret med at Kredittilsynet fører tilsyn med børsen.
- Børsen har nærhet til selskapene og derfor særlige forutsetninger for å avdekke feil.
- Koblingen mot børsens sanksjonsapparat (strykning, suspensjon, gebyr).
- Børsens avgjørelser kan påklages til Kredittilsynet, mens Kredittilsynets avgjørelser må påklages til departementet.
- Europeisk enhet taler ikke mot at børsen utfører kontrollen. Selv om ingen andre legger opp til at børsen skal utføre kontrollen, er det flere stater som legger opp til at verdipapirtilsynsmyndigheten delegerer utførelsen til et annet organ. De fleste legger opp til å bygge på eksisterende ordninger.
- Det kan være enklere for børsen enn for Kredittilsynet å få ansatt de medarbeiderne en trenger. Børsen har god regnskapskompetanse i administrasjonen i dag og anses å ha bedre mulighet til å tilby høy lønn.

Følgende går inn for at kontrollen bør utføres av Kredittilsynet: *Kredittilsynet, LO, Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening, Norges Bank, Norges Fondsmeglerforbund, NTL-skatt, Skattedirektoratet og Sparebankforeningen.* Disse høringsinstansene har særlig anført følgende argumenter for at Kredittilsynet bør utføre kontrollen:

- Kredittilsynet har en uavhengig stilling i forhold til de børsnoterte selskapene som børsen mangler. De børsnoterte selskapene er blant børsens kunder. Børsen er et privat foretak med krav om lønnsom drift. Børsen kan bl.a. være utsatt for press i retning av mer overfladisk og dermed rimeligere kontroll. Børsnoterte selskaper er blant børsens eiere. Uavhengighet fra dette bidrar til tillit til kontrollen.
- Kredittilsynet kan utnytte sin kompetanse og erfaring fra annet tilsynsarbeid.
- Kontrollen kan samles i ett organ.
- Enhetlige løsninger både med flere europeiske land og USA, tilsier at verdipapirtilsynsmyndigheten utfører kontrollen og ikke bare har tilsyn med utførelsen. Kredittilsynet er verdipapirtilsynsmyndighet i Norge. Ingen andre land ser ut til å delegerer utførelsen av regnskapskontrollen til børsen.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

- Samling av regnskapskompetanse i Kredittilsynet setter tilsynet i stand til å utføre sine oppgaver bedre. Dette kan utnyttes både i regnskapskontrollen, i revisortilsynet, i arbeidet med finansiell stabilitet og ev. i prospektkontrollen dersom også denne oppgaven legges til Kredittilsynet.
- Kontrollen vil være knyttet til selskapets hjemstat og ikke til plasseringen av børsen. Det gir særlige problemstillinger knyttet til norske selskaper notert i et eller flere andre europeiske land og utenlandske selskaper notert på Oslo Børs. Disse løses best ved at Kredittilsynet utfører kontrollen.
- Ved ev. opprettelse av andre børser eller regulerte markedsplasser i Norge, passer det dårlig at Oslo Børs skal utføre kontrollen.

IFRS ekspertutvalg

De høringsinstansene som uttaler seg om det, støtter at det etableres et rådgivende ekspertutvalg som kan gi regnskapsfaglige råd til håndhevingsmyndighetene om anvendelsen av internasjonale regnskapsstandarder i konkrete saker. Disse støtter også at ekspertutvalgets uttalelser bør være offentlige.

Det er noe ulike oppfatninger om retningslinjene som bør gjelde for oppnevning og oppgavene til et slikt utvalg. *Næringslivets Hovedorganisasjon, Den norske Revisorforening og Norsk Regnskapsstiftelse* legger vekt på at medlemmene må oppnevnes etter forslag fra sentrale brukergrupper for å sikre tilliten til ekspertutvalgets uavhengighet særlig fra håndhevingsmyndighetene. Disse mener det er viktig at håndhevingsorganet skal konsultere ekspertutvalget i alle saker hvor det er aktuelt å rette kritikk mot foretakets regnskapsføring. Det må i tillegg være klare regler for saksbehandlingen i ekspertutvalget. *Kredittilsynet og Norges Bank* anser at en heller bør opprette en ekspertgruppe som kan konsulteres ved behov, og legger vekt på at det vil være ressursbesparende (ikke alle avgjørelser er regnskapsfaglig tvilsomme) og gjøre ansvarsforholdene i ordningen klarere (det bør være klart at håndheveren har ansvaret for kontrollen).

Bedriftsøkonomisk Institutt har tatt opp at en bør søke å opprette en slik rådgivende gruppe av IFRS-eksperter som utvalget foreslår som en felles nordisk gruppe.

4.5 Departementets vurdering

Etablering av en håndhevingsordning og omfanget av ordningen

Departementet omtalte i St.meld. nr. 8 (2002–2003) – Kredittmeldinga 2001 – kapittel 3 lærdom av finansskandalene i USA og oppfølging i Norge. Departementet understreket i meldingen betydningen, særlig når det gjelder børsnoterte foretak, av god og pålitelig finansiell informasjon og at det er tillit til den informasjonen som blir gitt. Behovet for å sikre tillit til finansiell informasjon har blitt forsterket av de finansskandalene som er omtalt i meldingen og andre lignende saker. Egnede og tilstrekkelige kontrollmekanismer er et viktig element i å sikre slik tillit. Rammene for foretaksstyring («corporate governance») bør innrettes slik at de bidrar til korrekt og dekkende finansiell informasjon. Revisor har en sentral kontrollfunksjon, og det er viktig å sikre tilliten til at den blir godt ivarettatt. Etter departementets syn utgjør god foretaksstyring og lovbestemt revisjon et tilstrekkelig kontrollregime for andre enn børsnoterte foretak. Det arbeides på flere plan for å forbedre rammene for slik kontroll, men dette omtales ikke nærmere her.

Særlige hensyn gjør seg gjeldende for foretak som henter inn kapital til virksomheten ved å henvende seg til allmennheten gjennom notering av finansielle instrumenter på børs eller annet regulert marked. Tilliten til den finansielle informasjonen som de noterte foretakene gir, må antas å innvirke på den risikopremien investorene beregner seg ved investering i noterte instrumenter. Tiltak som bygger tillit kan gi lavere risikopremie («spread») og dermed rimeligere finansiering av den virksomheten som de noterte foretakene driver. Investorene i disse markedene har etter departementets oppfatning dessuten et selvstendig krav på særskilt beskyttelse mot misvisende finansiell informasjon fra de noterte foretakene. Departementet mener derfor det er behov for særskilt kontroll og håndheving av at noterte foretak gir korrekt og dekkende finansiell informasjon.

Oslo Børs fører i dag et visst tilsyn med de børsnoterte foretakenes finansielle rapportering som ledd i prospektkontroll, børsnotering og oppfølging av utstedernes alminnelige plikt til å offentliggjøre opplysninger av betydning for en riktig vurdering av verdipapirene. Børsen bistås av et eget regnskapsutvalg som gir råd om vanskelige regnskapsmessige problemstillinger. Departementet mener at det nå er behov for en styrket kontroll og håndheving av de noterte foretakenes finansielle rapportering. Departementet legger, i likhet med utvalget,

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

vekt på at håndhevingen organiseres i samsvar med de prinsippene som er utarbeidet av Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn (CESR) for å sikre ensartet håndheving i Europa.

Departementet går ut fra dette inn for at det etableres en ny og styrket ordning for håndheving av at den finansielle rapporteringen fra norske utstedere av finansielle instrumenter notert på børs, autorisert markedsplass eller tilsvarende regulert marked i en annen EØS-stat er i samsvar med lov og forskrifter. Ordningen skal også omfatte utstedere av finansielle instrumenter som er søkt opptatt til notering.

Overordnet administrativ myndighet

Departementet går i likhet med utvalget inn for at Kredittilsynet skal ha det overordnede ansvaret for å administrere håndhevingsordningen. Etter departementets vurdering finnes det ikke egnede alternativer. Departementet slutter seg til det syn at det heller ikke er hensiktsmessig å bygge opp en ny enhet.

Delegasjon av ansvaret for å utføre kontrollen

Departementet slutter seg til de prinsipper som har vært utgangspunktet for utvalgets vurdering av om den praktiske gjennomføringen av kontrollen bør utføres av Kredittilsynet som overordnet administrativ myndighet eller delegeres til Oslo Børs. Både børsen og Kredittilsynet vil, uansett løsning, ha viktige roller både med hensyn til regnskapskontroll og andre oppgaver på verdipapirområdet. Begge er avhengige av god regnskapsfaglig kompetanse i organisasjonen. Departementet mener at det er helt sentralt å få en håndhevingsordning der kontrollen blir utført effektivt og målrettet og som har høy grad av tillit både i Norge og i utlandet.

Etter en konkret avveining av de hensyn som er anført for og mot å delegere utførelsen av kontrollen til Oslo Børs, har departementet kommet til at de beste grunner taler for at utførelsen foreløpig ikke delegeres. Departementet mener at hensynene til en uavhengig kontrollordning og internasjonal enhet, taler mot delegasjon til børsen. Det internasjonale bildet er sammensatt. Ingen EU-land har imidlertid til nå lagt opp til å delegere utførelsen av kontrollen til børsen. Enkelte land, bl.a. Storbritannia og Sverige, legger opp til å delegere utførelsen til særskilte selvregulerende enheter. Se her Förtroendekommissionens forslag om organisering av håndhevingen i Sverige i SOU 2004:47. I USA utføres kontroll med børsnoterte foretaks regnskaper av børs- og verdipapirtilsynsmyndigheten SEC (the

Securities and Exchange Commission). På samme måte legger Finland opp til at kontrollen skal utføres av verdipapirtilsynsmyndigheten – Finansinspektionen. I Danmark er det besluttet at kontrollen skal utføres av Finanstilsynet for noterte finansinstitusjoner og av Erhvervs- og Selskabsstyrelsen for øvrige noterte foretak. Departementet legger vekt på at vi ikke har noen utviklet tradisjon i Norge for delegasjon av myndighetsutøvelse til slike selvregulerende enheter som er aktuelle i Storbritannia og Sverige. Plassering av utførelsen av kontrollen hos verdipapirtilsynsmyndigheten – Kredittilsynet – har solid internasjonal forankring, særlig ved at denne ordningen brukes i USA og dermed omfatter verdens dominerende kapitalmarked. Departementet anser ikke at muligheten for å bygge opp regnskapsfaglig kompetanse taler avgjørende i retning av at enten Oslo Børs eller Kredittilsynet bør utføre kontrollen. Børsens nærhet til de noterte selskapene kan være en fordel i kontrollen, men utgjør etter departementets vurdering først og fremst en risiko mot tilliten til at kontrollen er uavhengig. Børsen bør imidlertid medvirke, gjennom sin nærhet til de børsnoterte selskapene, til at Kredittilsynet får relevant informasjon om selskaper og forhold som det er særlig grunn til å kontrollere. Kredittilsynet bør på sin side raskt varsle børsen, eventuelt den autoriserte markedsplassen, om feil og misligheter for mulig oppfølging med sanksjoner fra børsens eller den autoriserte markedsplassens side.

Samtidig anser departementet at det bør være adgang etter loven til å delegere utførelsen av hele eller deler av kontrollen til børsen. Dette kan bli aktuelt dersom det skulle vise seg at flere andre EØS-land velger å legge utførelsen av kontrollen til børsen eller dersom erfaring fra andre EØS-land eller fra håndteringen av kontrollen i Kredittilsynet skulle vise at håndhevingsordningen vil fungere bedre på den måten.

Det vises til lovforslaget del VII (verdipapirhandelloven) § 12–1 nytt tredje ledd.

Tilsvarende spørsmål vil oppstå ved gjennomføring av andre EØS-regler i norsk rett, bl.a. i forhold til prospektdirektivet. Departementet vil komme tilbake til kontrollspørsmålet ved gjennomføring av de enkelte direktiver i norsk rett.

Særskilt klageordning – regnskapskontroll og revisortilsyn

Kredittilsynets enkeltvedtak i håndhevingsordningen vil kunne påklages til departementet etter forvaltningsloven § 28. Dette vil særlig kunne være pålegg om å gi opplysninger for å sikre at det blir gitt korrekt informasjon i tilfeller der den finansielle

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

rapporteringen ikke er i samsvar med lov eller forskrifter. Erfaringene med et særskilt klageorgan for børssaker synes å være gode. I Innst.O. nr. 90 (1987–88) la Stortingets finanskomité vekt på at hensynet til kort behandlingstid og behovet for høy juridisk kompetanse talte for en lovhjemmel for å opprette en egen klageinstans. Dette ble støttet og utdypet av departementet i Ot.prp. nr. 54 (1988–89). Departementet har kommet til at det vil være tilsvarende fordeler ved å etablere en særskilt klageordning for klage på enkeltvedtak vedrørende regnskapskontroll. Det er normalt nødvendig med raske avgjørelser for å oppnå formålet om god informasjon til markedet. Klagesakene vil typisk omfatte teknisk kompliserte regnskapsfaglige og juridiske vurderinger. Det kan også være fordeler ved å etablere tilsvarende ordninger ved klage på andre vedtak knyttet til finansiell rapportering, herunder bl.a. revisortilsyn. Departementet mener derfor det vil være tjenelig å etablere en egen klageordning for slike vedtak ved å opprette en særskilt klagenemnd med juridisk, regnskapsfaglig og revisjonsfaglig kompetanse.

Det vil være nødvendig å vurdere enkelthetene ved en slik klagenemnd nærmere. Det er bl.a. behov for å avklare spørsmål om oppnevning, sammensetning, kompetanse og finansiering. Departementet foreslår derfor at det gis bestemmelser om adgang for departementet til å fastsette forskrifter om at vedtak under håndhevingsordningen for finansiell rapportering og vedtak rettet mot revisorer etter revisorloven kan påklages til en særskilt klagenemnd. Forskriftene skal kunne omfatte nærmere bestemmelser om klagenemnden.

Det vises til lovforslaget del VII (verdipapirhandelloven) ny § 12–7 og del VIII (revisorloven) ny § 9–2a.

IFRS ekspertutvalg

I utgangspunktet mener departementet i likhet med utvalget og de høringsinstanser som har uttalt seg, at det bør vurderes etablert et rådgivende ekspertutvalg som kan gi regnskapsfaglige råd til håndhevingsmyndigheten om anvendelsen av internasjonale regnskapsstandarder i konkrete saker. Funksjonen til et slikt utvalg bør etter departementets syn være å styrke den faglige autoriteten bak de vurderinger som ligger til grunn for håndhevingsmyndighetens avgjørelser, både om å treffe tiltak og å unnlate å treffe tiltak. I lys av forslaget om opprettelse av en særskilt klagenemnd mener imidlertid departementet at det ikke nå er naturlig å opprette et eget IFRS-ekspertutvalg. Spørsmålet om opprettelse av et slikt utvalg vil bli vurdert etter

at man har vunnet erfaring med behandlingen i en særskilt klagenemnd.

I høringen fremmet Bedriftsøkonomisk Institutt forslag om et felles nordisk IFRS-ekspertutvalg. En slik ordning ble fremmet som et alternativ/supplement til et «nasjonalt» IFRS-ekspertutvalg. Et felles nordisk IFRS-utvalg skulle kunne minske faren for habilitetskonflikter, og øke muligheten for å få en gruppe høyt kvalifiserte eksperter og dermed styrke tilliten og autoriteten til gruppens uttalelser. Kontakt med myndigheter i Danmark, Sverige og Island har imidlertid avdekket at de der ikke legger opp til at håndhevingsordningen skal støttes av et tilsvarende ekspertorgan. Disse tar heller til orde for faglig utveksling på et mer uformelt plan.

Finansiering

Etter departementets syn bør håndhevingsordningen være selvfinansierende og utgiftene med ordningen bør dekkes i tilknytning til den aktuelle børsen eller den autoriserte markedsplassen. Et alternativ er å pålegge de noterte foretakene som kontrolleres å dekke kostnadene med kontrollen. Et annet alternativ er å fordele utgiftene på institusjoner under tilsyn av Kredittilsynet, slik det er bestemt for utgiftene ved tilsynet med overholdelsen av de alminnelige bestemmelser om verdipapirhandel etter kredittilsynsloven § 9 første ledd.

Departementet anser imidlertid at det vil gi en bedre og mer hensiktsmessig løsning å utligne utgiftene på den børs eller autoriserte markedsplass som noterer de kontrollerte foretakenes finansielle instrumenter. Departementet går inn for en slik løsning. De noterte foretakene og verdipapirforetak mv. tilknyttet børsen/markedsplassen vil på den måten bidra indirekte til utgiftene gjennom de avgifter disse betaler til børsen/markedsplassen.

Departementet foreslår at det presiseres i kredittilsynsloven § 9 første ledd at Kredittilsynets utgifter til kontroll etter verdipapirhandelloven 12–1 tredje ledd skal utlignes på børs og autoriserte markedsplasser. Etter § 9 annet ledd femte punktum skjer fordelingen av utgifter innen gruppe som bl.a. omfatter børs og autoriserte markedsplasser ved at departementet fastsetter et beløp særskilt.

Departementet mener at utgiftene til den foreslåtte klagenemnden bør dekkes av henholdsvis den aktuelle børs/autoriserte markedsplass når det gjelder håndheving av finansiell rapportering og revisorer/revisjonsselskaper under tilsyn når det gjelder vedtak etter revisorloven. Departementet foreslår at dette gjennomføres ved at Kredittilsynet pålegges å dekke utgiftene til klagenemnden og at Kredittilsynets utgifter til dette utlignes på hen-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

holdsvis børser/autoriserte markedsplasser og revisorer/revisjonsselskaper etter kredittilsynsloven § 9. Departementet foreslår videre at det skal kunne kreves gebyr for behandling av klage i klagenemnden og at departementet kan gi nærmere regler om når gebyr skal kreves, om gebyrenes størrelse og om innkrevingen.

Det vises til lovforslaget del II (kredittilsynsloven) § 9 første ledd nytt femte og sjette punktum og til del V (verdipapirhandelloven) ny § 12–7 fjerde ledd og VI (revisorloven) ny § 9–2 a fjerde ledd.

Forslag til lovbestemmelser

Departementet foreslår i likhet med utvalget regulering av håndhevingsordningen i verdipapirhandelloven. Departementet foreslår en ny bestemmelse i verdipapirhandelloven § 12–1 om tilsyn med handel i finansielle instrumenter. Etter forslaget skal Kredittilsynet føre tilsyn med at årsregnskap, årsberetning, delårsregnskap og annen finansiell rapportering fra norske utstedere av omsettelige verdipapirer notert på børs, autorisert markedsplass eller regulert marked i en annen EØS-stat, er i samsvar med lov og forskrifter. Departementet kan fastsette forskrifter om tilsynet og om tiltak for å sikre at det blir gitt korrekt informasjon i tilfeller der den finansielle rapporteringen ikke er i samsvar med lov eller forskrifter. Aktuelle tiltak er bl.a. pålegg om å gi offentlig tilleggsinformasjon og pålegg om å endre framtidig regnskapspraksis. Dersom et slikt pålegg ikke blir etterkommet, kan det fastsettes løpende mulkt etter kredittilsynsloven § 10 annet ledd til forholdet blir rettet.

Departementet mener det er behov for regler om opplysningsplikt for å gjøre håndhevingsordningen effektiv. Det er også nødvendig for å oppfylle CESR standard nr. 1 prinsipp 7. Departementet foreslår en ny bestemmelse i verdipapirhandelloven § 12–2 om opplysningsplikt. Etter forslaget plikter utstedere som nevnt over samt deres tillitsvalgte, ansatte og revisor å gi Kredittilsynet de opplysninger om utsteders forhold som tilsynet krever til gjennomføring av kontroll etter § 12–1 tredje ledd. Etter forslaget skal videre utstedere som nevnt, deres tillitsvalgte, ledende ansatte og revisor gi melding til Kredittilsynet om finansiell rapportering fra utstederen som de anser ikke gir et rettvissende bilde i overensstemmelse med det relevante regelverket for finansiell rapportering. Rekkevidden av meldeplikten er med dette søkt samordnet med nye krav til revisjonsberetningen etter direktiv 2003/51/EF, jf. ny artikkel 51a bokstav c i fjerde selskapsrettsdirektiv (direktiv 78/660/EØF). Opplysnings- og meldeplikten skal gjelde uten hinder av taushetsplikt. Departementet skal etter forslaget i forskrift kunne fastsette nærmere regler om slik opplysnings- og meldeplikt.

Opplysnings- og meldeplikten skal, etter forslag til ny bestemmelse i verdipapirhandelloven § 12–4, gjøres effektiv ved at Kredittilsynet skal kunne gi pålegg om å oppfylle opplysnings- eller meldeplikten. Dersom et slikt pålegg ikke blir etterkommet, kan det fastsettes løpende mulkt etter kredittilsynsloven § 10 annet ledd til forholdet blir rettet, dvs. at opplysningsplikten blir oppfylt.

Det vises til lovforslaget del VII om endringer i verdipapirhandelloven.

5 Krav om å gi et rettviseende bilde

5.1 Gjeldende rett

Etter regnskapsloven § 4–6 skal utarbeidelse av årsregnskap foretas i samsvar med god regnskapsskikk. Innholdet av kravet til god regnskapsskikk er bl.a. omtalt i NOU 1995:30 Ny regnskapslov kap. 2 og 12, Ot.prp. nr. 41 (1997–98) pkt. 6.8.5 og NOU 2003:23 pkt. 2.8 og 9.3.2. Bestemmelsen gjennomfører kravet om rettviseende bilde etter fjerde selskapsrettsdirektiv (direktiv 78/660/EØF) artikkel 2 nr. 3 (se nedenfor).

5.2 EØS-rett

Fjerde selskapsrettsdirektiv (direktiv 78/660/EØF) artikkel 2 nr. 3 krever at «Årsregnskapet skal gi et pålitelig bilde [«a true and fair view»] av selskapets aktiva og passiva, økonomiske stilling og resultat». Etter nr. 4 skal det gis tilleggsopplysninger når «anvendelsen av dette direktivs bestemmelser ikke er tilstrekkelig for å gi et pålitelig bilde som fastsatt i nr. 3».

Artikkel 2 nr. 5 fastsetter:

«Når det i unntakstilfeller viser seg at anvendelsen av en bestemmelse i dette direktiv er uforenlig med plikten fastsatt i nr. 3, skal bestemmelsen fravikes for å gi et pålitelig bilde som fastsatt i nr. 3. Alle fravik skal angis i notene til årsregnskapet og behørig begrunnes, med opplysning om fravikets betydning for aktiva og passiva, den økonomiske stilling og resultatet. Medlemsstatene kan nærmere bestemme unntakstilfellene og vedta tilsvarende særregler.»

5.3 Internasjonal regnskapsstandard

International Accounting Standard 1 (2003) – IAS 1 nr. 13, 14, 16 og 17 krever:

«13. Financial statements shall present fairly the financial position, financial performance and cash flows of an entity. Fair presentation requires the faithful representation of the effects of transactions, other events and conditions in accordance with the definitions and recognition criteria for assets, liabilities, income and expen-

ses set out in the Framework. The application of IFRSs, with additional disclosure when necessary, is presumed to result in financial statements that achieve a fair presentation.

14. An entity whose financial statements comply with IFRSs shall make an explicit and unreserved statement of such compliance in the notes. Financial statements shall not be described as complying with IFRSs unless they comply with all the requirements of IFRSs.

[...]

16. Inappropriate accounting policies are not rectified either by disclosure of the accounting policies used or by notes or explanatory material.

17. In the extremely rare circumstances in which management concludes that compliance with a requirement in a Standard or an Interpretation would be so misleading that it would conflict with the objective of financial statements set out in the Framework, the entity shall depart from that requirement in the manner set out in paragraph 18 if the relevant regulatory framework requires, or otherwise does not prohibit, such a departure.»

5.4 Lovutvalgets forslag

Det heter i utredningen pkt. 9.3.2:

«I fjerde direktivs artikkel 2 (3) heter det at 'the annual accounts shall give a true and fair view of the company's assets, liabilities, financial position, profit or loss'. Bestemmelsen er implementert i regnskapsloven § 4–6 som lyder 'Registrering av regnskapsopplysninger og utarbeidelse av årsregnskap skal foretas i samsvar med god regnskapsskikk'. Det har i ettertid blitt reist tvil om denne måten å implementere artikkel 2(3) er tilstrekkelig. For eksempel konkluderer ESA med at 'the Authority has not received any information showing that the GAP clearly implements the provisions in Article 2(2) and 2(3)' (brev av 13.02.03). Utvalget har derfor sett det som ønskelig å ta spørsmålet om implementering av 'true and fair view' opp til ny vurdering.

'True and fair view' kom inn i EF-retten da Storbritannia ble medlem. Britene hadde i lang tid benyttet begrepet som en rettslig norm for å utfylle en relativt kortfattet rammelov. I EF-ret-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

ten ble 'true and fair view' introdusert i en betydelig mer detaljert lovgivning etter kontinentalt mønster. Dette reiste tolkningsproblemer. I Storbritannia har en ingen god definisjon av 'true and fair view'. The Court of Justice of the European Communities har gitt følgende retningslinjer om anvendelsen av begrepet:

'The principle of a true and fair view requires that the accounts reflect the activities and transactions which they are supposed to describe, and that accounting information be given in the form judged to be the soundest and most appropriate for satisfying third parties' needs for information, without harming the interests of the company'.

Denne beskrivelsen av 'true and fair view' er neppe kontroversiell. Det er imidlertid ulike oppfatninger om hvordan den skal brukes i praksis. Noen mener at en slik beskrivelse i seg selv gir tilstrekkelig operasjonelle retningslinjer for regnskapsføringen (se for eksempel Elling, Årsrapporten – teori og regulering, 2002). Andre vil hevde at 'true and fair view' bare angir en metode for å finne løsninger på regnskapsfaglige spørsmål.

I en betenkning for Accounting Standards Committee (UK) om forholdet mellom regnskapsstandarder og 'true and fair view' uttaler for eksempel den britiske juristen Mary Arden (1993): 'However, while the true and fair view which the law requires to be given is not qualified in any way, the task of interpreting the true and fair requirement cannot be performed by the court without evidence as to the practices and views of accountants. The more authoritative those practices are, the more ready the court will be to follow them.'

Flertallet i regnskapslovkomiteen delte klart Ardens syn på true and fair view og konkluderte i NOU 1995:30 om ny regnskapslov avsnitt 2.3.4 med at dette synes å falle sammen med det en i Norge betegner 'god regnskapsskikk'. I en oppsummering om det originale britiske 'true and fair view' (TFV), uttaler dette utvalget at 'Substansen i TFV-begrepet har sterke likhetstrekk med god regnskapsskikk-begrepet, selv om det i utgangspunktet er forskjellig i form' (utredningen s. 35). Når en i praksis skal finne ut hvordan regnskapet best kan reflektere selskapets forhold, må en både konsultere grunnleggende regnskapsprinsipper og videre undersøke hvordan det er vanlig å løse lignende problemer. Flertallet i regnskapslovutvalget valgte ut fra et slikt resonnement å beholde god regnskapsskikk og ikke innføre 'true and fair view' i direkte norsk oversettelse.

Norge er det eneste land i Europa som har valgt å utelate en henvisning til 'true and fair view'. Flere land har beholdt referanser til god

regnskapsskikk eller tilsvarende – for eksempel Sverige og Tyskland. Disse krever imidlertid i tillegg at regnskapet skal gi 'a true and fair view'. Den norske løsningen har blitt kritisert for å være produsentorientert og for å ignorere brukernes behov (se for eksempel Elling 2002). Flertallet i regnskapslovutvalget ville neppe være enig i denne kritikken. Det kan klart hevdes at hovedformålet med regnskapsloven nettopp var å gi brukerne relevant og pålitelig informasjon. På den annen side kan en eksplisitt referanse til 'true and fair view' bidra til å rydde av veien slike misforståelser. En lovendring burde dessuten eliminere den tvil som enkelte har reist vedrørende implementeringen av artikkel 2(3).

Utvalget ser det som ønskelig å inkludere et krav om 'true and fair view' uten å bryte med den logikk som regnskapsloven bygger på. Den tyske implementering peker seg i så måte ut som en god løsning. Det vil dessuten ha klare fordeler å velge en implementering som er kjent fra ett av de store EU land. Ved tysk lovendring ble det i 1985 innført et krav om at regnskapet skulle gi et 'unter Beachtung der Grundsätze ordnungsmässiger Buchführung ein den tatsächlichen Verhältnissen entsprechenden Bild'. På denne måten ble 'true and fair view' og det tyske skikk-begrepet koblet sammen. En tilsvarende formulering på norsk skulle bli: 'Årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av den regnskapspliktiges finansielle stilling og resultat under hensyn til god regnskapsskikk.'

Den norske regnskapsloven inneholder et krav om å gi tilleggsopplysninger dersom dette er nødvendig for å oppnå et rettviseende bilde. Diskusjonen om den norske regnskapslovens overstyring av direktivene anses ikke lenger å være aktuell i det de omstridte bestemmelsene i dag er i samsvar med det moderniserte direktivet.»

5.5 Høringsinstansenes merknader

Kredittilsynet, Finansnæringens Hovedorganisasjon, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Nærings- og handelsdepartementet, Oljeindustriens Landsforbund, Skattedirektoratet og Sparebankforeningen slutter seg til lovfestingen av et krav om å gi et rettviseende bilde. *Finansnæringens Hovedorganisasjon* uttaler:

«FNH støtter at det innføres et selvstendig prinsipp om 'true and fair view' i regnskapsloven. Dette vil blant annet bidra til at regnskapspliktige ikke vil kunne unnlate å opplyse om skjulte forpliktelser og avtaler som ligger latent i virk-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

somheten, og som for eksempel kan utløses ved en overdragelse av foretaket.»

Skattedirektoratet foreslår imidlertid at en i stedet bruker begrepet «riktig bilde».

Næringslivets Hovedorganisasjon går mot lovfestingen av et krav om å gi et rettviseende bilde. *Næringslivets Hovedorganisasjon* uttaler:

«Kravet om å gi et rettviseende bilde under hensyn til god regnskapsskikk har samme innhold som kravet om å utarbeide årsregnskapet i samsvar med god regnskapsskikk. NHO mener at kravet om samsvar med god regnskapsskikk er en lojal implementering av direktivene. Dette spørsmålet ble grundig utredet i 1995. Selv om utvalget klart uttrykker at den foreslåtte lovendringen er ment å være uten realitet, kan det skape unødig usikkerhet omkring forståelsen av en ny bestemmelse. NHO opplever heller ikke at det har vært stilt så store spørsmål ved den norske implementeringen at det alene er grunn til en endring.»

Kredittilsynet mener at kravet om å gi et rettviseende bilde bør fastsettes som en egen bestemmelse atskilt fra regnskapsloven § 4–6 om god regnskapsskikk. *Kredittilsynet* uttaler:

«Sammenhengen mellom begrepet god regnskapsskikk og direktivets krav til rettviseende bilde ble grundig behandlet i forarbeidene til gjeldende lov. Det ble der lagt til grunn at direktivets krav til rettviseende bilde kunne gjennomføres i regnskapsloven gjennom en henvisning til god regnskapsskikk. Departementet la i Ot. prp. 42 (1997–98) til grunn at begrepet rettviseende bilde er en rettslig standard med samme innhold som god regnskapsskikk. På bakgrunn av at EFTAs overvåkningsorgan (ESA) har reist tvil om gjennomføringen av direktivets krav om rettviseende bilde er tilstrekkelig gjennomført i norsk lov, har (det nye) regnskapslovutvalget funnet det mest hensiktsmessig å foreslå at kravet til rettviseende bilde eksplisitt inntas i regnskapsloven § 4–6, dog med en henvisning til god regnskapsskikk.

Kredittilsynet støtter utvalgets forslag om at kravet til rettviseende bilde eksplisitt tas inn i regnskapsloven. Det forhold at ESA har stilt seg kritisk til den norske gjennomføringen av direktivkravet er i seg selv et sterkt argument. Videre kan det hevdes at begrepet god regnskapsskikk i sin ordlyd ikke i tilstrekkelig grad reflekterer det brukerperspektiv som kravet til rettviseende bilde reflekterer. Et slikt overordnet kvalitativt krav til informasjonen i årsregnskapet bør eksplisitt fremgå av regnskapsloven. Av samme grunn er *Kredittilsynet* av den oppfatning at kravet til rettviseende bilde bør få en mer fremtredende rolle i loven gjennom at kravet inntas i

den nye formålsbestemmelsen som utvalget foreslår i § 3–1. Nærmere begrunnelse er gitt i sammenheng med våre kommentarer til formålsbestemmelsen i høringsuttalelsens kapittel 11. En logisk konsekvens av *Kredittilsynets* forslag, er at normen god regnskapsskikk blir underordnet kravet om rettviseende bilde.»

Kredittilsynet omtaler også innholdet av begrepet «rettviseende bilde»:

«Kravet i artikkel 2 nr 3 om at årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av selskapets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat, fremstår som et overordnet kvalitativt krav til informasjonen i årsregnskapet. Direktivbestemmelsen har ingen henvisning til 'god regnskapsskikk'. EFTAs overvåkningsorgan (ESA) har i brev av 13. februar 2003 til Finansdepartementet gitt uttrykk for at de ikke er overbevist om at artikkel 2 nr 3 er tilstrekkelig implementert i gjeldende norsk lovgivning. ESA fremhever i brevet at kravet om rettviseende bilde er et europeisk regnskapsprinsipp, hvor EF-domstolen har gitt følgende uttalelse om hvordan prinsippet skal forstås:

'The principle of a true and fair view requires that the accounts reflect the activities and transactions which they are supposed to describe and that the accounting information be given in the form judged to be the soundest and most appropriate for satisfying third parties needs for information, without harming the interests of the company.'

Den senere tids utvikling av EUs regnskapsregler i form av IAS-forordningen og moderniseringsdirektivet (2003/51/EF) som endrer regnskapsdirektivene, må etter *Kredittilsynets* vurdering også tillegges vekt. Det er klart at kravet om 'fair presentation' i IAS 1 ikke er i strid med direktivets krav om rettviseende bilde, jf punkt 15 i fortalen til moderniseringsdirektivet. I gjeldende IAS 1.10 fremkommer kravet om 'fair presentation' på følgende måte:

'Financial statements shall present fairly the financial position, financial performance and cash flows of an enterprise.'

I forslag til revidert IAS 1.10 er følgende parentes lagt til setningen:

'(that is, represent faithfully the effects of transactions and other events in accordance with the definitions and recognition criteria for assets, liabilities income and expenses set out in the Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).'

Det fremgår av IASB Framework punkt 35 at en nødvendig betingelse for at informasjonen skal 'represent faithfully the transaction and other

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

events' er at 'they are accounted for and presented in accordance with their substance and economic reality and not merely their legal form'.

Innholdet i kravet om rettviseende bilde bør etter Kredittilsynets vurdering klargjøres i forarbeidene til den nye regnskapsloven i samsvar med EF-domstolens uttalelse og begrepet 'fair presentation...' i IAS 1. Det kan her være naturlig å se hen til hvordan kravet til rettviseende bilde er gjennomført i den danske årsregnskapsloven av 2001 (...). En overordnet beskrivelse av begrepet er også gitt i Regnskabsrådets rapport om Revision af Årsregnskapsloven, mars 1999, s. 40:

'Et rettviseende bilde kan beskrives som et brugerorientert begreb. Det er overordnet det regelsæt, som følger af ÅRL og af god regnskabsskik. Indholdsmæssigt går det ud på, at det slutprodukt, som de generelle regler fører frem til, skal give et realistisk helhedsindtryk af den konkrete virksomheds økonomi på en måde, der er relevant for den virksomheds regnskabsbrugere. Kravet om et rettviseende bilde kræver derfor, at virksomheden undersøger, om årsregnskabets forventede brugergrupper får opfyldt deres informationsbehov med hensyn til virksomhedens økonomiske forhold.'

[...]

Kravet om rettviseende bilde må etter vår vurdering, antas å være oppfylt dersom kravet i IAS 1 om at finansregnskapet skal 'present fairly' foretakets finansielle stilling og resultat (performance) er oppfylt. Det fremgår av IAS 1 at kravet til 'fair presentation' i de aller fleste tilfeller er oppnådd dersom regnskapet er utarbeidet fullt ut i samsvar med IAS/IFRS. Tilsvarende må det kunne legges til grunn at dersom foretaket har utarbeidet regnskap fullt ut etter IAS/IFRS, så må kravet om rettviseende bilde normalt anses som oppfylt, dog under forutsetning av at lovens øvrige bestemmelser er fulgt. Dette utelukker ikke at andre foretak enn børsnoterte foretak anvender norske regnskapsstandarder (såkalt IAS-light).

Kravet til 'fair presentation' i IAS 1 innebærer blant annet at foretaket anvender regnskapsprinsipper (accounting policies) i samsvar med IAS 8. I mangel av en standard eller tolkningsuttalelse (fra IASB) skal den regnskapspliktige anvende regnskapsprinsipper som er (forslag til revidert IAS 8.5):

- a) relevant to decision-making needs of users; and
- b) reliable in that the financial statements:
 - (i) represent faithfully the results and financial position of the entity;
 - (ii) reflects the economic substance of transactions and other events, and not merely the legal form;
 - (iii) are neutral, ie free from bias;

(iv) are prudent; and

(v) are complete in all material respects.'

Den regnskapspliktige skal i denne vurderingen hensynta følgende informasjonskilder i nevnte rekkefølge (forslag til revidert IAS 8.6):

- (a) 'the requirements and guidance in Standards, and Interpretations of Standards, dealing with similar and related issues, and Appendices and Implementation Guidance issued in respect of those Standards;
- (b) the definitions, recognition criteria and measurement concepts for assets, liabilities, income and expenses set out in the Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements; and
- (c) pronouncements of other standard-setting bodies that use a similar conceptual framework to develop accounting standards, other accounting literature, and accepted industry practices, to the extent, but only to the extent, that these are consistent with (a) and (b) of this paragraph.'

Det er verd å merke seg at IAS 8 ikke anvender begrepet 'god regnskapsskikk'. Heller ikke regnskapsdirektivene benytter et slikt begrep. Tilsvarende gjelder nasjonal lovgivning i land som Danmark og Storbritannia. Begrepet er også noe misvisende i den forstand at akseptert praksis er en underordnet rettskilde i IAS 8, jf IAS 8.6c. Begrepet god regnskapsskikk har i gjeldende lov en supplerende funksjon i forhold til grunnleggende prinsipper og lovens øvrige bestemmelser. I forarbeidene til tidligere regnskapslovgivning var det lagt til grunn at begrepet skikk 'forutsetter en fast forekommende praksis med en viss utbredelse'. I Ot.prp. 42 (1997–98) modifiserer departementet dette kravet når det foreligger anbefalinger eller normer fra organisasjoner som blant annet Norsk RegnskapsStiftelse. Departementet uttrykker imidlertid at forutsetningen om en fast forekommende praksis med en viss utbredelse, bør legges til grunn når det gjelder spørsmål der det ikke er utgitt anbefalinger eller normer. Finanskomiteen presiserte i Innst. O. nr. 61 (1997–98) at utviklingen av 'god regnskapsskikk' i tillegg må bygge på en harmonisering til IAS-reglene. Etter Kredittilsynets vurdering har ikke (det nye) regnskapslovutvalget i tilstrekkelig grad redegjort for sammenhengen mellom 'god regnskapsskikk' og IASBs rettskildehierarki slik det kommer til uttrykk i IAS 1 og IAS 8. Det kan stilles spørsmål om henvisningen i § 4–6 til god regnskapsskikk, bør erstattes av en bestemmelse som klarere reflekterer IASBs rettskildehierarki. Alternativt bør henvisningen til god regnskapsskikk i regnskapsloven § 4–6 forstås i lys av kravene i IAS 8.5–6 som nevnt ovenfor. Sam-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

menhengen bør da klargjøres i merknader til bestemmelsen.»

Kredittilsynet mener at en lovbestemmelse om rettvise bilde også bør omfatte plikt for den regnskapspliktige til å fravike reglene i regnskapsloven dersom det er nødvendig for å gi et rettvise bilde. Kredittilsynet uttaler:

«Kredittilsynet reiser spørsmål om kravet i artikkel 2 nr 5 i fjerde direktiv også bør innføres i regnskapsloven. Direktivbestemmelsen krever at den regnskapspliktige i helt spesielle tilfeller (exceptional cases) må fravike direktivets øvrige krav, dersom det er nødvendig for å gi et rettvise bilde i samsvar med artikkel 2 nr 3. Et hvert avvik må forklares og begrunnes i note. Medlemsstatene kan definere hva som menes med spesielle tilfeller og gi regler om dette. I gjeldende regnskapslov er direktivbestemmelsen ikke gjennomført som egen bestemmelse, men kun ved at enkeltbestemmelser i loven overstyrer relevant direktivbestemmelse (såkalt regulert overstyring). Eksempelvis var bestemmelsen om virkelig verdi vurdering av finansielle instrumenter i handelsporteføljen en regulert overstyring av direktivbestemmelsen som krevde vurdering til laveste verdis prinsipp. ESA har i sitt brev av 13. februar 2003 gitt uttrykk for at direktivbestemmelsen skal anvendes av foretakene selv, ikke av lovgiver, og viser blant annet til en tolkningsuttalelse fra EU-kommisjonen (98/C 16/04) hvor det uttales:

'5. The true and fair view principle must be applied by the companies themselves. Only where additional information is not sufficient to give a true and fair view can any provision of the Directive be departed from. Such a situation will only occur in exceptional cases.

6. As stated in the last sentence of Article 2 (5), Member States may define the exceptional cases in question and lay down the relevant special rules. In the interest of harmonization, Member States may however not use the last sentence of Article 2 (5) in order to introduce an accounting rule of a general nature which is contrary to provisions of the Directive, nor can they use this sentence to create additional options allowing for accounting treatments which are not in conformity with the Directive.'

Regnskapslovutvalget anser at diskusjonen om den norske regnskapslovens overstyring av direktivene, ikke lenger er aktuell, i det de omstridte bestemmelsene i dag er i samsvar med direktivet, jf utredningen s. 169. Kredittilsynet vil her bemerke at selv om regnskapslovens bestemmelser ikke lenger er i strid med regnskapsdirektivene, så inneholder den fortsatt ikke en bestemmelse som gir foretakene rett og

plikt til å overstyre øvrige lovbestemmelser når dette er nødvendig for å oppfylle kravet om rettvise bilde. Det forhold at ikke alle land i EØS-området har innført en slik bestemmelse, er muligens et argument for ikke å innføre det i norsk lovgivning. Kredittilsynet mener uansett at det kan være hensiktsmessig, forutsatt at det i lov og forarbeider klart fremgår i hvilke tilfeller et avvik fra lovens øvrige bestemmelser skal gjennomføres. Det vil her være naturlig å se hen til tilsvarende bestemmelser i IAS 1.

Det fremgår av forslag til revidert IAS 1.13 at kravene i IAS/IFRS kan avvikes i 'extremely rare circumstances' når overholdelse av slike krav vil bli så misvisende at det vil være i konflikt med formålet med regnskapet slik det er beskrevet i IASBs rammeverk. Forutsetningen er at 'relevant regulatory framework' krever eller ikke hindrer et slikt avvik. Forslag til revidert IAS 1.16 forklarer nærmere om hvilke tilfeller som er aktuelle:

'For the purposes of paragraphs 13–15, an item of information would conflict with the objective of financial statements when it does not represent faithfully the transactions or other events that it either purports to represent or could reasonably be expected to represent and, consequently, it would be likely to affect adversely economic decisions made by users of financial statements. When assessing whether complying with a specific requirement in an International Financial Reporting Standard or an Interpretation of a Standard would be so misleading that it would conflict with the objective of financial statements set out in the Framework, consideration is given to:

- (a) why the objective of financial statements is not achieved in the particular circumstances; and
- (b) the way in which the entity's circumstances differ from those of other entities that comply with the requirement. There is a rebuttable presumption that if other entities in similar circumstances comply with the requirement, the entity's compliance with the requirement would not be so misleading that it would conflict with the objective of financial statements set out in the Framework.»

I forarbeidene til den danske årsregnskapsloven er kravet om å overstyre lovens øvrige bestemmelser blant annet forklart med følgende (merknader til § 11):

'... kravet om et rettvise bilde er overordnet lovens øvrige bestemmelser. Virksomheden skal kunne fravige langt de fleste af lovens enkeltbestemmelser, hvis det er nødvendigt for at vise et rettvise bilde, men pligten til at fravige forudsættes kun at indtræde i ganske særlige tilfælde. Endvidere er kun nødvendige fravigelser tilladte. Uvæsentlige fravigelser kan derfor ikke komme på

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

tale. En egentlig plikt til at fravike vil normalt kun være aktuell ved indregning og måling i balanse og resultatoppgørelse, mens suppleringsplikten i stk. 2 sigter bredere... «[vår merknad: med suppleringsplikt menes krav til noteopplysninger, se omtale nedenfor]

Der vil i praksis ikke være mange tilfælde, hvor virksomheden med rette på baggrund af regnskabsbrugernes behov vil skulle fravike lovens regler om indregning og måling. Dels rummer disse regler alternativer, dels tager de i stort omfang deres afsæt i internationale standarder, som danner baggrund for regnskabsaflæggelse i mange industrialiserede lande. Det store forarbejde, som ligger til grund for de internationale standarder indebærer, at de vil dække meget bredt og samtidig være teoretisk meget velfunderet. I kraft af regnskabsbrugernes stigende orientering mod de internationale tendenser og behovet for at kunne sammenligne virksomheder ikke bare i Danmark, men globalt, vil det forekomme yderst sjældent, at en virksomhed ved fravigelse af loven skal kunne vælge metoder, der ikke er internationalt anerkendte. Behovet for at fravike loven bliver derfor betydeligt mere aktuelt for virksomheder, der aflægger transaktionsbaserede regnskaber end for virksomheder, der aflægger værdibaserede regnskaber.

Kredittilsynet mener det bør vurderes gjennomføring av artikkel 2 nr. 5 i fjerde direktiv i regnskapsloven ved en eksplisitt bestemmelse som gir foretakene plikt til å fravike lovens øvrige bestemmelser når dette er nødvendig for å oppfylle det overordnede kravet om rettvise bilde. Innholdet i kravet bør klargjøres i forarbeidene til den nye regnskapsloven i samsvar med EU-kommisjonens tolkningsuttalelse, IAS 1 og den tilsvarende bestemmelsen i den danske årsregnskapsloven.»

5.6 Departementets vurdering

Utvalget påpeker at det ble lagt til grunn ved vedtakelsen av regnskapsloven at EØS-kravet etter fjerde selskapsrettsdirektiv om at regnskapet skal gi et rettvise bilde («pålitelig») bilde av selskapets eiendeler og gjeld, økonomiske stilling og resultat, er gjennomført ved kravet om samsvar med god regnskapsskikk i regnskapsloven § 4–6. Det ble videre lagt til grunn at direktivkravet om å gi tilleggsopplysninger når «anvendelsen av dette direktivs bestemmelser ikke er tilstrekkelig for å gi et pålitelig bilde», ble gjennomført ved regnskapsloven § 7–1 annet ledd om at det skal gis noteopplysninger som er nødvendige for å bedømme den regnskappliktiges eller konsernets stilling og resultat og som ikke

fremgår av årsregnskapet for øvrig. Endelig ble det lagt til grunn at direktivbestemmelsen om plikt til å fravike øvrige bestemmelser når det i unntakstilfeller viser seg at anvendelsen av en bestemmelse i direktivet er uforenlig med plikten til å gi et rettvise bilde, ikke medfører en EØS-forpliktelse til å pålegge de regnskapspliktige å fravike regnskapsloven i slike tilfeller. Direktivbestemmelsen fastsetter at medlemsstatene kan nærmere bestemme unntakstilfellene og vedta tilsvarende særregler. Det vises til NOU 1995:30 pkt. 2.3.4 og Ot.prp. nr. 42 (1997–98) pkt. 6.8 og kapittel 15 (merknaden til § 7–1).

I direktivet framstår kravet om at regnskapet skal gi et rettvise bilde som et overordnet krav til innholdet av årsregnskapet. Departementet har kommet til at kravet bør framheves særskilt også i regnskapsloven. Departementet mener at presiseringen av et slikt overordnet krav vil tydeliggjøre den regnskapspliktiges ansvar for å gi korrekt og dekkende informasjon i årsregnskapet. Departementet legger vekt på at en egen lovbestemmelse vil framheve direktivkravet på en klarere måte enn den gjeldende gjennomføringen som del av kravet til god regnskapsskikk. Kravet om rettvise bilde i direktivet er ikke helt sammenfallende med det tilsvarende kravet i IAS 1 (revidert 2003) nr. 13 om at finansregnskaper skal framstille dekkende («present fairly») den finansielle stilling, resultatet og kontantstrømmene til en enhet. Departementet legger til grunn at kravene ikke er motstridende og at pliktene som følger av de to kravene langt på vei er sammenfallende. Alle høringsinstansene som uttaler seg om det, bortsett fra NHO, støtter utvalgets forslag om lovfesting av et krav om at årsregnskapet skal gi et rettvise bilde. Departementet anser at de forholdene som er nevnt her blir best ivaretatt ved å presisere kravet i en innledende bestemmelse i regnskapsloven kapittel 3 om årsregnskap og årsberetning, slik Kredittilsynet går inn for i høringen. Bestemmelsen om god regnskapsskikk beholdes uendret.

Departementet mener at de hensyn det er redegjort for ovenfor også taler for å gjennomføre direktivbestemmelsen om plikt til å fravike regnskapsreglene dersom det i særlige unntakstilfeller er nødvendig for å gi rettvise bilde som en plikt for de regnskapspliktige. IAS 1 (revidert 2003) nr. 17 inneholder en bestemmelse om plikt til å fravike standardene i de helt sjeldne tilfeller der anvendelse av dem ville være så misvisende at det ville stride mot formålet med finansregnskaper (se pkt. 5.3). Heller ikke denne bestemmelsen er helt sammenfallende med den tilsvarende bestemmelsen i direktivet. Departementet anser likevel at gjennom-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

føring av direktivbestemmelsen som en plikt for de regnskapspliktige vil innebære en tilnærming også til IAS 1. Gjennomføringen i Norge – eventuelle fravik gjøres i loven og overlates ikke til de regnskapspliktige – bygger på en omstridt forståelse av regnskapsdirektivet. Departementet anser derfor at hensynet til enhetlig regulering med andre EØS-land taler for å gjennomføre bestemmelsen som en plikt for foretakene. Et viktig mothensyn er faren for misbruk av en slik adgang til å fravike enkeltbestemmelser i regnskapsloven. Departementet understreker derfor at anvendelsesområdet for bestemmelsen – særlige unntakstilfeller – er snevert og betydningen av et strengt krav om å begrunne fraviket i notene.

Departementet foreslår etter dette en egen bestemmelse om at årsregnskapet skal gi et rettvisebilde av den regnskapspliktiges eller konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat. Etter forslaget skal det i samsvar med direktivet gis tilleggsopplysninger hvis anvendelsen av bestem-

melsene i denne lov ikke er tilstrekkelig for å gi et rettvisebilde som nevnt. Departementet foreslår videre at hvis anvendelsen av en bestemmelse i regnskapsloven kapittel 4 (grunnleggende regnskapsprinsipper og god regnskapsskikk), 5 (vurderingsregler), 6 (resultatregnskap, balanse og kontantstrømoppstilling) og 7 (noteopplysninger) i særlige unntakstilfeller er uforenlig med plikten til å gi et rettvisebilde som nevnt ovenfor, skal bestemmelsen fravikes for å gi et rettvisebilde. Ethvert fravik skal angis i noter til årsregnskapet. Fraviket skal etter forslaget begrunnes konkret og fullstendig med opplysning om betydningen fraviket har for den regnskapspliktiges eller konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

Det er ikke adgang etter direktivet til å unnta små foretak fra bestemmelsene om at regnskapet skal gi et rettvisebilde.

Det vises til lovforslaget del I (regnskapsloven) ny § 3–2 a og § 7–1 nye fjerde og femte ledd.

6 Regnskapsføring av aksjebasert betaling – kostnadsføring av opsjoner m.v.

6.1 Gjeldende rett

Etter regnskapsloven § 4–1 nr. 1 skal transaksjoner regnskapsføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet (transaksjonsprinsippet).

I Ot.prp. nr. 42 (1997–98) uttaler departementet i pkt. 6.2.5 at:

«For øvrig innebærer transaksjonsprinsippet bl.a. at opsjonsordninger til ansatte skal regnskapsføres til virkelig verdi, jf. Oslo Børs' merknad om dette.»

6.2 EØS-rett

Regnskapsdirektivene inneholder ikke bestemmelser med direkte betydning for regnskapsføring av aksjebasert betaling.

6.3 Internasjonal regnskapsstandard

IFRS 2 (februar 2004) krever regnskapsføring av transaksjoner med aksjebasert betaling til virkelig verdi. Standarden bygger på at bruk av gjenytelsen for den aksjebaserte betalingen (typisk arbeid og kunnskap som blir stilt til rådighet for foretaket) innebærer en kostnad for foretaket selv om foretaket ikke må avgi kontanter eller andre eiendeler i transaksjonen. Standarden angir prinsipper for måling av transaksjonen. Standarden får virkning for regnskapsperioder fra 1. januar 2005, med oppfordring om tidligere anvendelse.

6.4 Lovutvalgets forslag

Utvalget anser at en egen lovbestemmelse om regnskapsføring av aksjebasert betaling ikke er nødvendig i tillegg til regnskapsloven § 4–1 nr. 1 om transaksjonsprinsippet. Utvalget uttaler (utredningen pkt. 10.6.6.5):

«Det at praksis i Norge ikke har vært ensartet [utvalget viser til at praksis for regnskapsføring av opsjoner til ansatte m.v. ikke har vært ensartet etter ikrafttredelsen av regnskapsloven], rei-

ser spørsmål om det er behov for å presisere loven på dette området. Utvalget har gått inn for at loven fortsatt bør være en rammelov, jf. avsnitt 2.7.2. Ved at det kommer internasjonal regnskapsstandard som vil gjelde for alle i forordningslinjen, vil det normalt også komme en norsk regnskapsstandard og kravet til samsvar med god regnskapssikk vil sikre en enhetlig regnskapsføring. Utvalget legger til grunn at standardsetter vil prioritere denne standarden. En egen lovbestemmelse om regnskapsføring av aksjebasert betaling vil da ikke være nødvendig. Utvalget foreslår ingen endring av regnskapsloven.»

Utvalget foreslår at små foretak, uavhengig av endringer i reglene for øvrige foretak og uten hinder av transaksjonsprinsippet i regnskapsloven § 4–1 nr. 1, kan unnlate å kostnadsføre aksjebasert avlønning (utredningen pkt. 7.5.4 og forslag til regnskapsloven ny § 5–13).

6.5 Høringsinstansenes merknader

Kredittilsynet mener at det klargjøringsbehov som den varierende praksisen påpekt av utvalget indikerer, er et viktig moment i forhold til reguleringsbehovet. Tilsynet foreslår derfor at loven presiserer regnskapsføringen av aksjebasert avlønning. Tilsynet er uenig i at det gjøres unntak for små foretak, og uttaler:

«Det kan være nærliggende å anta at de foretak som opererer med sofistikerte avlønningsmodeller allerede har påtatt seg en forpliktelse, både i forhold til de berørte parter inkludert regnskapets brukergrupper, samt en byrde rent beregningsmessig. Dersom utstedte opsjoner eller aksjer er ment å dekke avlønning til ansatte er det grunn til å tro at foretaket på forhånd har foretatt en vurdering av dette vederlaget for arbeidsinnsatsen. Således vil det neppe være en reell forenkling ikke å behandle aksjebasert avlønning etter regnskapslovens hovedprinsipp for regnskapsføringen; transaksjonsprinsippet.»

Oljeindustriens Landsforening er enig i utvalgets forslag.

Øvrige høringsinstanser har ikke hatt merknader.

6.6 Departementets vurdering

Aksjebasert betaling, slik som tildeling av opsjoner på egne aksjer, utgjør en aktuell utvanning av aksjonærenes eierandeler i selskapet. Etter departementets syn er det derfor vesentlig at verdien av opsjoner m.v. kostnadsføres for at regnskapet skal gi tilstrekkelig og relevant informasjon til eksisterende og potensielle eiere. Departementet mener at den varierende praksisen en har hatt når det gjelder regnskapsføring av aksjebasert betaling, tilsier at kravet om at aksjebasert betaling skal regnskapsføres til virkelig verdi presiseres særskilt i regnskapsloven. Departementet legger vekt på at praksis med unnlatt eller utsatt kostnadsføring har kunnet gi vesentlig mangelfull regnskapsinformasjon. Lovfesting vil understreke at forbruket av arbeid og tjenester som godtgjøres med aksjebasert betaling, er kostnader for den regnskapspliktige. Det er en forutsetning at disse kostnadene skal regnskapsføres i den periode de påløper. Departementet utelukker ikke med dette tilpasninger med kostnadsføring på tidspunktet for utstedelse.

Beregning av virkelig verdi av aksjebasert betaling kan være komplisert å utføre. Det vil oftest være nødvendig å benytte særskilte verdsettelsesmodeller. Utvalget foreslår derfor å fastsette at små foretak kan unnlate å kostnadsføre aksjebasert avlønning. Dette omfatter den i praksis viktigste anvendelsen av aksjebasert betaling, bl.a. opsjoner til ansatte. Aksjebasert betaling for andre ytelser enn arbeid i tjeneste for den regnskapspliktige omfattes imidlertid ikke. Kredittilsynet har i høringen anført at også små foretak som velger sofistikerte avlønningsmodeller bør forutsettes å kunne beregne verdien av ytelsene og dermed ikke bør unntas fra kravet. Departementet legger størst vekt på forenklingssynet og går ut fra dette inn for utvalgets forslag om at små foretak kan unnlate å kostnadsføre aksjebasert avlønning.

Krav om og prinsipper for regnskapsføring av aksjebasert betaling er fastsatt i den internasjonale regnskapsstandarden IFRS 2 (se pkt. 6.3). Denne standarden vil, gjennom forslaget i proposisjonen her til innlemmelse av IFRS-forordningen i regnskapsloven, få direkte anvendelse for børsnoterte foretaks konsernregnskaper fra 2005. Departementet legger vekt på at denne standarden også bør danne utgangspunkt for regnskapsføring av aksjebasert betaling i samsvar med norsk god regnskapsskikk. Departementet mener i likhet med utvalget at det bør utarbeides en norsk regnskapsstandard som vil sikre enhetlig regnskapsføring av aksjebasert betaling i samsvar med transaksjonsprinsippet. En slik standard bør bygge på IFRS 2.

IFRS 2 krever omfattende noteopplysninger om aksjebasert betaling. Departementet mener det bør fastsettes overordnede minimumskrav til noteopplysninger om aksjebasert betaling i regnskapsloven innen rammen av IFRS 2. En norsk regnskapsstandard om aksjebasert betaling kan utdype opplysningskravene.

Departementet foreslår etter dette en egen bestemmelse om at aksjebasert betaling skal regnskapsføres til virkelig verdi. Departementet foreslår at bestemmelsen ikke skal gjelde for små foretak.

Departementet foreslår at det skal redegjøres for bruken av aksjebasert betaling i notene til årsregnskapet. Det skal opplyses om kostnadsført aksjebasert betaling minst spesifisert på de aktuelle postene i resultatregnskapet. Det skal opplyses hvordan kostnadene er beregnet, herunder de forutsetningene som er lagt til grunn for beregningen. Det foreslås at kravene om redegjørelse og opplysninger om forutsetningene for beregningene ikke skal omfatte små foretak.

Det vises til lovforslaget del I (regnskapsloven) nye §§ 5–9 a og 7–11 a.

7 Terskelverdier for små foretak

7.1 Gjeldende rett

Etter regnskapsloven § 3–1 annet ledd kan små foretak ved utarbeidelse av årsregnskap og årsberetning følge de unntaksbestemmelser som fremgår av loven. Små foretak kan blant annet unnlate å utarbeide kontantstrømoppstilling og konsernregnskap, jf. regnskapsloven § 3–2 annet og fjerde ledd.

Som små foretak regnes etter regnskapsloven § 1–6 første ledd regnskapspliktige som ikke faller inn under § 1–5 om store foretak og som etter de to siste årsregnskap oppfyller to av følgende tre vilkår:

1. har mindre enn 40 millioner kroner i salgsinntekt,
2. har mindre enn 20 millioner kroner i balansesum,
3. har færre enn 50 ansatte.

Morselskap regnes likevel bare som små foretak dersom vilkårene i første ledd er oppfylt for konsernet sett som en enhet.

7.2 EØS-rett

Etter EØS-reglene som svarer til direktiv 78/660/EØF (fjerde selskapsrettsdirektiv) og direktiv 83/349/EØF (syvende selskapsrettsdirektiv) kan medlemsstatene tillate visse nærmere angitte forenklinger for selskaper som ikke overskrider visse terskelverdier. Det er angitt et sett terskelverdier i fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 27 som for selskaper under disse terskelverdiene gir adgang til å tillate en forenklet oppstillingsplan for resultatregnskapet, gjøre modifikasjoner i plikten til å offentliggjøre regnskapene og gjøre unntak fra morselskapers plikt til å utarbeide konsernregnskap (morselskap som har et datterselskap som er børsnotert kan ikke fritas for konsernregnskapsplikten).

Artikkel 27 omfatter selskaper som på balansedagen ikke overskrider grensene for to av de tre følgende kriterier:

- balansesum: 14,6 millioner euro
- nettoomsetning: 29,2 millioner euro
- gjennomsnittlig antall ansatte: 250

Det er videre angitt et sett av lavere terskelverdier i fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 11 som for selskaper under disse terskelverdiene i tillegg gir adgang til å tillate en forenklet oppstillingsplan for balansen, unnlate å kreve enkelte noteopplysninger og gjøre unntak fra kravet til årsberetning.

Artikkel 11 omfatter selskaper som på balansedagen ikke overskrider grensene for to av de tre følgende kriterier:

- balansesum: 3,65 millioner euro
- nettoomsetning: 7,3 millioner euro
- gjennomsnittlig antall ansatte: 50

For EØS-stater som ikke har euro som sin nasjonale valuta, skal terskelverdiene fastsatt i artikkel 11 første ledd beregnes på grunnlag av vekslingskursen som er publisert i Official Journal of the European Union på den dato da direktivet som fastsetter grenseverdiene trådte i kraft, jf. artikkel 11 tredje ledd. Ved omregning kan beløpene økes med inntil 10 pst., jf. artikkel 12 nr. 2.

Fjerde direktiv artikkel 12 nr. 1 fastsetter at det er først når man overskrider vilkårene for to av de nevnte tre grensene i artikkel 11 i to påfølgende regnskapsår at man ikke lenger har anledning til å bruke forenklingsreglene. Tilsvarende gjelder for foretak som går motsatt vei; man kan ikke anvende forenklingsreglene før man i to påfølgende regnskapsår ikke har overskredet to av de tre nevnte vilkår. Etter artikkel 27 annet ledd gjelder det samme for grensene i artikkel 27.

I henhold til fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 53 nr. 2 skal Rådet, etter forslag fra Kommisjonen, hvert femte år vurdere, og, om nødvendig, endre terskelverdiene i direktivet i lys av den økonomiske utviklingen i EU.

7.3 Lovutvalgets forslag

Vurdering av terskelverdienes størrelse

I forbindelse med den muntlige høringen av lovutvalgets forslag, ble spørsmålet om en økning av terskelverdiene for små foretak tatt opp. Utvalget har vurdert dette, og uttaler følgende (utredningen pkt. 6.4.2):

«Direktivets grenser for nettoomsetning og balansesum reguleres hvert femte år. En tilsvaren-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

de regulering ligger ikke inne i gjeldende regnskapslov. Utvalgets flertall foreslår en oppregulering av de beløpsmessige grensene i regnskapsloven for å ta høyde for endringen i pengeverdiene og oppregulering av direktivets grenser som ble vedtatt i mai 2003.

Utvalgets flertall anser det hensiktsmessig at det videre foretas en regulering av beløpsgrensene for små foretak hvert femte år, tilsvarende som i direktivet, for å ta høyde for endringer i pengeverdiene fremover. Det foreslås derfor at terskelverdiene for små foretak reguleres hvert femte år i samsvar med fastsettelse av nye grenser i direktivene. Utvalgets flertall ser det som hensiktsmessig at grensene reguleres til direktivets til enhver tid gjeldende grenser (artikkel 11 grensene).

Utvalgets flertall har vurdert om endring av beløpsgrensene hvert femte år tilsier at bestemmelsene om beløpsmessige grenser bør flyttes fra loven til en forskrift. Hensynet til tilgjengelighet for brukerne av regnskapsloven tilsier imidlertid at de beløpsmessige grensene bør stå i loven. Det kan også være behov for andre lovendringer på samme tidspunkt, slik at merkostnaden ved å måtte foreta lovendringer ikke nødvendigvis vil være stor. Det foreslås derfor at bestemmelsene om justering av de beløpsmessige grensene beholdes i loven.

Ved justeringer av de beløpsmessige grensene kan det være tvil om de opprinnelige eller økte beløpene kan legges til grunn også når kriteriene for foregående år skal vurderes, det vil si for årene før justeringen foretas. Som det fremgår av avsnittet om *Inntreden og opphør* nedenfor, er det først når man overskrider grensene på balansedagen i to påfølgende regnskapsår at reglene for små foretak ikke kan benyttes (år 2). Utvalgets flertall legger til grunn at endringer av reglene som avgjør hvilke regnskapspliktige som er små foretak får virkning for årsregnskap som utarbeides etter at endringene er trådt i kraft, slik at det er de nye terskelverdiene mv. som skal anvendes for balansedagen og foregående balansedag. Det vil si at dersom endringene trer i kraft 1. januar 2005, avgjøres det ut fra de nye reglene om forenklingsreglene for små foretak kan anvendes på årsregnskapet for 2004 (som utarbeides i 2005). De nye terskelverdiene anvendes da på tallene fra årsregnskapene for 2003 og 2004.»

Et mindretall bestående av medlemmet Voldnes er uenig i flertallets forslag om å heve tersklene for at foretak skal klassifiseres som små foretak, jf. utredningen pkt. 6.4.3. Dette vil medføre at ytterligere flere foretak vil bli underlagt regnskapslovens forenklete regler, som er mindre omfattende og har flere valgmuligheter enn dersom foretaket ikke

kan klassifiseres i gruppen «små foretak». Mindretallet foreslår en videreføring av gjeldende regler for små foretak.

Ansatte

Utvalgets flertall foreslår at loven endres slik at antall ansatte erstattes med gjennomsnittlig antall ansatte, angitt som antall årsverk. Flertallet viser til at dette er en presisering av gjeldende rett i samsvar med Finansdepartementets uttalelse 24. juli 2001. Etter flertallets syn er dette en klargjøring av regelverket som bør framgå direkte av loven. Flertallet legger også vekt på at dette er en etablert praksis.

Mindretallet (medlemmet Voldnes) foreslår å beholde lovbestemmelsens ordlyd «antall ansatte», i betydningen antall personer tilknyttet virksomheten.

Inntreden og opphør

Når det gjelder spørsmålet om når inntreden og opphør av retten til å benytte forenklingsreglene oppstår, uttaler utvalget følgende (utredningen pkt. 6.4.2):

«NRS 8 om god regnskapsskikk for små foretak legger til grunn at regnskapsloven tillater bruk av reglene for små foretak først året etter at kriteriene er tilfredsstilt to år. I Danmark er det lagt til grunn at retten til å benytte reglene for små foretak inntre, i tråd med EF-retten, allerede samme år som kriteriene er tilfredsstilt to år på rad.

NRS 8 om god regnskapsskikk for små foretak legger til grunn at etter regnskapsloven kan reglene for små foretak bare benyttes i år 3 dersom vilkårene var oppfylt både i år 1 og i år 2. I Danmark er det lagt til grunn at plikten til å benytte de mer byrdefulle reglene, etter EF-retten, først inntre det andre året når foretaket ikke tilfredsstiller kriteriene to år på rad.

Tabell 6.2 viser at slik gjeldende regnskapslov har vært tolket i NRS 8, risikerer et foretak oftere å skifte mellom forenklete regler og ordinære regler, sammenlignet med fortolkningene som er lagt til grunn i Danmark. Skifte mellom regler kan medføre avvikende prinsippbruk fra år til år, og dermed manglende konsistens mellom år, og økt ressursbruk for regnskapsprodusentene til informasjonsinnhenting og bearbeiding i forbindelse med endringene. Det kan stilles krav til omarbeiding av sammenligningstall, men det medfører ytterligere økt ressursbruk for regnskapsprodusentene. Utvalget vil derfor foreslå at reglene klargjøres, og legger samme fortolkning til grunn som i Danmark. Dette vil redusere risikoen for hyppige overganger mellom regelsettene sammenlignet med gjeldende

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

regnskapslov og god regnskapsskikk for små foretak. Det skal også mer til før et lite foretak, som i en kort periode overskrider vilkårene, må benytte mer byrdefulle regler.

Nyetablerte foretak kan etter gjeldende regler bruke forenklingene for små foretak i etableringsåret. Med utvalgets forslag klargjøres det at bruk av reglene for små foretak forutsetter at vilkårene oppfylles på balansedagen i etableringsåret.

Reglene om inntreden og opphør gjelder i forhold til størrelseskriteriene. Ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap eller fra allmennaksjeselskap til aksjeselskap legges endret foretakskategori til grunn fra og med samme regnskapsår uten en tidsforskyvning på to år.»

I lys av dette foreslår utvalget å endre regnskapsloven § 1–6 slik at

- utgangspunktet er terskelverdiene for det aktuelle regnskapsår, det vil med andre ord si at for nyetablerte foretak er det forholdene i etableringsåret som avgjør om det tilhører kategorien små eller øvrige foretak i etableringsåret
- foretak som blir større skal være utenfor definisjonen to år på rad, i så fall blir foretaket i kategorien øvrige foretak fra og med det andre året
- foretak som blir mindre skal være innenfor definisjonen to år på rad, i så fall blir foretaket i kategorien små foretak fra og med det andre året.

Terskelverdier for konsernregnskapsplikt

Utvalget har vurdert om det bør fastsettes særskilte terskelverdier for konsernregnskapsplikt, slik det er anledning etter syvende selskapsrettsdirektiv artikkel 6 nr. 1, jf. fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 27. I den muntlige høringsrunden ba flere av høringsinstansene utvalget vurdere en økning av grensene for plikt til å utarbeide konsernregnskap. Både LO og Finansnæringsens Hovedorganisasjon uttrykte imidlertid ønske om å utvide plikten til konsernregnskap til å omfatte alle konserner uten unntak for små foretak. I lys av dette vurderte utvalget både å øke terskelverdiene, altså en utvidelse av unntaket, og en innstramming ved å redusere terskelverdiene for hvilke foretak som omfattes av unntaket.

I forhold til en mulig utvidelse av unntaket, viser utvalget til at konsernregnskapet har betydelig informasjonsverdi, særlig for konserner med mange selskaper eller komplisert konsernstruktur, ved at det gir en samlet regnskapsmessig oversikt over konsernet. Av hensyn til informasjonsverdien, foreslår ikke utvalget egne og høyere terskelverdier for konsernregnskapsplikt.

Utvalget foreslår heller ikke å stramme inn unntaket, slik at flere foretak omfattes av konsernregnskapsplikten. Utvalget anser at kostnad og nytte er rimelig godt balansert ved gjeldende unntak, og at en utvidelse av konsernregnskapsplikten vil pålegge små foretak vesentlige merkostnader i forhold til dagens regelverk. I denne sammenheng vektlegger også utvalget hensynet til at en utvidet konsernregnskapsplikt for små foretak vil pålegge norske foretak mer byrdefulle regler enn i blant annet Sverige og Danmark. En utvidelse kan derfor føre til at færre små foretak velger å registrere sitt morselskap og legge sitt hovedkontor til Norge. Utvalget går derfor inn for å videreføre gjeldende ordning med unntak for konsernregnskapsplikt for morselskap som er små foretak.

Et morselskap (konsernspiss) som er børsnotert, eller har et datterselskap som er børsnotert, kan etter direktivets regler ikke fritas fra konsernregnskapsplikt som følge av forenklede regler, jf. syvende selskapsrettsdirektiv artikkel 6 nr. 4. Utvalget foreslår at dette unntaket presiseres i lovteksten.

7.4 Høringsinstansenes merknader

Et klart flertall av høringsinstansene støtter utvalgets forslag om å øke terskelverdiene. Både *Den norske Revisorforening*, *Handels- og Servicenærings Hovedorganisasjon*, *Kommunal- og regionaldepartementet*, *Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening*, *Norsk Øko-forum*, *Nærings- og handelsdepartementet* og *Sparebankforeningen* slutter seg til forslaget.

Næringslivets Hovedorganisasjon uttaler følgende om forslaget:

«NHO støtter utvalgets forslag til endring av terskelverdiene for grenseverdiene for små foretak. Endringene er fornuftig i forhold til endringene i pengeverdi og er en tilpasning til EU direktivbestemmelser. På bakgrunn av IAS-ordningen vil man etter NHOs oppfatning komme til å se en stadig økende grad av konvergens mellom IAS regelverket og norsk regnskapslovgivning for øvrige foretak. IAS er ikke laget for små foretak, og en endring av regnskapsloven i IAS retning bør ikke gjelde disse. Det er derfor viktig også av denne grunn at man tilstreber en utvidelse i av hva som ansees som små foretak i dag i forhold til dagens terskler. Av de samme hensyn er det viktig at man vurderer tersklene regelmessig i tråd med endringene i EU-direktivene på dette området. NHO støtter derfor også den foreslåtte regularitet i endringene av terskelverdiene.»

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Også *Skattedirektoratet* støtter forslaget, og begrunner dette slik:

«I forbindelse med utvalgets høring, gikk Skattedirektoratet inn for at grenseverdiene for små foretak ble hevet. Vi begrunnet dette med at unntakene i vurderingsreglene for små foretak samstemmer mer med de skattemessige vurderingsreglene. Vi opplever at behandlingen av midlertidige forskjeller mellom skatt og regnskap, er et av de områder i regnskapsavleggelsen som mange foretak sliter med. For skatte-taten går det også med vesentlige ressurser til kontroll og avstemming. De justeringer av reglene for inntreden og uttreden fra unntaksordningen for små foretak, og bruken av begrepet årsverk som kriterium, finner vi også fornuftige.»

Finansnæringens Hovedorganisasjon går imidlertid mot forslaget, og uttaler:

«FNH mener at størrelsesdefinisjonen av små foretak heller bør strammes inn, slik at færre foretak gis anledning til å benytte de forenklete regnskapsreglene for små foretak. De omfattende forenklingene bidrar i betydelig grad til å svekke kvaliteten på små foretaks regnskaper. Særlig i forbindelse med kredittvurderinger er dette uheldig. Vi er enig i at regelverket bør åpne for en forenklet regnskapsavleggelse for små foretak. Imidlertid synes vi at man i forslaget går for langt når det gjelder å foreslå forenklinger for denne gruppen regnskapspliktig. En innstramning av størrelsesdefinisjonen av små foretak vil kunne bidra til å redusere de uheldige konsekvenser som følger av det forenklete regnskapsregelverket.»

Heller ikke *Statistisk sentralbyrå* støtter en økning av terskelverdiene, og uttaler:

«Med grensene for definisjon av små foretak som er satt i dagens regnskapslov, vil en svært stor andel (anslagsvis mellom 80 og 90 prosent) av foretakene komme inn under bestemmelsene om små foretak. De forenklete reglene for små foretak har dermed karakter av å være hovedreglene for regnskapsføringen i Norge, mens de alminnelige reglene vil være unntaksregler. Ved å heve grensene for små foretak ytterligere vil en enda større andel av foretakene kunne avlegge regnskapet etter disse bestemmelsene. Ut fra den sentrale plass regnskapsinformasjon har for økonomisk statistikk (jf. punkt 1) finner SSB det derfor ønskelig at dagens grenser for små foretak videreføres. Dette begrunnes også ut fra behovet for tilleggsinformasjon gjennom notekravene (jf. punktene 9.3 og 23).»

Forslaget om å presisere «antall ansatte» til «antall årsverk», blir støttet av et flertall av de høringsinstansene som har uttalt seg. *LO* slutter seg imidlertid ikke til forslaget, og ønsker å videreføre dagens ordlyd på dette punkt.

Bare *Skattedirektoratet* har hatt merknader til utvalgets forslag om å klargjøre loven slik at reglene om inntreden og opphør av retten til å benytte forenklingsreglene kommer i samsvar med den fortolkning av EF-rettens regler som legges til grunn i Danmark. Direktoratet støttet forslaget.

7.5 Departementets vurdering

Pengeverdijustering og beløpsmessige grenser

Departementet støtter forslaget fra utvalget om å heve terskelverdiene for små foretak til grensene som er fastsatt i fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 11. Endringen innebærer en tilpasning til gjeldende EU-rett. Formålet med forenklinger for små foretak er å redusere foretakenes utgifter til utarbeidelse av årsregnskap og årsberetning. Etter departementets oppfatning er det forsvarlig og ønskelig å tillate flere foretak å anvende forenklingsreglene ved å utvide grenseverdiene for små foretak. Departementet foreslår å sette grensene tilsvarende som direktivet.

De gjeldende terskelverdiene er fastsatt i direktiv 2003/38/EF, som trådte i kraft for EU 15. mai 2003. Beløpene i euro skal omregnes til norske kroner etter den kursen som ble publisert i De Europiske Fellesskaps Tidende denne dagen, jf. fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 11 tredje ledd. Kursen var 7,849 kroner per euro. Terskelverdiene etter direktivet i norske kroner utgjør dermed 57,29 millioner kroner for salgsinntekt og 28,64 millioner kroner for balansesum. Disse kan justeres opp med inntil 10 prosent. De tilsvarende terskelverdiene i den danske årsregnskapsloven ble endret i februar 2004 i samsvar med direktiv 2003/38/EF til henholdsvis 56 millioner danske kroner for salgsinntekt og 28 millioner danske kroner for balansesum. I Sverige defineres små foretak ut fra grenser for antall ansatte (10) og samlet verdi av eiendeler (24 millioner svenske kroner). Departementet har fått opplyst at Justisdepartementet i Sverige legger opp til å sende et forslag om økte grenseverdier i samsvar med direktivets system på høring i løpet av sommeren.

Utvalget foreslår videre at terskelverdiene for små foretak reguleres hvert femte år i samsvar med nye grenser i direktivene. Departementet legger opp til at beløpsgrensene vurderes ved hver en-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

dring av de tilsvarende beløpsgrensene etter EØS-reglene.

Ved justeringer av terskelverdiene reises spørsmålet om hvorvidt de opprinnelige eller økte beløpene skal legges til grunn også når kriteriene for foregående år skal vurderes, det vil si for årene før justeringen foretas. Departementet slutter seg til utvalgets forslag om at de nye terskelverdiene skal anvendes for balansedagen og foregående balansedag, jf. kravet om to års sammenhengende vurdering som er omtalt nedenfor i avsnittet «Inntreden og opphør». Departementet anser at det er bedre å knytte virkningstidspunktet for de nye terskelverdiene til balansedagen enn til tidspunktet for utarbeidelse av regnskapet (slik utvalget foreslår), og legger opp til å utforme bestemmelsen om ikrafttredelse i samsvar med det.

Ansatte

Utvalget foreslår å klargjøre at terskelverdiene for antall ansatte angis i antall årsverk. Departementet slutter seg til dette forslaget, som innebærer en lovfesting av etablert praksis.

Inntreden og opphør

Departementet anser det uheldig dersom en får hyppige skifter mellom forenklede regler og ordinære regler med avvikende prinsippbruk fra år til år for foretak som kun i enkeltår omfattes eller faller utenfor terskelverdiene for små foretak. Evalueringen av regnskapsloven har vist at de gjeldende reglene i regnskapsloven § 1–6 ikke i tilstrekkelig grad oppfyller dette formålet. En endring i samsvar med utvalgets forslag vil bidra til bedre kontinuitet i regnskapsføringen. Departementet slutter seg på denne bakgrunn til utvalgets forslag, og foreslår å klargjøre loven på dette punkt. Klargjøringen innebærer forsinket overgang ut fra gruppen små foretak og tilsvarende forsinket overgang inn i gruppen små foretak. Klargjøringen innebærer videre at nyetablerte foretak kan anvende de forenklede regnskapsreglene dersom vilkårene for dette er oppfylt på balansedagen i åpningsåret.

Reglene om inntreden og opphør gjelder i forhold til størrelseskriteriene. Ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap eller motsatt legges endret foretakskategori til grunn fra og med samme regnskapsår uten en tidsforskyvning på to år. Det samme vil gjelde ved notering på børs eller autorisert markedsplass (selv om det neppe er praktisk med notering av små foretak).

Terskelverdier for konsernregnskapsplikt

Departementet slutter seg til utvalgets forslag om å videreføre gjeldende ordning med unntak for konsernregnskapsplikt for små foretak. Departementet slutter seg også til utvalgets forslag om å presisere at morselskap som er børsnotert eller som har et datterselskap som er børsnotert ikke kan fritas for konsernregnskapsplikt som følge av forenklingsreglene. Presiseringen foreslås inntatt som nytt annet punktum i § 3–2 fjerde ledd.

Forslag

Departementet foreslår etter dette å oppregulere beløpsgrensene for små foretak, slik at foretak som på balansedagen oppfyller to av følgende tre vilkår anses som små foretak:

1. Salgsinntekt: 60 millioner kroner (opp fra 40 millioner),
2. Balansesum: 30 millioner kroner (opp fra 20 millioner),
3. Gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk.

Departementet foreslår videre å presisere at regnskapspliktige som ikke oppfyller vilkårene, men som oppfylte disse på foregående balansedag, likevel regnes som små foretak, og at regnskapspliktige som oppfyller vilkårene, men som ikke oppfylte disse på foregående balansedag likevel ikke regnes som små foretak. Departementet legger opp til at endringene skal få virkning for regnskapsår avsluttet 31. desember 2004 eller senere.

Departementet foreslår videre endringer i definisjonen av store foretak i regnskapsloven § 1–5 og i bestemmelsen om unntak fra konsernregnskapsplikt for små foretak i § 3–2 fjerde ledd, som presiserer at unntaket fra konsernregnskapsplikt for små foretak ikke gjelder morselskap som er notert på børs, autorisert markedsplass eller tilsvarende regulert marked i utlandet eller som har et notert datterselskap. Endringen i § 1–5 presiserer også at ikke bare regnskapspliktig som er notert på børs, men også regnskapspliktig som er notert på autorisert markedsplass eller tilsvarende regulert marked i utlandet, er store foretak og bl.a. ikke kan anvende forenklingsreglene for små foretak.

Det vises til lovforslaget del I (regnskapsloven) endringene i §§ 1–5, 1–6 og 3–2 fjerde ledd og del IX nr. 1.

8 Årsberetningen

8.1 Gjeldende rett

Kravene til årsberetningens innhold er regulert i regnskapsloven § 3–3, som lyder:

«I årsberetningen skal det gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives.

I årsberetningen skal det gis følgende opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift, jf. § 4–5:

1. Dersom forutsetning om fortsatt drift legges til grunn for årsregnskapet, skal det bekrefte at forutsetningen er til stede.
2. Dersom det er tvil om den regnskapspliktige kan fortsette virksomheten, skal det redegjøres for usikkerheten.
3. Viser balansen for et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap at selskapets egenkapital er mindre enn halvparten av aksjekapitalen, skal dette opplyses. Det skal opplyses om det er vurdert å treffe tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.
4. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet.

Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og en oversikt over iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Det skal opplyses særskilt om sykefravær, skader og ulykker.

Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger.

I årsberetningen skal det gis en utfyllende redegjørelse for årsregnskapet dersom en slik redegjørelse er av betydning for å bedømme stilling og resultat. Hvis det hefter vesentlig usikkerhet ved årsregnskapet, skal det også re-

degjøres for dette. Det samme gjelder ekstraordinære forhold som har påvirket årsregnskapet. Dersom det etter regnskapsårets slutt har inntruffet forhold av vesentlig betydning for stilling og resultat, skal det opplyses om dette.

Det skal gis en redegjørelse i årsberetningen som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling.

Det skal gis opplysninger om finansiell risiko som er av betydning for å bedømme foretakets eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat. Opplysningene skal omfatte mål og strategier som er fastsatt for styring av finansiell risiko, herunder strategien for sikring av hver hovedtype av planlagte transaksjoner der sikringsvurdering er benyttet. Det skal gjøres rede for foretakets eksponering mot markedsrisiko, kredittisiko og likviditetsrisiko.

Årsberetningen skal inneholde forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap.

Små foretak kan unnlate å gi opplysninger som nevnt i sjetten, syvende, åttende og niende ledd.»

8.2 EØS-rett

Årsberetning dekkes ikke av virkeområdet til forordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS), slik at bestemmelsene i regnskapsloven om årsberetning også vil gjelde for regnskapspliktige som utarbeider årsregnskap i samsvar med vedtatte IFRS etter forordningen i henhold til forslaget til ny § 3–9 i regnskapsloven. Det vises til den nærmere omtalen av dette i pkt. 3.2.5.

Direktiv 2003/51/EF om endringer i EUs regnskapsdirektiver endrer bestemmelsene om årsberetning i fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 46 (selskapsregnskapet) og syvende selskapsrettsdirektiv artikkel 36 (konsernregnskapet). Innlemmelsen av direktivet i EØS-avtalen er omtalt i pkt. 2.1.3. Opplysningskravene etter de to bestemmelsene er tilnærmet identiske. Her omtales derfor fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 46.

Direktiv 2003/51/EF endret den tidligere bestemmelsen i fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 46 nr. 1 om at årsberetningen som et minimum skulle «inneholde et pålitelig bilde av selskapets

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

forretningsmessige utvikling og av dets stilling». Etter endringen lyder bestemmelsen (uoffisiell norsk oversettelse):

- «1. a) Årsberetningen skal, som et minstekrav, inneholde en rettferdig oversikt over selskapets utvikling, resultat og stilling, sammen med en beskrivelse av de største risikoer og usikkerhetsfaktorer det står overfor.
- b) Oversikten skal være en balansert og omfattende analyse av selskapets utvikling, resultat og stilling, i samsvar med virksomhetens størrelse og kompleksitet.
- c) I den grad det er nødvendig for å forstå selskapets utvikling, resultat eller stilling, skal analysen inneholde både finansielle og, der det er hensiktsmessig, ikke-finansielle resultatnøkkeltall som er relevante for vedkommende virksomhet, herunder relevante opplysninger om miljø- og personalsaker.
- d) I sin analyse skal årsberetningen, der det er hensiktsmessig, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til be-løp oppført i årsregnskapet.»

Etter artikkel 46 nr. 3 kan medlemsstatene tillate at selskaper som omfattes av artikkel 11 (små foretak) ikke skal ha plikt til å utarbeide årsberetning. Etter artikkel 46 nytt nummer 4 kan medlemsstatene velge å frita selskaper som omfattes av artikkel 27 (mellomstore foretak) fra kravet i nr. 1 bokstav b) over, i den grad det gjelder ikke-finansielle opplysninger. Grensene for størrelsen på foretak etter henholdsvis artikkel 11 og 27 er omtalt i pkt. 7.2.

Det framgår av fortalen til direktiv 2003/51/EF at kravet om ikke-finansiell informasjon er i samsvar med EU-kommisjonens rekommandasjon om miljø. Etter rekommandasjonen pkt. 4.1 skal miljøopplysninger offentliggjøres i det omfang de er vesentlige for foretakets økonomiske stilling eller resultat. Det anbefales i pkt. 4.2 å gi nærmere spesifiserte opplysninger i årsberetningen når miljøspørsmål er relevante for virksomhetens økonomiske stilling, resultat eller utvikling, herunder opplysninger om:

- den strategi og de programmer virksomheten har utviklet på miljøbeskyttelsesområdet
- de forbedringer som er skjedd på miljøbeskyttelsesområdet etter innføringen av strategien
- i hvilken grad miljøtiltak er i overensstemmelse med gjeldende lovgivning eller foreslåtte lovendringer
- når relevant, kvantitativ informasjon om virksomhetens miljøresultater som forbruk av ener-

gi, materialer og vann samt utslipp og disponering

- henvisning til egen miljørapport, hvis en slik rapport finnes.

8.3 Lovutvalgets forslag

8.3.1 Årsberetningens formål

Utvalget viser til at årsberetningen sammen med årsregnskapet utgjør en viktig del av foretakets regnskapsinformasjon til foretakets interessegrupper. Det sentrale formålet med årsberetningen og årsregnskapet er å gi relevant informasjon om foretakets utvikling, resultat, finansielle stilling og risiko. Årsberetningen skal gi overordnet informasjon, og er ment å være utfyllende i forhold til den informasjon som gis i årsregnskapet. Utvalget foreslår derfor at kravene til innhold i årsberetningen endres noe slik at hovedinnholdet blir en redegjørelse som på overordnet nivå omhandler mål, måloppnåelse, fremtidsutsikter, risiko osv.

Utvalget har funnet det hensiktsmessig å foreslå en strukturendring i lovbestemmelsen. For å klargjøre hvilket formål som er det sentrale med årsberetningen, foreslås en formålsbestemmelse innledningsvis i § 3–3. Videre foreslås bestemmelsen inndelt etter virksomhetens art og sted, finansiell informasjon og til slutt andre forhold. Utvalget foreslår å formulere bestemmelsen slik at det ikke utelukkes at foretakene vil måtte gi opplysninger i tillegg til dem som følger av de opplistede kravene i de etterfølgende ledd. For små foretak vil denne forståelsen imidlertid ikke gjelde, fordi bestemmelsen inneholder en uttømmende opplisting av hvilke krav som gjelder for små foretak.

De enkelte selskapene står fritt til å utarbeide eventuelle egne ledelsesrapporter, såkalte «management discussion & analysis» – MD&A, både knyttet til finansiell gjennomgang, miljø og andre relevante forhold som ledelsen velger å fokusere på. Slike ledelsesrapporter avgis enten som en integrert del av en årsrapport eller i egne rapporter og vil normalt være mer omfattende og ha en større detaljeringsgrad enn det som er kravet til årsberetningen. Utvalget har vurdert om krav om slik ledelsesberetning bør lovfestes, men har kommet til at en lovfesting av slike ledelsesrapporter ikke er aktuelt.

Et mindretall bestående av medlemmet Voldnes er uenig i utvalgsflertallets avgrensning til at informasjonen skal være på et overordnet nivå, fordi den kan bidra til å skape uklare ansvarsforhold i forhold til den informasjonen som avgis fra foretaket. Dette

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

skyldes at utvalgsflertallet foreslår at årsberetningen skal inneholde bare overordnet informasjon som flertallet knytter til styrets rolle. Denne begrensningen finnes ikke i gjeldende regler. Mindretallet knytter styrets rolle til styrets ansvar og frykter at utvalgsflertallets forslag vil medføre en pulverisering av ansvaret som i dag påhviler styret. Dette kan ikke i tilstrekkelig grad avhjelpest ved at ledelsen kan komplettere informasjonen med andre rapporter. Mindretallet er på denne bakgrunn uenig i at formålsbestemmelsen skal avgrense informasjonen som avgis til et overordnet nivå.

Mindretallet er også av den oppfatning at utvalgsflertallets forslag til formålsbestemmelse utelukker andre formål med årsberetningen enn de som har som mål å analysere foretakets økonomiske stilling ved regnskapsårets slutt. Dette ivaretar først og fremst investor og andre brukergrupper som skal treffe kortsiktige, økonomiske beslutninger. Utvalgsflertallets forslag ivaretar i liten grad allmenne interesser og ansattes interesser som også har et langsiktig perspektiv. Mindretallet er av den oppfatning at også for en potensiell investor vil bortfall av slik informasjon være uheldig.

Mindretallet foreslår på denne bakgrunn at informasjonen i årsberetningen ikke skal begrenses til å være overordnet og at informasjonen ikke skal avgrenses ut fra kriteriet «...i den grad det er nødvendig for å forstå foretakets utvikling, resultat og økonomiske stilling».

8.3.2 Finansiell informasjon

Utvalget foreslår å videreføre kravet i § 3–3 første ledd om å gi informasjon om at det i årsberetningen skal gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives.

Kravet i regnskapsloven § 3–3 annet ledd om å gi opplysninger knyttet til forutsetningen om fortsatt drift er ikke regulert i regnskapsdirektivene. Utvalget foreslår å videreføre § 3–3 annet ledd nr. 1 og 2 som de står. Utvalget foreslår at kravet i annet ledd nr. 3 relateres til aksjelovens § 3–5 om styrets handleplikt ved redusert egenkapital

Kravet i annet ledd nr. 4 om å redegjøre for hvordan virkelig verdi er beregnet dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, kan etter utvalgets oppfatning også være hensiktsmessig å gi i noter. Det begrunnes med at formålet med notene er å gi utfyllende informasjon om resultatregnskap, balanse og kontantstrømoppstilling. Utvalget foreslår at kravet i annet ledd nr. 4 endres slik at det blir valgfritt om slik informasjon gis i årsberetningen eller i noter til årsregnskapet.

Videre foreslår utvalget en videreføring av be-

stemmelsen i § 3–3 sjette ledd om utfyllende redegjørelse for årsregnskapet. Bestemmelsen innebærer en utdyping av den forslåtte formålsbestemmelsen for årsberetningen. Bestemmelsen omfatter i dag ikke små foretak. Utvalget har imidlertid kommet til at en slik redegjørelse – når den er nødvendig – også bør omfatte små foretak fordi dette er sentral og viktig informasjon også for brukerne av små foretaks regnskaper. I henhold til direktiv 2003/51/EF artikkel 46 nr. 1 skal årsberetningen gi «at least a fair review of the development and performance of the company»s business and of its position, together with a description of the principal risks and uncertainties that it faces». Utvalget foreslår følgende nye bestemmelser til gjennomføring av de nye opplysningskravene etter direktiv 2003/51/EF:

«I den grad det er nødvendig for å forstå foretakets utvikling, resultat, finansielle stilling og risiki skal årsberetningen inneholde en redegjørelse om både finansielle og ikke-finansielle forhold som er relevante for det enkelte foretak, herunder opplysninger knyttet til arbeidsmiljøet og det ytre miljø. [forslag til regnskapsloven § 3–3 nytt første ledd]

Redegjørelsen skal være balansert og fyllestgjørende, hensyntatt foretakets størrelse og kompleksitet. Redegjørelsen skal, der det er relevant, henviser og gi ytterligere forklaringer til beløp som framgår av årsregnskapet. [forslaget § 3–3 nytt annet ledd]

[...]

Det skal gis en redegjørelse i årsberetningen som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling. Redegjørelsen skal også inneholde opplysninger om mål, måloppnåelse og risikoforhold og som utfyller den informasjonen som gis i årsregnskapet. [forslaget § 3–3 nytt fjerde ledd nr. 4]

Kravet etter forslaget om å gi en redegjørelse som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling, viderefører gjeldende bestemmelse i § 3–3 syvende ledd.

Det gjeldende kravet i § 3–3 niende ledd om disponering av overskudd eller dekning av tap, gjennomfører artikkel 50 i fjerde direktiv. Utvalget er av den oppfatning at det er like naturlig at slike opplysninger gis i årsregnskapet, enten i tilknytning til resultatregnskapet eller som en del av notene. Direktivbestemmelsen er ikke til hinder for en slik løsning. Utvalget foreslår derfor at det blir valgfritt om slik informasjon gis i årsberetningen, eller i årsregnskapet – i tilknytning til resultatregnskapet og/eller som noter. Utvalget foreslår at dette også skal gjelde for små foretak. Norsk RegnskapsStan-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

dard nr. 8 for små foretak krever at små foretak som unnlater å redegjøre for resultatdisponering i årsberetningen, skal gi de tilsvarende opplysningene i tilknytning til resultatregnskapet. Endringen innebærer således ingen realitetsendring for små foretak.

8.3.3 Ikke-finansiell informasjon

Utvalget drøfter i hvilken grad ikke-finansiell informasjon kreves fremlagt i årsberetningen, og uttaler at:

«Som nevnt i avsnitt 16.7.1 er det sentrale formålet med årsberetningen å gi relevant informasjon om foretakets resultat og finansielle stilling og risiko. I direktiv 2003/51/EF er dette klargjort også i forhold til opplysninger om miljø og ansatte, hvor det kun er nødvendig å gi slik informasjon dersom det er nødvendig å forstå foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling. I gjeldende regnskapslov er det imidlertid enkelte bestemmelser som har andre formål enn å gi relevant informasjon om foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling. Det er i den senere tid skjedd en gradvis økning av slike lovkrav. Foruten krav om opplysninger om arbeidsmiljø og påvirkning på ytre miljø, foreligger det nå også krav om opplysninger om likestilling i virksomheten, jf. § 3–3 fjerde ledd (i kraft 1. januar 2003). I tillegg er det i NOU 2002:12 foreslått et ytterligere lovkrav om opplysninger om etnisk diskriminering.

Etter utvalgets oppfatning er det viktig at norske regler på dette området harmoniseres med de regler man nå har vedtatt i EU gjennom direktiv 2003/51/EF. De hensyn som tidligere kunne begrunne særlige norske bestemmelser om rapportering av arbeidsmiljø og forhold knyttet til det ytre miljø, gjør seg etter utvalgets oppfatning ikke lengre gjeldende når det nå foreligger EU regler på området. Det vil derfor etter utvalgets oppfatning heller ikke være naturlig at det rapporteres særskilt i årsberetningen om likestilling, eventuelt om etnisk diskriminering (ref. ovennevnte forslag), med mindre omtale av slike forhold vil være nødvendig for å forstå foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling.

Utvalget registrerer at det er motstridende synspunkter om ikke-finansiell informasjon. De fleste av de instanser som ønsker å videreføre gjeldende bestemmelser er interessenter som ikke nødvendigvis kan regnes som sentrale brukere av regnskapsinformasjon generelt. Etter utvalgets vurdering bør informasjon i årsberetningen (og årsregnskapet) forbeholdes relevant informasjon for å bedømme foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling, og således være i samsvar med den nye bestemmelsen i di-

rektiv 2003/51/EF. Eventuell rapportering av miljø, arbeidsmiljø, likestilling og eventuelt andre forhold utover dette, bør etter utvalgets oppfatning derfor eventuelt skje i andre rapporter, for eksempel årsrapport. Samfunnsmessige behov for miljørapportering fra foretakene er også nå ivaretatt av miljøinformasjonsloven.

Innholdet i rapporteringsplikten vil etter utvalgets forslag endres i forhold til gjeldende rett. Hvilke foretak som skal omtale forhold vil måtte avgjøres konkrete, men etter utvalgets vurdering vil en rekke av de foretak som i dag omtaler miljøforhold i sin årsberetning fortsatt måtte gjøre det. Foretak som er underlagt konsesjon (utslippstillatelser) etter forurensningsloven vil for eksempel etter utvalgets oppfatning fortsatt normalt måtte omtale miljøforhold.»

Utvalget foreslår på denne bakgrunn at kravet i § 3–3 femte ledd om ytre miljø videreføres med den begrensning at opplysningene kun er pliktige dersom de er nødvendige for å forstå foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling. Utvalget foreslår også å endre første punktum i bestemmelsen, slik at «ikke ubetydelig» erstattes med «vesentlig». Endringen er ment å bidra til samordning med ISO sertifisering og EMAS registrering¹

Utvalget har videre vurdert om EU-kommisjonens rekommandasjon om regnskapsmessig behandling av miljøspørsmål bør være bindende for de foretak som vil være undergitt rapporteringsplikt etter utvalgets forslag. Utvalget mener imidlertid innholdet i rapporteringen på dette området bør utvikles gjennom god regnskapsskikk, og foreslår derfor ikke å gjøre rekommandasjonen bindende.

Når det gjelder spørsmålet om informasjon om arbeidsmiljø fortsatt skal inngå i årsberetningen, uttaler utvalget følgende:

«Utvalget foreslår at kravet i § 3–3 tredje ledd første punktum om arbeidsmiljø videreføres med den begrensning at opplysningene kun er

¹ Informasjon fra www.grip.no: «EMAS [Eco Management & Audit Scheme] er EU's miljøstyringssystem som ble innført i alle EU og EØS-land i 1995. Dette er en frivillig ordning for miljøregistrering av både offentlige og private virksomheter. EMAS kravene til selve miljøstyringssystem er lik kravene i ISO 14001 [internasjonal standard for miljøstyringssystem], men for EMAS-godkjenning må bedriften i tillegg beskrive kriteriene for valg av hvilke miljøpåvirkninger de vil arbeide med. Det legges mer vekt på at medarbeiderne i virksomheten skal trekkes med i prosessen, og virksomheten må årlig utgi en miljørapport som er åpen for allmennheten. Det må også innhentes en bekreftelse fra Forurensningsmyndighetene om at virksomheten driver i samsvar med norsk miljøregelverk før det søkes registrering i Brønnøysund-registeret. ISO 14001 og EMAS er våre to aktuelle internasjonale miljøledelsessystemer. ISO 14001 er globalt, mens EMAS er europeisk.»

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

pliktige dersom de er nødvendig for å forstå foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling.

Også forholdet til sykefravær mv. dekkes av EFs moderniseringsdirektiv. Utvalget anser også på dette området at det er viktig at norske regler harmoniseres med EUs, og at det derfor ikke er behov for særskilte norske regler om rapportering i årsberetning av slike forhold på tilsvarende måte som tidligere. En endring av bestemmelsen medfører imidlertid ikke at rapporteringsplikten bortfaller i sin helhet. De foretak hvor denne rapportering tidligere hadde særlig betydning for oppfølging av sykefravær, skader og andre forhold på arbeidsplassen, fordi foretaket hadde en høy frekvens av fravær mv, vil etter utvalgets oppfatning i det vesentlige fortsatt være omfattet av rapporteringsplikten. Rapporteringen vil imidlertid få et noe annet uttrykk, og det vil være omtale av forhold som påvirker foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling som omtales, fremfor rene statistikkvisninger.»

Ettersom direktiv 2003/51/EF ikke inneholder henvisninger til andre ikke-finansielle forhold, foreslår utvalget å fjerne kravet om informasjon om likestilling, og uttaler:

«Direktiv 2003/51/EF inneholder ingen eksplisitt henvisning til andre ikke-finansielle forhold enn miljø og arbeidsmiljø. Av hensyn til en harmonisering i forhold til direktiv 2003/51/EF er det heller ikke ønskelig med slike særlige norske krav. Utvalget foreslår at kravet i § 3–3 fjerde ledd om likestilling fjernes. I den grad slik informasjon er av betydning for å forstå utvikling, stilling og resultat, vil det også som følge av foreslått formålsbestemmelse være naturlig å gi slik informasjon, jf. forslaget til ny § 3–3 annet ledd. Med tilsvarende begrunnelse fraråder utvalget at foreslått opplysningskrav om etnisk diskriminering i NOU 2002:12 gjennomføres.»

Et mindretall bestående av medlemmet Voldnes er av den oppfatning at det bør være objektive krav til informasjon i årsberetningen og at kravet til informasjon ikke skal være underlagt en vurdering av hvorvidt det er nødvendig for å bedømme foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling. I den sammenheng vises det til mindretallets innvendinger til formålsbestemmelsen i utredningen pkt. 9.3.2. Mindretallet uttaler følgende:

«Informasjonsplikten i årsberetningen i henhold til dagens regler bidrar til å skape tillit og et godt samarbeidsklima. Kvaliteten på informasjon som gis i årsberetningen sikres best gjennom at styret er ansvarlig for den, noe som innebærer at den bør gis i årsberetningen. Der-

som denne typen informasjon ikke lenger skal være pliktig, vil det kunne bli en belastning for samarbeidsklimaet ved at representanter for de ansatte i hvert enkelt tilfelle må kreve informasjon som vedrører sentrale områder som for eksempel sykefravær og forskjellige likeverdsproblemer.

Når det gjelder arbeidsmiljøet spesielt minner mindretallet om at departementets begrunnelse for å pålegge absolutte informasjonskrav i forbindelse med regnskapsloven av 1998, blant annet i form av særskilte indikatorer, var knyttet til særlige samfunnshensyn. Mindretallet mener at utvalgsmindretallets forslag ikke ivaretar dette hensynet i tilstrekkelig grad. Opplysninger om for eksempel ulykker som har medført dødsfall vil bli underlagt en vurdering om i hvilken grad informasjonen er nødvendig for å forstå foretakets utvikling, resultat og økonomisk stilling. Dette mener mindretallet er svært uheldig.

Når det gjelder sykefraværet ble arbeidsmiljølovens § 14 endret våren 2003 for å presisere at det er arbeidsgivers plikt å gjennomføre systematisk forebyggende arbeidsmiljø- og tilretteleggingsarbeid. Det framgår av Ot.prp. nr. 18 (2002–2003) at dette omfatter systematisk arbeid med sykefravær. Mindretallet er av den oppfatning at en videreføring av de særskilte indikatorene for sykefravær, skader og ulykker i årsberetningen samsvarer med denne endringen. Mindretallet er enig i at opplysningsplikten om sykefravær ikke skal omfatte foretak med mindre enn 5 ansatte, i betydningen 5 personer tilknyttet virksomheten, av hensyn til personvernet.

Mindretallet foreslår en videreføring av dagens pliktige informasjon med hensyn til de særskilte indikatorene for sykefravær, skader og ulykker og at opplysningene om arbeidsmiljø og ytre miljø ikke skal være underlagt en vurdering av hvorvidt de er nødvendige for å forstå foretakets økonomiske stilling. Videre foreslår mindretallet at det skal opplyses om foretaket har inngått avtale om inkluderende arbeidsliv. Små foretak kan bare unntas fra nr. 4 i den grad foretaket ikke er et konsernselskap, jf. kapittel 2.»

8.4 Høringsinstansenes merknader

8.4.1 Årsberetningens formål

Finansnæringens Hovedorganisasjon og Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening støtter utvalgets forslag om å tydeliggjøre formålet med årsberetningen i samsvar med de endringer som følger av direktiv 2003/51/EF.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Kredittilsynet er i utgangspunktet positive til innføring av en formålsbestemmelse for årsberetningen, og viser til at en slik bestemmelse kan være egnet til å gi klarhet og skape oversikt over hva som er årsberetningens primære oppgave. *Tilsynet* har imidlertid følgende kommentarer til utvalgets forslag:

«Kredittilsynet har tidligere i høringsuttalelsen gitt uttrykk for at direktivets krav til at årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av foretakets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat, bør gjennomføres i utvalgets foreslåtte generelle formålsbestemmelse i ny § 3–1. Tilsvarende direktivkrav for årsberetningen (artikkel 46 nr 1a i fjerde direktiv) er at årsberetningen skal minst gi «fair review» av den regnskapspliktiges utvikling, resultat og stilling, sammen med en beskrivelse av hovedrisikoer og usikkerheter den regnskapspliktige står ovenfor. Begrepet «fair review» er et overordnet kvalitativt krav til den informasjonen som skal gis i årsberetningen, som etter Kredittilsynets vurdering ikke i tilstrekkelig grad er gjennomført, verken i gjeldende lovbestemmelse eller utvalgets foreslåtte bestemmelse om årsberetningen. Det kan her nevnes at det i den svenske årsredovisningslagen benyttes begrepet «rättvisande översikt», mens man i Danmark benytter begrepet «rettviseende bilde» i forhold til informasjonen i årsrapporten som sådan, herunder årsberetningen. Kredittilsynet foreslår at kravet til «fair review» oversettes med rettviseende oversikt (i tråd med det svenske begrepet) og inntas i § 3–3 første ledd. En mulig formulering i tråd med artikkel 46 nr 1a kan være:

’Årsberetningen skal i det meste gi en rettviseende oversikt over foretakets utvikling, resultat og stilling, sammen med en beskrivelse av hovedrisikoer og usikkerheter foretaket står ovenfor.’»

LO støtter mindretallets syn om at dagens bestemmelser for årsberetningen videreføres, det vil si uten formålsbestemmelse. *LO* viser til at formålsbestemmelsen vil begrense styrets ansvar, noe *LO* er kritisk til, særlig fordi forslag fra flertallet øker risikoen for feil i regnskapet. *LO* finner det videre naturlig at bedrifters samfunnsansvar er knyttet til rapporteringen i årsberetningen, av hensyn til ansvaret som er knyttet til denne.

Skattedirektoratet er i utgangspunktet enig med utvalgets flertall i at det er overordnet informasjon av betydning for forståelsen av selskapets drift og utvikling som bør fremgå av årsberetningen. Direktoratet er likevel skeptiske til formuleringen, og fryktet at mange regnskapsavleggere legger listen meget høyt for hva som anses som nødvendig infor-

masjon. Direktoratet foreslår derfor at bestemmelsen beholdes uendret.

8.4.2 Finansiell informasjon

Når det gjelder utvalgets forslag om endringer i kravene til finansiell informasjon, er det særlig utvalgets forslag om opplysninger om framtidig utvikling og finansiell risiko høringsinstansene har uttalt seg om. *Gruppen av store foretak* ønsker at utvalgets forslag endres, og uttaler at:

«Vi mener at lovteksten går for langt i forhold til Direktivets krav når det gjelder «opplysning om framtidig utvikling og finansiell risiko», jf NOU-en kapittel 16.7.6. Den foreslåtte lovteksten gir norske selskaper strengere krav til å gi slike opplysninger enn de EU – direktivene krever. Slik framtidinformasjon vil kunne være misvisende og internasjonalt er det restriksjoner i å gi slik informasjon. Videre vil det kunne gi uheldige konsekvenser for et foretak hvis utviklingen skulle bli annerledes enn forutsatt, idet ansvarsforhold knyttet til slik informasjon tilsier at det er betydelig risiko forbundet med dette. Således bør den foreslåtte bestemmelsen endres. Spesielt bør kravet om «..grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling» og «..opplysninger om mål og måloppnåelse...» tas ut.»

Heller ikke *Næringslivets Hovedorganisasjon* støtter utvalgets forslag om slike opplysninger. *Næringslivets Hovedorganisasjon* viser til at slik informasjon kan være misvisende, og at det internasjonalt er restriksjoner mot å gi slik informasjon. Det kunne gi uheldige konsekvenser for et foretak hvis utviklingen skulle bli annerledes enn forutsatt, og ansvarsforhold knyttet til slik informasjon tilsier at det er betydelig risiko ved dette.

8.4.3 Ikke-finansiell informasjon

Årsberetningens innretning

I høringen av NOU 2003: 23 ba departementet om høringsinstansenes syn på om samfunnsinformasjon bør kreves i eller utenfor årsberetningen. Med «samfunnsinformasjon» forstås her opplysninger om ikke-finansielle forhold som går ut over det som er nødvendig for å forstå den regnskapspliktiges utvikling, finansielle stilling, resultat og risikoer.

Et flertall av høringsinstansene går inn for at dersom de regnskapspliktige skal gi denne type informasjon, bør dette gis i årsberetningen. Blant de høringsinstanser som støtter dette, er *Enova*, *Finansnærings Hovedorganisasjon*, *GRIP* og *ProSus*. *Handels- og Servicenærings Hovedorganisasjon*

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

mener også at slik informasjon bør gis i årsberetningen, og uttaler følgende:

«Et eventuelt krav om slik tilleggsrapportering vil da fort kunne bli utvidet i forhold til dagens krav ved at diverse interesseorganisasjoner krever at det skal opplyses om ytterligere forhold enn det man kreve i dag. HSH mener man vil være bedre tjent med å beholde dagens ordning med å innta slike opplysninger i årsberetningen. Dette er en ordning foretakene er vant til.»

Norges Autoriserte Regnskapsførers Forening mener imidlertid at slik samfunnsinformasjon bør gis utenfor årsberetningen. *Foreningen* uttaler at:

«NARF mener at eventuell samfunnsinformasjon ikke bør kreves i, men i tilfelle i stedet utenfor årsberetningen. Dersom samfunnsinformasjon skal kreves utenfor årsberetningen bør det uansett gjøres unntak for små foretak ut fra en kost/nyttebetraktning. Kravene til ikke-finansiell informasjon er langt mer omfattende enn hva som anses å være relevant informasjon for regnskapsbrukerne i deres vurdering av foretakets økonomiske stilling og resultat. Dersom samfunnsrapporten underlegges tilsvarende krav som gjelder for årsberetningen når det gjelder undertegning av styremedlemmer, selskapsrettslig behandling, offentlighet og innsendingsplikt til Regnskapsregisteret vil dette medføre en kostnad og en byrde som ikke står i forhold til nytten for regnskapsbrukerne i de små foretakene.»

Også *Nærings- og handelsdepartementet* og *Oljeindustriens Landsforening* mener at tilleggsinformasjon bør gis utenfor årsberetningen.

Spørsmålet om begrensning av informasjon om ikke-finansielle forhold

Den norske Revisorforening og *Norsk Regnskapsstiftelse* støtter utvalgets forslag om å begrense pliktig informasjon om ikke-finansielle forhold til å gjelde kun dersom slik informasjon er nødvendig for å forstå foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling. Disse høringsinstansene ser det som særlig viktig at regnskapsloven ikke stiller strengere krav til opplysninger om ikke-finansiell informasjon enn det som følger av direktiv 2003/51/EF, og viser til at dette ellers kan være konkurransehemmende for norske foretak.

Også *Nærings- og handelsdepartementet*, *Næringslivets Hovedorganisasjon* og *Finansnæringens Hovedorganisasjon* støtter utvalgets forslag om slik begrensning som foreslått.

GRIP mener samfunnsinformasjonen ikke er mulig å skille fra ikke-finansiell informasjon, fordi

det er opp til markedet (investorene) å vurdere hvilken informasjon som de tror vil påvirke finansielle resultater i fremtiden. Noen fond bruker bevisst «ikke-finansiell informasjon/samfunnsinformasjon» for å prøve å få en høyere risikjustert avkastning. Det er styrets årsberetning som er den «solide» kanalen ut fra styret. Det er den som signeres og sendes til Brønnøysund. Det er den som har en klar juridisk status. Det er ikke mange andre kanaler som kan «konkurrere», og derfor er det også sterke ønsker om at kanalen skal inneholde all informasjon som interessegruppene ønsker. Informasjon i andre kanaler er «mindreverdig» informasjon.

Bellona uttaler følgende for så vidt gjelder miljøinformasjon:

«Bellona er klar over at det sentrale formålet med årsberetningen er å gi relevant informasjon om foretakets resultat og finansielle stilling og risiko. Slik sett kan det sies at miljøinformasjon som ikke tjener dette formålet, ikke bør reguleres gjennom regnskapsloven. Etter Bellonas syn bør imidlertid ikke en slik tankegang gis gjennomslag. Miljøopplysninger inntatt i årsberetningen vil ha en selvstendig informasjonsverdi, ut over det rent finansielle. Årsberetningene gjør slik informasjon lett tilgjengelig for publikum og det bør derfor fortsatt gjelde en plikt til å innta slike opplysninger i årsberetningen.

I NOU'en hevdes det at det ikke er betenkeligheter med å snevre inn plikten til miljøopplysninger i regnskapsloven fordi det nylig er vedtatt en lov om rett til miljøinformasjon. Etter NOU 2003:23 sitt syn er samfunnsmessige behov for miljørapportering fra foretakene ivarettatt av miljøinformasjonsloven. Den nylig vedtatte miljøinformasjonsloven som ventes å tre i kraft 1. januar 2004, vil rett nok bidra til at det blir enklere å skaffe seg relevant miljøinformasjon. Denne loven forutsetter imidlertid at den som ønsker miljøopplysninger må be om det; virksomheter har etter loven ingen plikt til å gi miljøopplysninger på eget initiativ. Reglene i regnskapsloven vil dermed ha selvstendig betydning ved siden av miljøinformasjonsloven idet disse pålegger virksomheter en aktiv opplysningsplikt, ikke bare en passiv.

Videre må det trekkes frem at Norge har undertegnet Århus-konvensjonen om retten til miljøinformasjon. Etter Bellonas oppfatning vil det harmonere dårlig med konvensjonsforpliktelsene og lovverket for øvrig å revidere regnskapsloven på en måte som innebærer en svekkelse av allmennhetens tilgang til miljøopplysninger.

Bellona ønsker på denne bakgrunn at ordlyden, slik den er i dag, beholdes.»

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Miljøverndepartementet viser til utvalgets forslag om miljøopplysninger i årsberetningen og endringene i kravet til årsberetningen i direktiv 2003/51/EF «moderniseringsdirektivet», og uttaler:

«Miljøverndepartementet slutter seg til at hovedformålet med miljøopplysninger i årsberetningen er å gi nødvendig informasjon for å forstå den regnskapspliktiges utvikling, resultat og finansielle stilling. Den regelen som nå er vedtatt i EU må ses i sammenheng med EUs arbeid de siste årene, som har hatt som mål å styrke kvalitet og tilgang til opplysninger om miljøforhold fra virksomheter i regnskapssammenheng. Dette har vært et prioritert område med støtte i både femte og sjette miljøhandlingsprogram. Et viktig grunnlag for senere direktivendringer, deriblant «moderniseringsdirektivet», er Kommisjonens rekommandasjon av 30. mai 2001 om anerkjennelse, vurdering og framlegging av miljøspørsmål i selskapers årsregnskap og årsberetning (jf. vedlegg 6 til utredningen).

Rekommandasjonen redegjør for hvilke miljøopplysninger i årsberetningen som er relevant for å opplyse om den regnskapspliktiges utvikling, resultat og finansielle stilling. [se omtalen i pkt. 8.2 ...] Miljøverndepartementet mener EUs rekommandasjon på en god måte får fram hvilke opplysninger EU mener det er viktig at virksomhetene bør fremlegge i sin årsberetning, og som er relevante for at virksomhetens interessenter skal kunne forstå den regnskapspliktiges utvikling, resultat og finansielle stilling. Regnskapslovutvalget foreslår å erstatte dagens ordlyd med ordlyden fra EUs endringsdirektiv 2003/51 «moderniseringsdirektivet». Det er viktig å ta hensyn til bedriftenes behov for å på en enkel måte kunne vurdere om de blir berørt av regelverket og hva de skal rapportere om. Derfor bør det framgå klart av forarbeidene til bestemmelsen i regnskapsloven at den er ment å ha innhold i tråd med EUs rekommandasjon. Siden direktivets ordlyd er så vidt knapp, kunne det med fordel vurderes å ta inn i lovteksten punktene a-e fra Kommisjonens rekommandasjon i noe bearbeidet form, slik at loven mer uttømmende og direkte gir uttrykk for hva som kreves av den enkelte virksomhet.»

Miljøverndepartementet er i tvil om utvalgets forslag om at det bare skal opplyses om miljøvirkninger som har «vesentlig» påvirkning på miljøet vil være i samsvar med direktiv 2003/51/EF og uttaler:

«Utvalgets forslag om å kombinere kravet om å gi opplysninger som har relevans for å vurdere bedriftens økonomiske stilling med et krav om at opplysningene også må ha vesentlig virkning på miljøet, medfører et kriterium som direktivet

ikke opererer med, og som fremtrer som kumulativt. Utvalgets forslag ser ut til å resultere i en snevrere informasjonsplikt enn direktivets. Miljøverndepartementet er derfor i tvil om dette implementerer direktivet på en riktig måte. Vi er imidlertid enig i behovet for å begrense virkeområdet for loven på en fornuftig måte og ser behov for at det gås nærmere inn på disse spørsmålene i det videre lovarbeidet.»

Miljøverndepartementet mener at bedriftenes størrelse ikke nødvendigvis er avgjørende for miljøpåvirkningen, og at en bestemmelse som unntar små foretak fra opplysningskravene derfor kan avskjære verdifull miljøinformasjon.

8.5 Departementets vurdering

8.5.1 Årsberetningens formål

Etter utvalgets vurdering (flertallet) er det sentrale formålet med årsberetningen å gi relevant informasjon om foretakets resultat, finansielle stilling og risiko, og går inn for at årsberetningen forbeholdes finansiell informasjon. Flertallet foreslår ut fra dette at rammene for opplysningskravene i årsberetningen skal være opplysninger som er nødvendig for å forstå foretakets utvikling, finansielle stilling og resultat, hensyntatt foretakets størrelse og kompleksitet. Mindretallet mener at årsberetningen også bør inneholde krav om å gi viktig informasjon om andre forhold, og går konkret inn for å beholde og til dels utvide de gjeldende kravene til miljø- og likestillingsopplysninger i årsberetningen samt nye opplysningskrav om lederlønnspolitik og om det er inngått avtale om inkluderende arbeidsliv.

Departementet presiserte i høringsbrevet at omfanget av de gjeldende opplysningskravene om ikke-finansielle forhold ikke var gjenstand for høringen, bare om disse opplysningene burde kreves i eller utenfor årsberetningen. Departementet har derfor ikke vurdert nærmere innspillene fra enkelte instanser i høringen om å fjerne disse opplysningskravene.

Departementet har merket seg at et klart flertall av de høringsinstansene som tar opp hvor disse opplysningene bør gis, tar til orde for at opplysningene skal gis i årsberetningen. Departementet slutter seg til dette standpunktet, og viser til at publisering i årsberetningen innebærer videreføring av opplysningskravene innen en kjent ramme. Departementet går etter dette inn for at de gjeldende opplysningskravene om ikke-finansielle forhold blir videreført i årsberetningen, uten at de begrenses til det som er nødvendig for å forstå foretakets utvik-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

ling, finansielle stilling og resultat. Det vises i denne sammenheng til omtalen i Ot.prp. nr. 42 (1997–98) pkt. 11.5 om lov om årsregnskap m.v. av hensikten med kravene til miljørapportering:

«Et krav om redegjørelse i årsberetningen for forhold ved virksomheten som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø, gir grunnlag for å vurdere den virksomhet foretaket driver i en miljømessig sammenheng, og gir et bilde av selskapets miljømessige forpliktelser og utviklingsmuligheter. Miljørapporteringen vil kunne ha en positiv effekt på selskapets miljø-satsing. F.eks. vil den kunne bidra til å skjerpe styrets oppmerksomhet og ansvarsbevissthet om miljøforhold, og det vil kunne bevisstgjøre selskapets administrasjon om de forhold ved virksomheten som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Slik informasjon kan være av betydelig interesse for aksjeeiere, investorer, kredittgivere, ansatte i virksomheten, myndigheter og allmennheten.»

Departementet legger i samsvar med utvalgets vurdering vekt på at årsberetningen bør være et dokument der ledelsen og styret presenterer sentrale forretningsmessige forhold og utviklingstrekk ved virksomheten og sine overordnede planer for hvordan virksomheten skal drives videre. De lovfestede minstekravene for årsberetningen bør utformes med sikte på å være etterprøvbare og de må ta hensyn til de store variasjonene det er mellom bedriftene. Slike minstekrav kan derfor ikke omfatte krav som fullt ut vil dekke en målsetting som nevnt.

Departementet anser at det bør legges til rette ved utformingen av lovkravene om årsberetningens innhold for en klarere prinsipiell inndeling mellom finansiell og ikke-finansiell informasjon i årsberetningen, og har søkt å utforme lovforslaget i samsvar med dette. Formålet er å sikre at både sentral finansiell informasjon og ikke-finansiell informasjon skal bli mest mulig tilgjengelig for brukerne av årsberetningen. Skillet mellom finansiell og ikke-finansiell informasjon er imidlertid ikke nødvendigvis like relevant eller hensiktsmessig i alle sammenhenger. Lovkravene etter forslaget vil derfor ikke hindre at nært forbundne finansielle og ikke-finansielle forhold, for eksempel knyttet til miljø, presenteres samlet i årsberetningen.

Utvalget har avvist å lovfeste krav om en egen ledelsesrapport fra administrasjonen i selskapene, en såkalt «Management Discussion and Analysis – MD&A». Slike rapporter kreves blant annet av børsnoterte foretak i USA. Departementet anser at informasjonen som gis i slike rapporter kan være både nyttig og ønskelig. Departementet mener imidlertid at de opplysningskravene som stilles i

regnskapsloven bør følge de alminnelige ansvarsforhold for styret som er trukket opp i loven. Departementet går derfor ikke inn for å fastsette krav om en egen ledelsesrapport i regnskapsloven. Dette er imidlertid ikke til hinder for at MD&A utarbeides på annet grunnlag, som for eksempel anbefaling/krav fra børsen eller standard for beste praksis som Finansanalytikerforeningen har utarbeidet.

Departementet foreslår at det presiseres at for regnskapspliktige som utarbeider konsernregnskap (morselskap), skal årsberetningen dekke både den regnskapspliktiges virksomhet og virksomheten i konsernet.

Departementet legger vekt på at forenklingmulighetene for små foretak skal være enkelt tilgjengelige for de aktuelle foretakene. Departementet foreslår derfor at kravene til årsberetning for små foretak skilles ut i en egen bestemmelse i regnskapsloven. Årsberetningens innhold for små foretak er særskilt omtalt i pkt. 8.5.4 nedenfor.

8.5.2 Finansiell informasjon

Departementet mener at de nye kravene etter EØS-reglene som svarer til direktiv 2003/51/EF om (se pkt. 8.2) om å analysere selskapets utvikling, resultat og stilling og beskrive vesentlige risikoer og usikkerhetsfaktorer i årsberetningen, bør gjennomføres i nært samsvar med utformingen av direktivet. Departementet anser at dette, i større grad enn utvalgets forslag, vil sikre korrekt oppfyllelse av direktivforpliktelsene og bidra til harmonisering med opplysningskravene i andre EØS-land. Departementet foreslår visse tilpasninger til den norske oversettelsen av direktivet. Departementet legger til grunn at innholdet av opplysningskravene tilsvare utvalgets forslag.

Enkelte høringsinstanser har innvendinger mot kravet om at det skal gis en redegjørelse i årsberetningen som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling og mot utvalgets forslag om at redegjørelsen også skal inneholde opplysninger om mål, måloppnåelse og risikoforhold og som utfyller den informasjonen som gis i årsregnskapet. Disse viser til at kravene pålegger norske regnskapspliktige særskilte opplysningskrav. Etter regnskapsloven § 3–3 syvende ledd gjelder det et krav om å gi en redegjørelse som gir grunnlag for å bedømme den regnskapspliktiges framtidige utvikling. Bestemmelsen gjennomfører fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 46 nr. 2 bokstav b om at årsberetningen skal indikere selskapets sannsynlige framtidige utvikling. Departementet foreslår å videreføre kravet sammen med de nye opplysningskravene til gjennomføring av direktiv

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

2003/51/EF. Departementet legger til grunn at dette kravet ikke innebærer at foretaket selv skal legge fram en vurdering i årsberetningen av den framtidige utviklingen til foretaket, men at det skal gis opplysninger som setter regnskapsbrukeren i stand til å foreta en slik vurdering. Etter den danske årsregnskapsloven § 99 skal mellomstore og store foretak (balansesum 119 millioner kroner, salgsinntekt 238 millioner kroner, antall ansatte 250) «beskrive virksomhedens forventede utvikling, herunder særlige forudsætninger og usikre faktorer, som ledelsen har lagt til grunn for beskrivelsen». Departementet foreslår som nevnt ikke et tilsvarende krav om å opplyse om forventet utvikling i regnskapsloven. Etter den danske loven § 100 skal årsberetningen «beskrive årets resultat sammenholdt med den forventede utvikling ifølge den senest offentliggjorte årsrapport og begrunde avvikelser i resultatet i forhold hertil». Den siste bestemmelsen innebærer et krav om å opplyse om innfrielsen av tidligere opplyste forventninger. Departementet anser at et slikt opplysningskrav vil fylle et relevant informasjonsbehov og være en hensiktsmessig oppfølging av utvalgets forslag om å gi opplysninger om mål og måloppnåelse.

Departementet foreslår etter dette nye krav om at årsberetningen minst skal omfatte en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer den regnskapspliktige står overfor. Oversikten skal være en balansert og fyllestgjørende analyse av utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet. I den grad det er nødvendig for å forstå den regnskapspliktiges utvikling, resultat eller stilling, skal analysen etter forslaget inneholde både finansielle og, der det passer, ikke-finansielle sentrale resultatindikatorer relevante for den aktuelle virksomheten, inkludert opplysninger om miljø- og personalsaker. I sin analyse skal årsberetningen etter forslaget, der det passer, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet.

Departementet anser at disse opplysningskravene vil gjøre de gjeldende kravene i regnskapsloven § 3-3 sjette ledd om å gi en utfyllende redegjørelse for årsregnskapet i årsberetningen overflødig, og foreslår at disse ikke blir videreført.

Det foreslås å videreføre at det skal gis en redegjørelse som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling. Det foreslås et nytt krav om at regnskapspliktig som i foregående årsberetning eller årsregnskap har angitt resultat-

mål eller gitt andre opplysninger om forventet utvikling, skal opplyse om forventningene er i samsvar med årets resultat og begrunne eventuelle avvik.

Departementet foreslår å videreføre opplysningskravene i § 3-3 annet ledd om forutsetningen om fortsatt drift. Departementet mener, i likhet med utvalget, at kravet i § 3-3 annet ledd nr. 3 om å opplyse om det dersom balansen for et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap viser at selskapets egenkapital er mindre enn halvparten av aksjekapitalen, bør knyttes opp mot handleplikten ved tap av aksjekapital i aksjelovene § 3-5. Dette er i samsvar med innspill utvalget har fått i evalueringen av regnskapsloven. Det foreslås at dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven eller allmennaksjeloven § 3-5, skal det opplyses om det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet. Departementet slutter seg videre til utvalgets vurdering av at plikten etter § 3-3 annet ledd nr. 4 til å redegjøre for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, i stedet bør kunne oppfylles ved å gi opplysninger i noter til årsregnskapet. Departementet foreslår derfor at plikten til å redegjøre for beregningen i årsberetningen ikke gjelder dersom dette framgår av årsregnskapet.

Departementet foreslår også å videreføre § 3-3 første ledd om å gi opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives, men med et tillegg som i samsvar med fjerde selskapsrettsdirektiv artikkel 46 nr. 2 bokstav e presiserer at dette inkluderer opplysning om eventuelle filialer.

Departementet foreslår å videreføre § 3-3 niende ledd om at årsberetningen skal inneholde forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap. I likhet med utvalget anser departementet at resultatdisponeringen i stedet bør kunne framgå av årsregnskapet, enten i noter eller i tilknytning til resultatregnskapet. Departementet foreslår derfor at plikten til å opplyse om dette i årsberetningen ikke gjelder dersom resultatdisponeringen framgår av årsregnskapet.

8.5.3 Ikke-finansiell informasjon

Det vises til vurderingen i pkt. 8.5.1 av at ikke-finansiell informasjon fortsatt bør kreves i årsberetningen.

Departementet anser at kravet om ikke-finansiell informasjon bør underlegges objektive krav, slik at det ikke blir opp til hvert enkelt foretak å vurdere i hvilken utstrekning slik informasjon skal gis. En

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

slik begrensning kan åpne for at enkelte foretak vil legge listen høyt i forhold til hvilken informasjon som skal gis. Dette vil svekke begrunnelsen for å ha krav om ikke-finansiell informasjon i årsberetningen, som nettopp er å bevisstgjøre selskapets administrasjon og styre om denne typen forhold ved foretaket. Videre legger departementet til grunn at også slik ikke-finansiell informasjon vil kunne være av betydning for investorer og andre regnskapsbrukere ved vurderingen av foretaket. Departementet foreslår på dette grunnlag ikke å følge utvalgsflertallets forslag om å begrense kravet om slik informasjon til kun å omfatte informasjon som er nødvendig for å forstå foretakets utvikling, resultat og finansielle stilling.

Utvalget har foreslått å endre ordlyden i bestemmelsen om at det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø, slik at «ikke ubetydelig» erstattes med «vesentlig». Departementet viser til at dette nylig ble vurdert i forbindelse med lov om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet (miljøinformasjonsloven), og at samme formulering er brukt i miljøinformasjonsloven. Departementet anser at det derfor ikke er hensiktsmessig å endre regnskapsloven slik utvalget foreslår.

Etter utvalgets vurdering bør ikke EU-Kommisjonens miljørekommandasjon være bindende for norske foretak. Departementet anser i tråd med dette at det ikke vil være hensiktsmessig å gjennomføre alle enkelthetene i rekommandasjonen, inkludert miljøopplysninger i årsberetningen, i regnskapsloven. Det er mer hensiktsmessig at dette følges opp gjennom utvikling av regnskapsstandarder om årsberetning og miljøinformasjon. Departementet forutsetter at kravene i rekommandasjonen skal danne utgangspunkt for god praksis for miljørelatert regnskapsføring og miljøopplysninger i årsberetningen.

8.5.4 Årsberetningen for små foretak

EØS-reglene etter regnskapsdirektivene tillater medlemsstatene å unnta små foretak fra plikten til å utarbeide årsberetning, og vi står også fritt etter EØS-reglene til å fastsette forenklede krav til årsberetningen for små foretak. Departementet mener i likhet med utvalget at små foretak fortsatt bør ha plikt til å utarbeide årsberetning etter forenklede regler. Det har ikke kommet innvendinger mot dette i høringen. Som nevnt i pkt. 8.5.1 foreslår departementet å sikre tilgjengeligheten ved å skille ut

reglene om årsberetning for små foretak i en egen bestemmelse i regnskapsloven.

Utvalget foreslår at også små foretak, i motsetning til etter gjeldende regler, skal redegjøre for årsregnskapet og gi overordnet informasjon om forretningsmessige forhold i årsberetningen. Departementet er enig i at det bør stilles visse minstekrav til slike opplysninger i årsberetningen for små foretak. Departementet foreslår derfor at også små foretak skal omfattes av et overordnet krav om å gi en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av virksomheten og av dens stilling. Departementet foreslår at årsberetningen også for små foretak skal inneholde forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap dersom dette ikke framgår av årsregnskapet. Departementet foreslår å videreføre at også små foretak skal gi opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift. Det gjeldende unntaket for små foretak fra kravet om utfyllende redegjørelse for årsregnskapet, er i Ot.prp. nr. 42 (1997–98) pkt. 11.5 begrunnet med forenklingshensyn og at årsregnskapet normalt gir tilstrekkelig informasjon til brukerne av regnskapene til små foretak. Departementet mener disse forholdene har tilsvarende vekt i dag, og foreslår derfor ikke at årsberetningen til små foretak skal inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet.

Etter departementets forslag pålegges ikke små foretak særskilte krav om å:

- beskrive sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor,
- analysere virksomhetens utvikling, resultat og stilling,
- gi henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet,
- gi en redegjørelse som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling,
- opplyse om tidligere angitte forventninger er i samsvar med årets resultat og begrunne eventuelle avvik og
- gi opplysninger om finansiell risiko og riskostyring (utvalget foreslår også unntak).

Slike forhold må likevel dekkes dersom det er nødvendig for å oppfylle det overordnede opplysningskravet om å gi en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling. Opplysningsplikten er imidlertid forutsatt å være vesentlig mindre omfattende enn for øvrige foretak.

Departementet foreslår å videreføre de gjeldende kravene for små foretak til å gi de samme opplysninger om ikke-finansielle forhold som øvrige foretak. Den foreslåtte begrensningen av plikten til å opplyse særskilt om sykefravær til regnskapspliktige som i regnskapsåret har sysselsatt minst 5 års-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

verk (se pkt. 8.5.3), vil først og fremst ha betydning for små foretak.

8.5.5 Oppsummering av departementets forslag

Departementet foreslår en ny § 3–3 om årsberetningens innhold for små foretak:

«I årsberetningen skal det gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer.

Årsberetningen skal minst omfatte en rettvissende oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling.

I årsberetningen skal det gis følgende opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift, jf. § 4–5:

1. Dersom forutsetning om fortsatt drift legges til grunn for årsregnskapet, skal det bekrefte at forutsetningen er til stede.
2. Dersom det er tvil om den regnskapspliktige kan fortsette virksomheten, skal det redegjøres for usikkerheten.
3. Dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven eller allmennaksjeloven § 3–5, skal det opplyses om det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.
4. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avviking er beregnet dersom dette ikke fremgår i note til årsregnskapet.

Årsberetningen skal inneholde forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap dersom dette ikke framgår av årsregnskapet.

Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og en oversikt over iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Det skal opplyses særskilt om skader og ulykker. Regnskapspliktig som i regnskapsåret har sysselsatt minst 5 årsverk, skal i tillegg opplyse særskilt om sykefravær.

Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold

ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger.

For små foretak som utarbeider konsernregnskap, skal årsberetningen også dekke virksomheten i konsernet.»

Departementet foreslår at bestemmelsene om årsregnskap for øvrige foretak videreføres i en ny § 3–3 a om årsberetningens innhold for regnskapspliktige som ikke er små foretak:

«I årsberetningen skal det gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer.

Årsberetningen skal minst omfatte en rettvissende oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer den regnskapspliktige står overfor. Redegjørelsen skal være en balansert og fyllestgjørende analyse av utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet.

I den grad det er nødvendig for å forstå den regnskapspliktiges utvikling, resultat eller stilling, skal analysen nevnt i annet ledd inneholde både finansielle og, der det passer, ikke-finansielle sentrale resultatindikatorer relevante for den aktuelle virksomheten, inkludert opplysninger om miljø- og personalsaker.

I sin analyse skal årsberetningen, der det passer, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet.

Det skal gis en redegjørelse i årsberetningen som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling. Regnskapspliktig som i foregående årsberetning eller årsregnskap har angitt resultatmål eller gitt andre opplysninger om forventet utvikling, skal opplyse om forventningene er i samsvar med årets resultat og begrunne eventuelle avvik.

Det skal gis opplysninger om finansiell risiko som er av betydning for å bedømme foretakets eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat. Opplysningene skal omfatte mål og strategier som er fastsatt for styring av finansiell risiko, herunder strategien for sikring av hver hovedtype av planlagte transaksjoner der sikringsvurdering er benyttet. Det skal gjøres rede for foretakets eksponering mot markedsrisiko, kreditrisiko og likviditetsrisiko.

I årsberetningen skal det gis følgende opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift, jf. § 4–5:

1. Dersom forutsetning om fortsatt drift legges til grunn for årsregnskapet, skal det bekrefte at forutsetningen er til stede.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

2. Dersom det er tvil om den regnskapspliktige kan fortsette virksomheten, skal det redegjøres for usikkerheten.
3. Dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven eller allmennaksjeloven § 3–5, skal det opplyses om det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.
4. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet dersom dette ikke fremgår i note til årsregnskapet.

Årsberetningen skal inneholde forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap dersom dette ikke framgår av årsregnskapet.

Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og en oversikt over iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Det skal opplyses særskilt om skader og ulykker. Regnskapspliktig som i regnskapsåret har sysselsatt minst 5 årsverk, skal i tillegg opplyse særskilt om sykefravær.

Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger.

For regnskapspliktig som utarbeider konsernregnskap, skal årsberetningen også dekke virksomheten i konsernet.»

Det vises til lovforslaget del I (regnskapsloven) endringene i § 3–3 og ny § 3–3 a.

9 Andre lovendringer

9.1 Sparebanker – endring av sammensetningen av forstanderskapet

9.1.1 Bakgrunn for forslaget

I Banklovkommisjonens utredning nr. 4, NOU 1998:14 Finansforetak m.v. er det foreslått endringer i regelverket om finansforetakenes organer, herunder sammensetningen av forstanderskapene i sparebankene. Kommisjonen har også foreslått et forbud for daglig leder mot å være medlem i styret.

Ved brev 15. mars 2004 ber Sparebankforeningen departementet om å forsere behandlingen av Banklovkommisjonens forslag for så vidt gjelder endringer i sammensetningen av forstanderskapene i sparebankene. Sparebankforeningen ber samtidig departementet følge opp forslaget fra kommisjonen om å innføre et forbud mot at daglig leder er medlem av styret.

På bakgrunn av Sparebankforeningens henvendelse ønsker departementet å fremme forslag om endringer i sparebankloven for så vidt gjelder sammensetningen av forstanderskapene i sparebankene. Forslaget om å innføre et forbud mot at daglig leder er medlem av styret, vil vurderes i tilknytning til den mer generelle oppfølgingen av NOU 1998:14.

9.1.2 Gjeldende rett

Forstanderskapet er det øverste organ i en sparebank. Lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker (sparebankloven) § 8 skal sikre spredning av innflytelse i forstanderskapet. Etter sparebankloven § 8 annet ledd skal forstanderskapet ha like mange medlemmer valgt av sparebankens innskyttere og av kommunestyret. Videre skal en fjerdedel av forstanderskapets medlemmer og varamedlemmer velges av og blant de ansatte. Minst en femdel og ikke mer enn to femdel av forstanderskapets medlemmer og varamedlemmer velges av eiere av grunnfondsbevis. Sammensetningen av forstanderskapet er altså regulert gjennom angivelse av de grupper som skal velge medlemmer til forstanderskapet. Ansatte i sparebanker kan velges som medlem av forstanderskapet både som representant for de ansatte,

innskyttere, grunnfondsbevisiere og kommunestyret.

Etter gjeldende rett er det adgang for daglig leder i en bank å også være medlem i styret. Det følger av sparebankloven § 14 tredje ledd at det i vedtektene kan fastsettes at sparebanken skal ha en banksjef som skal være medlem av styret. Det følger videre av lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker § 9 annet ledd at forretningsbanker skal ha en administrerende direktør som skal være medlem av styret.

9.1.3 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen har i sin utredning nr. 4 (NOU 1998:14) foreslått en oppmyking i regelverket for sammensetningen i forstanderskapet i sparebanker. Forslaget går ut på at forstanderskapet sammensettes, og medlemmene velges, etter nærmere bestemmelser i vedtektene. Minst tre fjerdedeler av medlemmene skal være personer som ikke er ansatt i foretaket. Det skal legges vekt på at de valgte medlemmene til sammen avspeiler kundestruktur og andre interessegrupper samt samfunnsfunksjon.

Videre foreslår Banklovkommisjonen at minst en femtedel og ikke mer enn to femtedeler av forstanderskapets medlemmer og varamedlemmer skal velges av grunnfondsbevisiere. Dette forslaget ble fulgt opp i forbindelse med at det ble åpnet for omdanning av sparebanker i 2002, se Ot.prp. nr. 59 (2001–2002) om lov om endring av lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner mv. (omdanning av sparebanker til aksjeselskaper eller allmennaksjeselskap).

Banklovkommisjonen foreslår også et forbud mot at daglig leder i bank er medlem av styret. Bakgrunnen for dette er et ønske om å gi styret en mer selvstendig stilling i forhold til den daglige ledelse i foretaket. Kommisjonen foreslår imidlertid å gi daglig leder rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, med mindre annet er bestemt av styret i den enkelte sak.

9.1.4 Høringsinstansenes merknader

NOU 1998:14 har vært sendt på høring. I forhold til forslaget om endring av sammensetningen av for-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

standerskapet, legger *Kredittilsynet* vekt på hensynene bak eierbegrensingsreglene, og uttaler følgende:

«Sparebankloven § 8 sikrer innflytelsesspredning i sparebankene. Ved stiftelse av nye sparebanker vil det etter utkastet være opp til stifterne å fastsette sammensetningen av sparebankens øverste organ innenfor den ramme utkastet § 5–2 trekker opp. Dette kan føre til at nye sparebanker får et øverste organ med en sammensetning som i betydelig grad skiller seg fra etablerte sparebanker. Det vil således ikke være noe ubetinget krav at enkeltgrupper som innskyterne, kommunestyret eller de ansatte alltid er representert i bankens øverste organ. At hensynene bak eierbegrensingsreglene blir ivare tatt må derfor etter utkastet sikres gjennom myndighetsgodkjenningen av vedtektene. Kredittilsynet mener mye taler for at det for selveiende institusjoner bør gis nærmere bestemmelser i forskrift med minstekrav om sammensetningen av generalforsamlingen.»

Sparebankforeningen støtter forslaget, og uttaler:

«Sparebankforeningen vil uttrykke tilfredshet med at det åpnes for stor grad av individuell tilpasning i den enkelte bank når det gjelder det øverste beslutningsorgans sammensetning, jfr. § 5–2 (1). De rettslige standarder som er trykket opp som veiledning for sammensetningen, åpner for at denne kan variere fra bank til bank ut fra kundeporteføljen og hvilken profil banken ønsker å markere i sitt virkeområde. Dagens bestemmelser på dette punkt er til hinder for tilpasninger, og de gir lite rom for engasjement og reelt kundedemokrati knyttet til styringen av banken.»

Både *Norges Bank* og *Den norske Bankforening* uttaler på generelt grunnlag at de støtter Banklovkommissjonens forslag om endringer i eksisterende organ- og styringsstruktur.

Når det gjelder forslaget om å innføre et forbud mot at daglig leder er medlem av styret, blir dette støttet av *Sparebankforeningen*, som uttaler følgende:

«Vi sier oss ellers ubetinget enig i forbudet mot, og begrunnelsen for, at daglig leder ikke skal kunne være medlem av styret.»

9.1.5 Departementets vurderinger

Banklovkommissjonens forslag vil åpne for et bredere representasjonsgrunnlag for sammensetningen av forstanderskapet i sparebankene. Sparebankene selv har også ytret et ønske om å endre loven slik at

sammensetningen av forstanderskapet blir mer fleksibelt. Departementet foreslår derfor å endre sparebankloven i tråd med forslaget fra Banklovkommissjonen, slik at forstanderskapet sammensettes, og medlemmene velges, etter nærmere bestemmelser i vedtektene. Minst tre fjerdedeler av medlemmene skal være personer som ikke er ansatt i sparebanken. Det skal etter forslaget legges vekt på at de valgte medlemmer til sammen avspeiler sparebankens kundestruktur og andre interessegrupper samt samfunnsfunksjonen. Departementet anser at det bør legges vekt på dette ved godkjenning av vedtektsbestemmelser om sammensetning av forstanderskapet.

Det vises til lovforslaget del III (sparebankloven) endret § 8.

9.2 Verdipapirfond – grenser for plassering i særskilt sikre obligasjoner utstedt av samme foretak

9.2.1 Oversikt

Ved lovendring 13. desember 2002 ble det åpnet for opprettelse av spesialforetak for verdipapirisering som er unntatt fra kapitalkrav mv. og for at kredittforetak kan utstede obligasjoner med pant i utlånsportefølje, jf. lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) kapittel 2 del IV og V (i kraft fra 1. januar 2004). Endringsforslagene er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 104 (2001–2002).

I tilknytning til de nye lovreglene om særskilt sikre obligasjoner har det blitt foretatt enkelte endringer i reglene som regulerer finansinstitusjoners investeringer i slike obligasjoner bl.a. knyttet til kapitalkrav og grenser for høyeste enkeltengasjement.

For finansinstitusjoner ble det i den anledning fastsatt en forskrift 22. desember 2003 om endring av forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak, forskrift 22. oktober 1990 nr. 875 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak, forskrift 23. april 1997 nr. 376 om tilsyn og kontroll med kreditinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer og forskrift 23. april 1997 nr. 377 om forsikringsselskapers kapitalforvaltning. Disse endringene innebar i hovedsak lavere kapitalkrav og økte grenser for enkeltengasjementer, bl.a. som følge av den antatt lavere risiko som vil være forbundet med investeringer i slike obligasjoner.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

I denne proposisjonen foreslås lignende regler for verdipapirfond i lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond (verdipapirfondloven). Et utkast til slike regler (basert på forslag fra Kredittilsynet) var på høring sommeren 2002. I brev 22. april 2004 foreslår Kredittilsynet, etter anmodning fra departementet, en teknisk endring som følge av lovendringer som har trådt i kraft etter høringsrunden i 2002.

9.2.2 Gjeldende rett

Direktiv 85/611/EØF (UCITS) artikkel 22 oppstiller begrensninger for hvor mye midler et verdipapirfond kan plassere i finansielle instrumenter utstedt av et og samme selskap. Verdipapirfondloven § 4–8 annet ledd nr. 1–3 er bygget opp på samme måte som direktivbestemmelsen i artikkel 22 nr. 1–3.

Nummer 1 foreskriver at verdipapirfond kan plassere midler i instrumenter utstedt av samme selskap tilsvarende inntil 5 prosent av fondets eiendeler.

Nummer 2 gir muligheter for en utvidet plasseringsadgang ved at inntil 10 prosent av fondets eiendeler kan plasseres i instrumenter fra samme utsteder så fremt den samlede verdi av plasseringene ikke overstiger 40 prosent av fondets samlede eiendeler.

Nummer 3 åpner for at inntil 35 prosent av fondets eiendeler kan plasseres i verdipapirer som er utstedt eller garantert av en stat som er part i EØS-avtalen, dennes lokale offentlige myndigheter eller av internasjonale statlige organisasjoner der én eller flere av statene som er part i EØS-avtalen deltar.

Etter gjeldende rett gjelder det ingen utvidede grenser for verdipapirfonds plassering i særskilt sikre obligasjoner. Slike obligasjoner behandles på lik linje med andre finansielle instrumenter.

9.2.3 Høringsforslaget og etterfølgende forslag til teknisk endring

I høringsnotatet (datert 4. juli 2002) foreslås et nytt nummer 4 i verdipapirfondloven § 4–8 annet ledd som skal åpne for at 25 prosent av fondets eiendeler skal kunne plasseres i særskilt sikre obligasjoner utstedt av EØS-foretak etter bestemmelsene i finansieringsvirksomhetsloven kapittel 2 del IV.

Kredittilsynet uttaler følgende om forslaget og forholdet til EØS-forpliktelsene:

«UCITS-direktivet artikkel 22 nr. 4 åpner for at verdipapirfond kan plassere inntil 25 prosent av midlene i særlig sikre obligasjoner utstedt av samme selskap, jfr NOU 2001: 23 punkt 8.2. Im-

plementering av denne bestemmelsen i norsk rett medfører behov for endringer i verdipapirfondloven §§ 4–8 og 4–9.

Banklovkommisjonen stiller i sin utredning opp alternative forslag til endringer i verdipapirfondloven § 4–8 annet ledd, jfr NOU 2001:23 punkt 8.6. Kommisjonen foreslår blant annet at art 22 (4) implementeres i verdipapirfondloven § 4–8 annet ledd nr. 1, hvor fondet i tillegg til plasseringer for inntil 5 prosent av fondets eiendeler kan plassere ytterligere 20 prosent av fondets eiendeler i pantesikrede obligasjoner. En slik løsning medfører at plasseringer i andre typer verdipapirer fra samme utsteder kommer til fradrag i 25 prosent grensen for plasseringer i pantesikrede obligasjoner. Lovgiver har, ved implementering av de øvrige plasseringsutvidelser (se særlig nr. 3 i verdipapirfondloven § 4–8), fulgt en annen linje enn den kommisjonen her foreslår. For at endringen i verdipapirfondloven skal tilpasses tidligere implementering av UCITS-direktivet artikkel 22, vil det være hensiktsmessig om det innføres nytt nr. 4 i verdipapirfondloven § 4–8 annet ledd. I såfall må det tilføyes et «*eller*» verdipapirfondloven § 4–8 annet ledd nr. 3.

Verdipapirfondloven § 4–8 annet ledd nr. 4 foreslås endret slik:

«4. 25 prosent av fondets eiendeler dersom verdipapirene er obligasjonslån med porteføljepant utstedt av EØS-foretak etter bestemmelsene i lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner kapittel 2 underkapittel IV.»»

I brev 22. april 2004 uttaler Kredittilsynet etter en ny gjennomgang at det er behov for en justering i verdipapirfondloven § 4–8 slik at det i bestemmelsens fjerde ledd slik den nå lyder, også henvises til bestemmelsens annet ledd nr. 4 under forutsetning av at sistnevnte vedtas i samsvar med forslaget i 2002-høringen, jf. ovenfor.

9.2.4 Høringsinstansenes merknader

Både *Finansnæringens Hovedorganisasjon*, *Norges Bank*, *Verdipapirfondenes Forening* og *Sparebankforeningen* støtter Kredittilsynets forslag om å endre verdipapirfondloven § 4–8 annet ledd i samsvar med UCITS artikkel 22 nr. 4. *Finansnæringens Hovedorganisasjon* har i den sammenheng vist til den reduserte kredittrisiko som særskilt sikre obligasjoner representerer. Ingen andre høringsinstanser har hatt vesentlige merknader til forslaget.

9.2.5 Departementets vurdering

Departementet viser til at høringsforslaget gjenspeiler den reduserte risiko som investering i sær-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

skilt sikre obligasjoner utgjør, og at de høringsinstansene som har hatt merknader i saken har stilt seg positive til Kredittilsynets forslag. Departementet foreslår derfor at verdipapirfondloven § 4–8 endres i tråd med dette.

Departementet foreslår etter dette at den generelle grensen i verdipapirfondloven § 4–8 annet ledd for plassering i finansielle instrumenter utstedt av samme selskap på 5 prosent av fondets ei-

endeler (10 prosent dersom den samlede verdi av plasseringer i finansielle instrumenter ikke overstiger 40 prosent av fondets eiendeler), økes til 25 prosent av fondets eiendeler dersom verdipapirene er obligasjonslån med pantesikkerhet i utlånsportefølje utstedt av EØS-foretak etter bestemmelsene i finansieringsvirksomhetsloven kapittel 2 del IV.

Det vises til lovforslaget del IV (verdipapirfondloven) endret § 4–8.

10 Forslagets økonomiske og administrative konsekvenser

10.1 Forslag i kapittel 3 – anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder

I EU-kommisjonens forslag til forordning om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder av 13. februar 2001 (COM/2001/0080 final), er konsekvensene for næringslivet av forordningen beskrevet slik:

«All EU companies traded in a EU regulated market as well as all EU companies preparing a listing on such a market will be required to prepare, at the latest by 2005, their consolidated accounts in accordance with adopted international accounting standards. Member States will have the faculty to extend this requirement to non-traded companies and for producing individual accounts.

There are at present around 7000 companies listed on EU regulated markets, 275 of which already apply IAS.

[...]

To meet in practice the requirements of the proposal, companies concerned will have to start either preparing consolidated financial statements or retreating them according to adopted IAS already in 2003 and 2004 so as to be in a position in 2005 to present IAS compliant consolidated financial statements for that financial year as well as for the two previous financial years to meet the comparability requirement imposed both by the Accounting Directives and IAS norms.

It is expected that this proposal should be adopted by Council and Parliament at the latest in 2002. This will provide the accounting profession as well as companies with the necessary transition period to prepare themselves before 2005.

Costs for companies will mainly be costs of training, as their accountants will need to familiarise themselves with a sophisticated set of accounting rules. The same applies to the accounting profession.

[...]

Adoption of uniform, high quality financial reporting rules in EU capital markets will greatly enhance the comparability and transparency of financial information, thereby increasing the efficiency of the markets and reducing the cost of capital for companies.»

Regnskapslovutvalget uttaler følgende om økonomiske og administrative konsekvenser av gjennomføring av IFRS-forordningen (utredningen pkt. 22.2):

«EU-forordningen om anvendelse av internasjonale regnskapsstandardene er en del av EUs politiske målsetning om å skape bedre rammebetingelser for et integrert, effektivt kapitalmarked i EU og EØS-området. Forordningen er ment å gi bedre kvalitet på årsregnskapene og sikre en høyere grad av sammenlignbarhet mellom regnskaper i hele det indre markedet. Investorer skal ikke bare kunne sammenligne et selskaps årsregnskaper gjennom flere år for å påvise tendenser i dens finansielle situasjon og resultater, men skal også kunne sammenligne forskjellige selskapers årsregnskaper med henblikk på en evaluering av deres relative finansielle situasjon og resultat, uavhengig av hvilket land innen EU/EØS-området selskapet er hjemmehørende i. Dette forventes å gi økt konkurranse og øke graden av fri bevegelse av kapital over landegrensene, og antas å bidra til at kapitalmarkedene fungerer mer effektivt, med lavere transaksjonskostnader og reduserte kapitalkostnader for selskapene som resultat.

Som nevnt innledningsvis vil børsnoterte foretak som må utarbeide konsernregnskap i samsvar med IAS/IFRS kunne få til dels betydelige kostnader samt administrative byrder knyttet til omlegging av regnskapssystemene og tilgang til kompetanse. Kostnadene forbundet med utarbeidelsen av de årlige konsernregnskapene forventes å øke. Dette vil gjelde også for foretak som ikke er forpliktet til å avlegge regnskaper i henhold til IAS/IFRS, men som vil benytte seg av adgangen til å gjøre dette helt eller delvis. Foretak som er datterselskaper i børsnoterte konsern vil enten måtte følge IAS/IFRS i så stor grad som mulig, eller omarbeide tall for bruk i konsernregnskap. Uansett hvilken metode som velges, vil dette medføre økte kostnader ved regnskapsavleggelsen både i form av systeminvesteringer, kostnader til kompetansehevende tiltak samt andre administrative meromkostninger. [...]

Forordningen om bruk av internasjonale regnskapsstandarder antas etter utvalgets oppfatning å medføre et forholdsvis omfattende opplæringsbehov ikke bare for private virksomheter, men også for offentlige myndigheter. Det

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

er etter utvalgets syn vanskelig å anslå kostnadsomfanget knyttet til en slik omstilling og opplæring.»

Departementet deler i hovedsak disse vurderingene og anser at de er dekkende for forslagene omtalt i kapittel 3 i proposisjonen her. Etter departementets vurdering vil nytteverdien for norske foretak og norske investorer av innføringen av et felles grunnlag for børsnoterte foretaks finansielle rapportering være større enn kostnadene for foretakene med å innføre og anvende internasjonale regnskapsstandarder.

10.2 Forslag i kapittel 4 – håndhevingsordning og klagenemnd

Regnskapslovutvalget uttaler følgende om økonomiske konsekvenser av den foreslåtte håndhevingsordningen for børsnoterte foretaks finansielle rapportering:

«For å sikre at alle børsnoterte selskaper i EU anvender de internasjonale regnskapsstandarder likt og konsekvent, er det nødvendig å redusere mulighetene for nasjonale variasjoner. Det er derfor forutsatt at håndhevingen av bruken av internasjonale regnskapsstandarder innen EØS-området skal skje i regi av et nasjonalt tilsynsorgan i hver enkelt medlemsstat. Utvalgets flertall foreslår at denne kontrollen legges til Oslo Børs under tilsyn av Kredittilsynet, et mindretall foreslår at Kredittilsynet selv skal utføre kontrollen. Denne håndheving av internasjonale regnskapsstandarder må uavhengig av hvilken løsning som velges forventes å få økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige og for børsnoterte foretak. Basert på antatt omfang av en slik kontroll og den kontroll Oslo Børs utfører i dag, anslår utvalget at kostnadene til slik håndheving vil kunne gjennomføres innen en ramme på 5 millioner kroner årlig. Det kan bli aktuelt å pålegge de børsnoterte foretakene å finansiere en slik håndhevingsordning.»

Departementet deler i hovedsak disse vurderingene. Behovet for bevilgninger til håndhevingsordningen for børsnoterte foretaks finansielle rapportering vil bli nærmere vurdert i forbindelse med den budsjettmessige behandlingen av Kredittilsynet. Etter departementets vurdering vil håndhevingsordningen bidra til å øke nytteverdien for norske foretak og norske investorer av de børsnoterte foretakenes finansielle rapportering. Nytteverdien vurderes å være større enn kostnadene. Etter forslaget skal kostnadene ved håndhevingsordningen

utlignes på de aktuelle børser og autoriserte markedsplasser. Per i dag er dette aktuelt for Oslo Børs. Det kan bli nødvendig for børsen å øke sine noterings- og/eller medlemsavgifter for å dekke disse kostnadene.

Departementet foreslår en adgang til å opprette en særskilt klagenemnd for behandling av enkeltvedtak under den foreslåtte håndhevingsordningen for børsnoterte foretaks finansielle rapportering og enkeltvedtak etter revisorloven. Departementet legger opp til å benytte denne adgangen. En slik klagenemnd vil medføre administrative konsekvenser for det offentlige i forbindelse med etablering og oppnevning. Det vil være et mål at klageordningen skal gi redusert behandlingstid sammenlignet med klagebehandling i departementet. Kostnadene med klagenemnden vil særlig bero på antallet enkeltvedtak, klagefrekvensen, omfanget av de enkelte klagenemndene og godtgjørelsen til medlemmene av nemnden. Det er vanskelig å anslå nivået nærmere. Etter departementets vurdering vil kostnadene ved nemndbehandling være noe høyere enn ved klage til departementet. På den annen side skal klageordningen bidra til rask avgjørelse av klagesaker som typisk vil omfatte teknisk kompliserte regnskapsfaglige, revisjonsfaglige og juridiske vurderinger. Departementet anser at nytteverdien vil være større enn de noe økte kostnadene.

Klagebehandling i nemnd vil etter forslaget medføre økte kostnader for de aktuelle børser/autoriserte markedsplasser og revisorer/revisjonsselskaper, samt ev. for klagerne. Etter forslaget skal kostnadene med klagenemnden dekkes av disse ved utligning av utgiftene på de aktuelle børser/autoriserte markedsplasser og revisorer/revisjonsselskaper, samt ev. gjennom å kreve gebyr fra klagerne.

10.3 Forslag i kapittel 5 til 9 – øvrige forslag

Forslaget i kapittel 7 om økte beløpsgrenser som definerer små foretak, vil gjøre at flere regnskapspliktige kan benytte forenklingsmulighetene for små foretak i regnskapsloven, bl.a. til å unnlate å utarbeide konsernregnskap. Informasjonsverdien av disse regnskapene kan imidlertid bli svekket. Etter departementets vurdering er kostnaden ved lavere informasjonsverdi akseptabel i forhold til forenklingsgevinsten.

Forslagene i kapittel 5 om krav til å gi et rettvise bilde, kapittel 6 om aksjebasert betaling og kapittel 8 om årsberetningen skal bidra til å øke in-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

formasjonsverdien av årsregnskapene og årsberetningene. Forslaget om aksjebasert betaling må forventes å medføre økte regnskapsmessige kostnader for de foretakene som har opsjonsordninger o.l. Det vil også kunne bli nødvendig å tilpasse regnskapssystemer for å kunne gjennomføre regn-

skapsføringen. Økte opplysningskrav etter de nevnte forslagene vil medføre visse kostnader og administrative konsekvenser for å fremskaffe nødvendig informasjon. Etter departementets vurdering forsvarer nytteverdien disse kostnadene.

11 Merknader til de enkelte bestemmelser i forslaget

Til lovforslaget del I – regnskapsloven

Til § 1–5 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 7.5.

Til § 1–6 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 7.5

Til § 3–1 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 3.2.5.

Til § 3–2 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 7.5.

Til § 3–2 a (ny)

Forslaget er omtalt i pkt. 5.6.

Kredittilsynets har i sin høringsuttalelse (se pkt. 5.5) omtalt innholdet av begrepet «rettvise bilde» (jf. første ledd) og av når kravet om et rettvise bilde tilsier at lovbestemmelser skal fravikes (jf. annet ledd). Denne omtalen ligger til grunn for forslaget her.

Til § 3–3 (ny)

Forslaget er omtalt i pkt. 8.5, jf. særlig pkt. 8.5.4.

Til § 3–3 a (endring av nåværende § 3–3)

Forslaget er omtalt i pkt. 8.5.

Til § 3–9 (ny)

Forslaget er omtalt i kapittel 3. Første og annet ledd er omtalt i pkt. 3.1 og 3.2.5 Tredje ledd og fjerde ledd annet punktum er omtalt i pkt. 3.4.6. Fjerde ledd første punktum er omtalt i pkt. 3.3.6.

Til § 5–9 a (ny)

Forslaget er omtalt i pkt. 6.6.

Unntaket for små foretak i annet ledd omfatter kun aksjebasert avlønning, som er den i praksis

vanligste anvendelsen av aksjebasert betaling. Aksjebasert betaling for andre ytelser enn arbeid i tjeneste for den regnskapspliktige, skal regnskapsføres i samsvar med første ledd også av små foretak.

Til § 7–1 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 5.6.

Til § 7–11 a (ny)

Forslaget er omtalt i pkt. 6.6.

Til lovforslaget del II – kredittilsynsloven

Til § 1 (endring)

Det foreslås en teknisk endring i § 1 nr. 9; revisorloven er i den gjeldende bestemmelsen feilaktig benevnt «revisjonsloven».

Til § 9 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 4.5.

Til lovforslaget del III – sparebankloven

Til § 8 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 9.1.5.

Til lovforslaget del IV – verdipapirfondloven

Til § 4–8 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 9.2.5.

Til lovforslaget del V – aksjeloven

Til § 3–6 (endring)

For selskaper som velger å benytte den foreslåtte adgangen til å anvende internasjonale regnskapsstandarder i selskapsregnskapet, jf. forslaget til regnskapsloven ny § 3–9 tredje ledd og fjerde ledd annet punktum, følger det av standarden IAS 21 et krav om å føre årsregnskapet i selskapets funksjonelle valuta og en adgang til å velge presentasjonsvaluta. Bestemmelsen i nytt tredje ledd gir adgang til å fastsette forskriftsbestemmelser som presiserer

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

forholdet til de selskapsrettslige bestemmelsene om fri og bundet egenkapital, jf. kravet i aksjeloven § 3–1 første ledd om at aksjekapitalen skal være i norske kroner.

Forslaget er omtalt i pkt. 3.4.6.

Til lovforslaget del VI – allmennaksjeloven

Til § 3–6 (endring)

Se den tilsvarende merknaden til lovforslaget del V – aksjeloven.

Til lovforslaget del VII – verdipapirhandelloven

Til § 12–1 (endring)

Området for Kredittilsynets kontroll etter *nytt tredje ledd* er avgrenset mot utstedere som kun har verdipapirer notert på regulert marked i stat utenfor EØS. Departementet anser at kontrollen bør begrenses i samsvar med det som er nødvendig for å oppfylle forutsetningen i fortalen til IFRS-forordningen og CESR standard nr. 1 om håndheving som omtalt i pkt. 4.2.

Forslaget er omtalt i pkt. 4.5.

Til § 12–2 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 4.5.

Til § 12–4 (endring)

Forslaget er omtalt i pkt. 4.5.

Til § 12–7 (ny)

Forslaget er omtalt i pkt. 4.5.

Til lovforslaget del VIII – revisorloven

Til § 9–2 a (ny)

Forslaget er omtalt i pkt. 4.5.

Til lovforslaget del IX – ikrafttredelse og overgangsregler

Etter *forslaget nr. 1* trer loven i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene i loven kan settes i kraft til ulik tid.

Departementet legger opp til at lovreglene til gjennomføring av IFRS-forordningens pliktige del – jf. regnskapsloven ny § 3–9 første og annet ledd og omtalen i pkt. 3.2 – settes i kraft så raskt som mulig. Departementet legger videre opp til at IFRS-forordningens valgfrie del om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder i konsernregnskapet til unoterte foretak og i selskapsregnskapet – jf. regnskapsloven ny § 3–9 tredje og fjerde ledd og omtale i pkt. 3.3 og 3.4 – settes i kraft fra 1. januar 2005.

Også for de øvrige lovendringene legges det opp til ikrafttredelse 1. januar 2005.

Departementet vil vurdere egne bestemmelser om virkningstidspunkt for de nye bestemmelsene i regnskapsloven.

Forslaget nr. 2 første ledd gjelder gjennomføring av IFRS-forordningens valgfrie del om utsatt anvendelse til 2007 av internasjonale regnskapsstandarder for visse børsnoterte foretak. Det vises til omtale i pkt. 3.5.

Annet ledd gir Kongen adgang til å fastsette andre overgangsregler. Det kan bl.a. være aktuelt i forhold til bestemmelsene om håndhevingsordningen for børsnoterte foretaks finansielle rapportering, jf. omtale i kapittel 4.

Finansdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Forslag

til lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler m anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

I

I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1–5 nr. 2 skal lyde:

2. regnskapspliktige hvis aksjer, andeler, grunnfondsbevis eller obligasjoner noteres på børs, autorisert markedsplass eller tilsvarende regulert marked i utlandet, eller

§ 1–6 første ledd og nye annet og tredje ledd skal lyde:

Som små foretak regnes regnskapspliktige som ikke faller inn under § 1–5 og som på balansedagen ikke overskrider grensene for to av følgende tre vilkår:

1. salgsinntekt: 60 millioner kroner,
2. balansesum: 30 millioner kroner,
3. gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk.

Regnskapspliktige som ikke er omfattet av første ledd men som var omfattet av første ledd på foregående balansedag, regnes likevel som små foretak.

Regnskapspliktige som er omfattet av første ledd men som ikke var omfattet av første eller annet ledd på foregående balansedag, regnes likevel ikke som små foretak.

Nåværende annet ledd blir nytt fjerde ledd som skal lyde:

Morselskaper regnes likevel bare som små foretak dersom vilkårene i første til tredje ledd er oppfylt for konsernet sett som en enhet.

§ 3–1 nytt tredje ledd skal lyde:

For konsernregnskap eller selskapsregnskap utarbeidet i samsvar med § 3–9, gjelder ikke bestemmelsene i denne lov § 1–4, § 1–9, § 3–2 første, annet og fjerde ledd samt tredje ledd annet og tredje punktum, § 3–2a, § 3–4, § 3–6, § 3–8, kapittel 4, kapittel 5, kapittel 6, §§ 7–1 til 7–14, § 7–15 fjerde ledd, § 7–16, § 7–17, §§ 7–19 til 7–25, § 7–28, § 7–29, § 7–33, § 7–34, § 7–35, § 7–36 fjerde til åttende ledd og §§ 7–37 til 7–41.

§ 3–2 fjerde ledd nytt annet punktum skal lyde:

Dette gjelder ikke dersom et av selskapene i konsernet har aksjer, andeler, grunnfondsbevis eller obligasjoner notert på børs, autorisert markedsplass eller tilsvarende regulert marked i utlandet.

Ny § 3–2 a skal lyde:

§ 3–2 a. Rettvisende bilde

Årsregnskapet skal gi et rettvisende bilde av den regnskapspliktiges og konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

Hvis anvendelsen av en bestemmelse i kapittel 4 til 7 i særlige unntakstilfeller er uforenlig med plikten etter første ledd, skal bestemmelsen fravikes for å gi et rettvisende bilde som fastsatt i første ledd.

Ny § 3–3 skal lyde:

§ 3–3. Årsberetningens innhold for små foretak

I årsberetningen skal det gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer.

Årsberetningen skal minst omfatte en rettvisende oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling.

I årsberetningen skal det gis følgende opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift, jf. § 4–5:

1. *Dersom forutsetning om fortsatt drift legges til grunn for årsregnskapet, skal det bekreftes at forutsetningen er til stede.*
2. *Dersom det er tvil om den regnskapspliktige kan fortsette virksomheten, skal det redegjøres for usikkerheten.*
3. *Dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven eller allmenaksjeloven § 3–5, skal det opplyses om det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.*
4. *Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet dersom dette ikke framgår i note til årsregnskapet.*

Årsberetningen skal inneholde forslag til anven-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

delse av overskudd eller dekning av tap dersom dette ikke framgår av årsregnskapet.

Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og en oversikt over iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Det skal opplyses særskilt om skader og ulykker. Regnskapspliktig som i regnskapsåret har sysselsatt minst 5 årsverk, skal i tillegg opplyse særskilt om sykefravær.

Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger.

For små foretak som utarbeider konsernregnskap, skal årsberetningen også dekke virksomheten i konsernet.

Nåværende § 3–3 blir ny § 3–3 a som skal lyde:

§ 3–3 a. *Årsberetningens innhold for regnskapspliktige som ikke er små foretak*

I årsberetningen skal det gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer.

Årsberetningen skal minst omfatte en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer den regnskapspliktige står overfor. Oversikten skal være en balansert og fyllestgjørende analyse av utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet.

I den grad det er nødvendig for å forstå den regnskapspliktiges utvikling, resultat eller stilling, skal analysen nevnt i annet ledd inneholde både finansielle og, der det passer, ikke-finansielle sentrale resultatindikatorer relevante for den aktuelle virksomheten, inkludert opplysninger om miljø- og personalsaker.

I sin analyse skal årsberetningen, der det passer, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet.

Det skal gis en redegjørelse i årsberetningen som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling. Regnskapspliktig som i foregående årsberetning eller årsregnskap har angitt resultatmål eller gitt andre opplysninger om forventet utvikling, skal opplyse om forventningene er i samsvar med årets resultat og begrunne eventuelle avvik.

Det skal gis opplysninger om finansiell risiko som er av betydning for å bedømme foretakets eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat. Opplysningene skal omfatte mål og strategier som er fastsatt for styring av finansiell risiko, herunder strategien for sikring av hver hovedtype av planlagte transaksjoner der sikringsvurdering er benyttet. Det skal gjøres rede for foretakets eksponering mot markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko.

I årsberetningen skal det gis følgende opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift, jf. § 4–5:

1. Dersom forutsetning om fortsatt drift legges til grunn for årsregnskapet, skal det bekreftes at forutsetningen er til stede.
2. Dersom det er tvil om den regnskapspliktige kan fortsette virksomheten, skal det redegjøres for usikkerheten.
3. *Dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven eller allmenaksjeloven § 3–5, skal det opplyses om det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.*
4. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet *dersom dette ikke framgår i note til årsregnskapet.*

Årsberetningen skal inneholde forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap dersom dette ikke framgår av årsregnskapet.

Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og en oversikt over iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Det skal opplyses særskilt om skader og ulykker. Regnskapspliktig som i regnskapsåret har sysselsatt minst 5 årsverk, skal i tillegg opplyse særskilt om sykefravær.

Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger.

For regnskapspliktig som utarbeider konsernregnskap, skal årsberetningen også dekke virksomheten i konsernet.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Ny § 3–9 skal lyde:

§ 3–9. *Anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder*

EØS-avtalen vedlegg XXII punkt 10b (forordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder med tilpasninger til EØS-avtalen) gjelder som lov med de endringer og tillegg som følger av protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Departementet fastsetter forskrifter om gjennomføring av EØS-regler som svarer til kommisjonsforordninger fastsatt i medhold av forordning (EF) nr. 1606/2002 artikkel 3.

Regnskapspliktig som omfattes av forordning (EF) nr. 1606/2002 artikkel 4, har anledning til også å utarbeide selskapsregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter annet ledd, jf. forordningen artikkel 5 bokstav a.

Regnskapspliktig som ikke omfattes av forordning (EF) nr. 1606/2002 artikkel 4, har anledning til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter annet ledd, jf. forordningen artikkel 5 bokstav b. Slik regnskapspliktig har anledning til å utarbeide selskapsregnskap på samme måte, jf. forordningen artikkel 5 bokstav b.

Ny § 5–9 a skal lyde:

§ 5–9 a. *Aksjebasert betaling*

Aksjebasert betaling skal regnskapsføres til virkelig verdi på transaksjonstidspunktet.

Små foretak kan unnlate å kostnadsføre aksjebasert avlønning.

§ 7–1 nye fjerde og femte ledd skal lyde:

Hvis anvendelsen av bestemmelsene i denne lov ikke er tilstrekkelig for å gi et rettviseende bilde som nevnt i § 3–2 a første ledd, skal det gis tilleggsopplysninger.

Ethvert fravik som nevnt i § 3–2 a annet ledd skal angis. Fraviket skal begrunnes konkret og fullstendig med opplysning om betydningen fraviket har for den regnskapspliktiges og konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

Ny § 7–11 a skal lyde:

§ 7–11 a. *Aksjebasert betaling*

Det skal redegjøres for bruken av aksjebasert betaling. Det skal opplyses om kostnadsført aksjebasert betaling minst spesifisert på de aktuelle postene i resultatregnskapet. Det skal opplyses hvordan kostnadene er beregnet, herunder de forutsetningene som er lagt til grunn for beregningen.

II

I lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel m.v. (kredittilsynsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd nr. 9 skal lyde:

9. revisorer og revisjonsselskaper som er godkjent etter revisorloven.

§ 9 første ledd nye femte og sjette punktum skal lyde:

Kredittilsynets utgifter til kontroll etter lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel § 12–1 tredje ledd og til klagenemnd etter samme lov § 12–7 tredje ledd skal utliknes på børser og autoriserte markedsplasser. Kredittilsynets utgifter til klagenemnd etter revisorloven § 9–2 a tredje ledd skal utliknes på revisorer og revisjonsselskaper.

III

I lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker skal § 8 annet ledd lyde:

Forstanderskapet sammensettes, og medlemmene velges, etter nærmere bestemmelser i vedtektene. Minst tre fjerdedeler av medlemmene skal være personer som ikke er ansatt i sparebanken. Det skal legges vekt på at de valgte medlemmer til sammen avspeiler sparebankens kundestruktur og andre interessegrupper samt samfunnsfunksjonen. I sparebank som har utstedt omsettelige grunnfondsbevis, jfr. § 2 annet ledd velges minst en femdel og ikke mer enn to femdel av forstanderskapets medlemmer og varamedlemmer av eierne av grunnfondsbevisene etter nærmere bestemmelser i vedtektene.

IV

I lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond skal § 4–8 annet ledd nr. 2, 3 og nytt nr. 4 lyde:

2. 10 prosent av fondets eiendeler dersom den samlede verdi av plasseringer som nevnt i dette punktum ikke overstiger 40 prosent av fondets eiendeler,
3. 35 prosent av fondets eiendeler dersom de omsettelige verdipapirene eller pengemarkedsinstrumentene er utstedt eller garantert av en stat som er part i EØS-avtalen, dennes lokale offentlige myndigheter eller av internasjonale statlige organisasjoner der en eller flere av statene som er part i EØS-avtalen deltar, eller
4. 25 prosent av fondets eiendeler dersom verdipapirene er obligasjonslån med pantesikkerhet i utlånsportefølje utstedt av foretak hjemmehørende i en EØS-stat etter bestemmelsene i finansieringsvirksomhetsloven kapittel 2 del IV.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Fjerde ledd første og annet punktum skal lyde:

Et verdipapirfonds plasseringer i henhold til annet ledd nr. 1 til 4, syvende ledd tredje punktum og niende ledd, kan ikke anvendes samtidig for så vidt gjelder innskudd eller finansielle instrumenter utstedt av samme selskap. Likevel tillates kumulasjon av plasseringer i henhold til annet ledd nr. 1 til 4 som samlet ikke overstiger 20 prosent av fondets eiendeler for så vidt de finansielle instrumentene er utstedt av selskaper i samme konsern som angitt i femte ledd.

V

I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) gjøres følgende endringer:

I § 3–6 skal paragrafoverskriften lyde:

§ 3–6. Utdeling fra selskapet mv.

§ 3–6 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av fri og bundet egenkapital når årsregnskapet er ført i en annen valuta enn norske kroner.

VI

I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) gjøres følgende endringer:

I § 3–6 skal paragrafoverskriften lyde:

§ 3–6. Utdeling fra selskapet mv.

§ 3–6 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av fri og bundet egenkapital når årsregnskapet er ført i en annen valuta enn norske kroner.

VII

I lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel gjøres følgende endringer:

§ 12–1 nytt tredje ledd skal lyde:

Kredittilsynet fører kontroll med at årsregnskap, årsberetning, delårsregnskap og annen finansiell rapportering fra norske utstedere av omsettelige verdipapirer notert på børs, autorisert markedsplass eller regulert marked i en annen EØS-stat, er i samsvar med lov og forskrifter. Departementet kan fastsette forskrifter om slik kontroll og tiltak for å sikre at det blir gitt korrekt informasjon i tilfeller der den finansielle rapporteringen ikke er i samsvar med lov eller forskrifter. Departementet kan også delegere Kredittilsynets myndighet etter dette ledd eller bestemmelser fastsatt i medhold av dette ledd til børs.

dighet etter dette ledd eller bestemmelser fastsatt i medhold av dette ledd til børs.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 12–2 nytt åttende ledd skal lyde:

Utstedere som nevnt i § 12–1 tredje ledd samt deres tillitsvalgte, ansatte og revisor plikter å gi Kredittilsynet de opplysninger om utsteders forhold som tilsynet krever til gjennomføring av kontroll etter § 12–1 tredje ledd. Utstedere som nevnt, deres tillitsvalgte, ledende ansatte og revisor skal gi melding til Kredittilsynet om finansiell rapportering fra utstederen som de anser ikke gir et rettviseende bilde i overensstemmelse med det relevante regelverket for finansiell rapportering. Opplysnings- og meldeplikt etter dette ledd gjelder uten hinder av taushetsplikt. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om opplysnings- og meldeplikt etter dette ledd, og kan herunder delegere Kredittilsynets myndighet etter første punktum til børs og fastsette at opplysnings- og meldeplikt etter dette ledd skal oppfylles overfor børs.

Nåværende åttende ledd blir nytt niende ledd.

§ 12–4 nytt femte ledd skal lyde:

Kredittilsynet kan gi pålegg om å oppfylle opplysnings- og meldeplikt etter § 12–2 åttende ledd. Kredittilsynsloven § 10 annet ledd gjelder tilsvarende.

Ny § 12–7 skal lyde:

§ 12–7. Klagenemnd

Departementet kan i forskrift fastsette at en klagenemnd skal avgjøre klager på vedtak etter bestemmelser gitt i medhold av § 12–1 tredje ledd.

Forvaltningsloven kommer til anvendelse for klagenemndens virksomhet. Departementet kan fastsette nærmere regler om frister, innholdet av klage, tilsvarende og muntlig forhandling og om klagenemndens sammensetning og virksomhet.

Klagenemndens utgifter til klagebehandling etter første ledd dekkes av Kredittilsynet og utliknes på børser og autoriserte markedsplasser etter kredittilsynsloven § 9. Departementet fastsetter medlemmenes godtgjørelse.

Det kan kreves gebyr for behandling av klage som angitt i første ledd. Departementet kan gi nærmere regler om når gebyr skal kreves, om gebyrenes størrelse og om innkrevingen.

VIII

I lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) skal ny § 9–2 a lyde:

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

§ 9–2 a. Klagenemnd

Departementet kan i forskrift fastsette at en klagenemnd skal avgjøre klager på vedtak etter §§ 9–1 og 9–2. Departementet kan i forskrift fastsette at klagenemnden skal avgjøre klager også på andre vedtak etter denne lov.

Forvaltningsloven kommer til anvendelse for klagenemndens virksomhet. Departementet kan fastsette nærmere regler om frister, innholdet av klage, tilsvare og muntlig forhandling og om klagenemndens sammensetning og virksomhet.

Klagenemndens utgifter til klagebehandling etter første ledd dekkes av Kredittilsynet og utliknes etter kredittilsynsloven § 9 på revisorer og revisjonsselskaper som er godkjent etter kapittel 3. Departementet fastsetter medlemmenes godtgjørelse.

Det kan kreves gebyr for behandling av klage som angitt i første ledd. Departementet kan gi nærmere regler om når gebyr skal kreves, om gebyrenes størrelse og om innkrevingen.

IX

1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene i loven kan settes i kraft til ulik tid. Kongen fastsetter virkningstidspunkt for bestemmelsene i loven del I.

2. Overgangsbestemmelser

For selskaper som nevnt i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder artikkel 9, får kravene i forordningen artikkel 4 anvendelse først for regnskapsår som starter i januar 2007. Slike selskaper kan unnlate å benytte denne overgangsbestemmelsen.

Kongen kan fastsette andre overgangsbestemmelser.

Vedlegg 1

Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1606/2002 av 19. juli 2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder

EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR –

under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 95 nr. 1, under henvisning til forslag fra Kommisjonen⁽¹⁾, under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité⁽²⁾,

etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251⁽³⁾ og

ut fra følgende betraktninger:

- 1) Det europeiske råd i Lisboa 23. og 24. mars 2000 understreket behovet for å påskynde gjennomføringen av det indre marked for finansielle tjenester, fastsatte 2005 som frist for gjennomføringen av Kommisjonens handlingsplan for finansielle tjenester og framholdt at det bør iverksettes tiltak for å gjøre det lettere å sammenligne finansregnskaper som utarbeides av selskaper med offentlig omsatte verdipapirer.
- 2) Med henblikk på å bedre det indre markeds virkemåte bør selskaper med offentlig omsatte verdipapirer være forpliktet til å anvende felles internasjonale regnskapsstandarder av høy kvalitet når de utarbeider sine konsernregnskaper. Det er dessuten viktig at de standarder for finansiell rapportering som anvendes av selskaper i Fellesskapet som deltar på finansmarkeder, er internasjonalt aksepterte og virkelig er felles for hele verden. Dette forutsetter en stadig større samordning av de regnskapsstandarder som for tiden brukes internasjonalt, der det endelige målet er et enkelt sett med regnskapsstandarder for hele verden.
- 3) Rådskonferansen 78/660/EØF av 25. juli 1978 om årsregnskapene for visse selskapsformer⁽⁴⁾,

rådskonferansen 83/349/EØF av 13. juni 1983 om konsoliderte regnskaper⁽⁵⁾, rådskonferansen 86/635/EØF av 8. desember 1986 om bankers og andre finansinstitusjoners årsregnskaper og konsoliderte regnskaper⁽⁶⁾ og rådskonferansen 91/674/EØF av 19. desember 1991 om forsikringsforetaks årsregnskaper og konsoliderte regnskaper⁽⁷⁾ er også rettet mot selskaper i Fellesskapet med offentlig omsatte verdipapirer. Rapporteringskravene i disse direktivene kan ikke sikre den høye graden av innsyn og sammenlignbarhet med hensyn til finansiell rapportering for alle selskaper i Fellesskapet med offentlig omsatte verdipapirer som er en nødvendig betingelse for å kunne bygge et integrert kapitalmarked som fungerer effektivt, smidig og rasjonelt. Det er derfor nødvendig å supplere det rettslige rammeverket som gjelder for selskaper med offentlig omsatte verdipapirer.

- 4) Denne forordning har som mål å bidra til en rasjonell og kostnadseffektiv virkemåte for kapitalmarkedet. Beskyttelse av investorer og opprettholdelse av tillit til finansmarkedene er også et viktig aspekt ved fullføringen av det indre marked på dette området. Forordningen styrker den frie bevegelighet for kapital i det indre marked og bidrar til at selskaper i Fellesskapet kan konkurrere på like vilkår om tilgjengelige finansielle midler i Fellesskapets kapitalmarkeder samt i verdens kapitalmarkeder.
- 5) Det er viktig for konkurranseevnen til Fellesskapets kapitalmarkeder å oppnå tilnærming av standardene som brukes i Europa ved utarbeidningen av finansregnskaper, til internasjonale regnskapsstandarder som kan brukes over hele verden, for transaksjoner over landegrensener eller for børsnotering hvor som helst i verden.

⁽¹⁾ EFT C 154 E av 29.5.2001, s. 285.

⁽²⁾ EFT C 260 av 17.9.2001, s. 86.

⁽³⁾ Europaparlamentsuttalelse av 12. mars 2002 (ennå ikke offentliggjort i EFT) og rådsbeslutning av 7. juni 2002.

⁽⁴⁾ EFT L 222 av 14.8.1978, s. 11. Direktivet sist endret ved europaparlaments- og rådskonferansen 2001/65/EF (EFT L 283 av 27.10.2001, s. 28).

⁽⁵⁾ EFT L 193 av 18.7.1983, s. 1. Direktivet sist endret ved europaparlaments- og rådskonferansen 2001/65/EF.

⁽⁶⁾ EFT L 372 av 31.12.1986, s. 1. Direktivet sist endret ved europaparlaments- og rådskonferansen 2001/65/EF.

⁽⁷⁾ EFT L 374 av 31.12.1991, s. 7.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

- 6) 13. juni 2000 offentliggjorde Kommisjonen meldingen «Den europeiske unions strategi for finansiell rapportering: veien framover» der den foreslo at alle selskaper i Fellesskapet med offentlig omsatte verdipapirer innen 2005 skal utarbeide sine konsernregnskaper i henhold til ett enkelt sett med regnskapsstandarder, nemlig de internasjonale regnskapsstandardene IAS (International Accounting Standards).
- 7) De internasjonale regnskapsstandardene «International Accounting Standards (IAS)» utarbeides av International Accounting Standards Committee (IASC) hvis mål er å utarbeide ett enkelt sett med regnskapsstandarder for hele verden. I forbindelse med omorganiseringen av IASC vedtok det nye styret 1. april 2001, som en av sine første beslutninger, å endre navnet på IASC til «International Accounting Standards Board (IASB)», og når det gjelder framtidige internasjonale regnskapsstandarder, å endre navnet på IAS til «International Financial Reporting Standards (IFRS)». Dersom det er mulig og under forutsetning av at det sikrer en høy grad av innsyn og sammenlignbarhet med hensyn til finansiell rapportering i Fellesskapet, bør disse standardene gjøres obligatoriske for alle selskaper i Fellesskapet med offentlig omsatte verdipapirer.
- 8) De tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av denne forordning, bør vedtas i samsvar med rådsbeslutning 1999/468/EF av 28. juni 1999 om fastsettelse av nærmere regler for utøvelsen av den gjennomføringsmyndighet som er tillagt Kommisjonen⁽⁸⁾ og med behørig hensyn til Kommisjonens erklæring i Europaparlamentet 5. februar 2002 om gjennomføring av lovgivningen om finansielle tjenester.
- 9) For å kunne vedta at en internasjonal regnskapsstandard skal anvendes i Fellesskapet, er det nødvendig for det første at den oppfyller det grunnleggende krav i ovennevnte rådsdirektiver, det vil si at dens anvendelse resulterer i et rettvise bilde av den økonomiske stillingen og resultatet til et foretak, idet dette prinsippet ses i lys av ovennevnte rådsdirektiver uten at det krever nøyaktig samsvar med alle bestemmelsene i de direktivene; for det andre, i samsvar med Rådets konklusjoner av 17. juli 2000, at den fremmer den europeiske offentlighetens interesse, og endelig at den oppfyller grunnleggende kriterier når det gjelder kvaliteten på informasjon som kreves for at finansregnskaper skal være til nytte for brukerne.
- 10) En regnskapsfaglig komité bør bistå Kommisjonen med støtte og sakkunnskap ved vurderingen av internasjonale regnskapsstandarder.
- 11) Godkjenningsordningen for internasjonale regnskapsstandarder bør agere raskt på foreslåtte internasjonale regnskapsstandarder og bør også være et hjelpemiddel for de viktigste berørte partene til å drøfte, overveie og utveksle opplysninger om internasjonale regnskapsstandarder, særlig for nasjonale organer som fastsetter regnskapsstandarder, tilsynsmyndigheter innenfor områdene verdipapirer, bankvirksomhet og forsikring, sentralbanker inkludert Den europeiske sentralbanken, regnskapsbransjen samt de som bruker og utarbeider regnskaper. Ordningen bør være et hjelpemiddel til å frambringe en felles forståelse av vedtatte internasjonale regnskapsstandarder i Fellesskapet.
- 12) I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet er de tiltak som fastsettes i denne forordning, som krever at ett enkelt sett internasjonale regnskapsstandarder pålegges selskaper med offentlig omsatte verdipapirer, er nødvendige for å nå målet om å bidra til at kapitalmarkeder i Fellesskapet fungerer rasjonelt og kostnadseffektivt og dermed til gjennomføringen av det indre marked.
- 13) I samsvar med samme prinsipp er det nødvendig, med hensyn til selskapsregnskaper, å la medlemsstatene velge om de vil tillate eller kreve av selskaper med offentlig omsatte verdipapirer å utarbeide disse i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder vedtatt etter framgangsmåten fastsatt i denne forordningen. Medlemsstatene kan videre beslutte å utvide denne tillatelsen eller dette kravet til andre selskaper med hensyn til utarbeidelsen av deres konsernregnskaper og/eller selskapsregnskaper.
- 14) For å fremme utveksling av synspunkter og gjøre det mulig for medlemsstatene å samordne sine standpunkter bør Kommisjonen jevnlig underrette komiteen for regnskapsregulering om igangsatte prosjekter, diskusjonsnotater, rapporter og høringsutkast som er utferdiget av IASB, og om det etterfølgende arbeidet til den regnskapsfaglige komiteen. Det er også viktig at komiteen for regnskapsregulering blir underrettet på et tidlig tidspunkt dersom Kommisjonen akter å foreslå at en internasjonal regnskapsstandard ikke skal vedtas.
- 15) I forbindelse med at Kommisjonen overveier og tar stilling til dokumenter og forslag som IASB har utferdiget i forbindelse med utarbeidelsen av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS

⁽⁸⁾ EFT L 184 av 17.7.1999, s. 23.

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

og SIC/IFRIC), bør Kommisjonen ta hensyn til betydningen av å unngå konkurransemessige ulemper for europeiske selskaper som driver virksomhet på verdensmarkedet, samt i størst mulig grad til synspunktene som delegasjonene i komiteen for regnskapsregulering har framsett. Kommisjonen vil være representert i IASBs organer.

- 16) En egnet og streng håndhevingsordning er avgjørende for å sikre investorenes tillit til finansmarkedene. Medlemsstatene er i samsvar med traktatens artikkel 10 forpliktet til å treffe tiltak som er egnet til å sikre at internasjonale regnskapsstandarder overholdes. Kommisjonen akter å samarbeide med medlemsstatene, særlig gjennom Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn (CESR), for å utarbeide en felles tilnærming til håndheving.
- 17) Det er dessuten nødvendig å gi medlemsstatene adgang til å utsette anvendelsen av visse bestemmelser til 2007 for selskaper hvis verdipapirer omsettes offentlig både i Fellesskapet og på et regulert marked i en tredjestat, og som allerede anvender et annet sett med internasjonalt aksepterte standarder som grunnlag for sine konsernregnskaper samt for selskaper som bare har offentlig omsatte gjeldsinstrumenter. Det er likevel svært viktig at ett enkelt sett med verdensomspennende internasjonale regnskapsstandarder, IAS, innen 2007 får anvendelse på alle selskaper i Fellesskapet hvis verdipapirer blir offentlig omsatt på et regulert marked i Fellesskapet.
- 18) For at medlemsstatene og selskapene skal kunne gjennomføre de tilpasninger som er nødvendige for å kunne anvende internasjonale regnskapsstandarder, kan visse bestemmelser ikke anvendes før i 2005. Det bør utarbeides egnede bestemmelser om hvordan selskapene skal anvende IAS første gang etter denne forordnings ikrafttredelse. Bestemmelsene bør utformes på internasjonalt plan for å sikre internasjonal anerkjennelse av de løsningene som vedtas, –

VEDTATT DENNE FORORDNING:

Artikkel 1

Mål

Målet med denne forordning er å vedta og anvende internasjonale regnskapsstandarder i Fellesskapet med sikte på å harmonisere den finansielle informasjonen som framlegges av selskapene omhandlet i artikkel 4 for å sikre en høy grad av innsyn i og sammenlignbarhet mellom finansregnskaper og

dermed en rasjonell virkemåte for kapitalmarkedet i Fellesskapets og det indre marked.

Artikkel 2

Definisjoner

I denne forordning menes med «internasjonale regnskapsstandarder» International Accounting Standards (IAS), International Financial Reporting Standards (IFRS) og tilhørende fortolkninger (SIC/IFRIC-fortolkninger), etterfølgende endringer av disse standardene og tilhørende fortolkninger, framtidige standarder og tilhørende fortolkninger som utgis eller vedtas av International Accounting Standards Board (IASB).

Artikkel 3

Vedtakelse og anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder

1. Etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2 skal Kommisjonen avgjøre hvordan de internasjonale regnskapsstandardene skal få anvendelse i Fellesskapet.
2. De internasjonale regnskapsstandardene kan bare vedtas dersom:
 - de ikke strider mot prinsippet fastsatt i artikkel 2 nr. 3 i direktiv 78/660/EØF og artikkel 16 nr. 3 i direktiv 83/349/EØF og dersom de er i den europeiske offentlighetens interesse,
 - de oppfyller kriteriene med hensyn til lettfatelighet, relevans, pålitelighet og sammenlignbarhet for den finansielle informasjonen som er nødvendig for å treffe økonomiske beslutninger og vurdere selskapsledelsens arbeid.
3. Kommisjonen skal, etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2 og senest 31. desember 2002 treffe beslutning om anvendelsen i Fellesskapet av de internasjonale regnskapsstandardene som foreligger ved ikrafttredelsen av denne forordning.
4. Vedtatte internasjonale regnskapsstandarder skal offentliggjøres i sin helhet på hvert av Fellesskapets offisielle språk som kommisjonsforordninger i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*.

Artikkel 4

Konsernregnskaper for selskaper med offentlig omsatte verdipapirer

For hvert regnskapsår som starter 1. januar 2005 eller senere skal selskaper som er underlagt en med-

Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

lemsstats lovgivning, utarbeide sine konsernregnskaper i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2, dersom deres verdipapirer på balansedagen er notert på et regulert marked i en medlemsstat i henhold til artikkel 1 nr. 13 i rådsdirektiv 93/22/EØF av 10. mai 1993 om investeringstjenester i forbindelse med verdipapirer⁹⁾.

Artikkel 5

Valgmuligheter med hensyn til selskapsregnskaper og selskaper hvis verdipapirer ikke omsettes offentlig

Medlemsstatene kan tillate eller kreve at

- selskapene omhandlet i artikkel 4 utarbeider sine selskapsregnskaper,
- selskaper som ikke er omhandlet i artikkel 4, utarbeider sine konsernregnskaper og/eller selskapsregnskaper,

i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2.

Artikkel 6

Framgangsmåte med komité

- Kommisjonen skal bistås av en komité for regnskapsregulering, heretter kalt «Komiteen».
- Når det vises til dette nummer, får artikkel 5 og 7 i beslutning 1999/468/EF anvendelse, samtidig som det tas hensyn til bestemmelsene i beslutningen artikkel 8. Tidsrommet fastsatt i artikkel 5 nr. 6 i beslutning 1999/468/EF skal være tre måneder.
- Komiteen fastsetter sin forretningsorden.

Artikkel 7

Rapportering og samordning

- Kommisjonen skal jevnlig være i kontakt med Komiteen om spørsmål som angår igangsatte IASB-prosjekter og deres status samt ethvert tilknyttet dokument utferdiget av IASB for å samordne standpunkter og fremme drøftinger om vedtakelsen av de standarder som nevnte prosjekter og dokumenter kan gi opphav til.
- Kommisjonen skal underrette Komiteen på behørig måte og i rett tid dersom Kommisjonen akter å foreslå at en standard ikke skal vedtas.

Artikkel 8

Underretning

Dersom medlemsstater vedtar tiltak i henhold til artikkel 5, skal de umiddelbart underrette Kommisjonen og de øvrige medlemsstater om dette.

Artikkel 9

Overgangsbestemmelser

Som unntak fra artikkel 4 kan medlemsstatene fastsette at kravene i artikkel 4 får anvendelse bare for regnskapsår som starter i januar 2007 eller senere for de selskaper

- som kun har gjeldsinstrumenter tatt opp til notering på et regulert marked i en medlemsstat i henhold til artikkel 1 nr. 13 i direktiv 93/22/EØF, eller
- hvis verdipapirer er tatt opp til notering for offentlig handel i en tredjestat og som for det formål har anvendt internasjonalt aksepterte standarder fra og med et regnskapsår som startet før denne forordning ble offentliggjort i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*.

Artikkel 10

Opplysninger og gjennomgåelse

Kommisjonen skal gjennomgå hvordan denne forordning har fungert og framlegge en rapport om dette for Europaparlamentet og Rådet innen 1. juli 2007.

Artikkel 11

Ikrafttredelse

Denne forordning trer i kraft den tredje dag etter at den er kunngjort i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Brussel, 19. juli 2002.

For Europaparlamentet
P. COX
President

For Rådet
T. PEDERSEN
Formann

⁹⁾ EFT L 141 av 11.6.1993, s. 27. Direktivet sist endret ved europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/64/EF (EFT L 290 av 17.11.2000, s. 27).